

**ZAŁĄCZNIK NR 1 DO UCHWAŁY NR 5/2/2024 Walnego Zebrania Członków
Świętokrzyskiej Rybackiej Lokalnej Grupy Działania z dnia 03 września 2024. r**

Stowarzyszenie Świętokrzyska Rybacka Lokalna Grupa Działania

***Lokalna Strategia Rozwoju
na lata 2021–2027***

Jędrzejów/Włoszczowa

Wrzesień 2024

**Fundusze Europejskie
dla Rybactwa**

**Rzeczpospolita
Polska**

**Dofinansowane przez
Unię Europejską**

Spis treści

I.Charakterystyka RLGD.....	4
1. Nazwa RLGD	4
2. Forma prawna	4
3. Opis powstania i krótka historia RLGD	4
4. Opis struktury RLGD	5
5. Organ decyzyjny	6
6. Dokumenty regulujące funkcjonowanie RLGD	7
II.Charakterystyka obszaru realizacji LSR.....	8
1. Gminy stanowiące obszar realizacji LSR.....	8
2. Mapa obszaru realizacji LSR.....	8
3. Opis obszaru będącego obszarem realizacji LSR.....	9
4. Opis ludności obszaru realizacji LSR.....	22
5. Charakterystyka rybackości obszaru LSR.....	26
6. Zgodność obszaru z zasadami horyzontalnymi	29
III.Udział społeczności w przygotowaniu LSR.....	30
1. Opis metod angażowania społeczności lokalnej w proces przygotowania LSR	30
2. Dane z konsultacji społecznych przeprowadzonych na obszarze realizacji LSR wykorzystane do opracowania LSR	31
3. Opis metod angażowania społeczności lokalnej w proces realizacji LSR	34
IV.Analiza SWOT obszaru realizacji LSR oraz wnioski wynikające z analizy SWOT.....	36
1. Tabela SWOT.....	36
2. Wnioski wynikające z analizy SWOT dla całości obszaru realizacji LSR.....	37
3. Wnioski wynikające z analizy SWOT dla sektora rybackiego z obszaru realizacji LSR.....	38
V.Określenie celów LSR i środków służących do ich osiągnięcia, w tym operacje planowane do wsparcia.....	39
1. Cele główne wybrane do realizacji.....	39
2. Cele uzupełniające wybrane do realizacji.....	42
3. Środki służące do osiągnięcia poszczególnych celów ogólnych i uzupełniających, w tym operacje planowane do wsparcia.....	43
4. Operacje związane ze wspieraniem sektora rybackiego na obszarze LSR oraz operacje, w których beneficjentem będą podmioty sektora rybackiego.....	47
VI.Wykazanie spójności celów LSR z analizowanym obszarem.....	49
VII.Proces wyboru operacji oraz stosowane kryteria wyboru.....	50
1. Tworzenie procedur.....	50
2. Proces wyboru operacji	51
3. Kryteria wyboru operacji.....	51
4. Kwalifikowanie operacji jako realizowanych w interesie zbiorowym.....	53
VIII.Proces realizacji LSR i zdolność RLGD do jej realizacji	54
1. Proces realizacji LSR.....	54
2. Zdolność RLGD do realizacji LSR.....	55

IX. Plan finansowy (budżet) LSR.....	56
1. Opis finansowania działalności RLGD	56
2. Powiązanie budżetu z celami LSR	56
3. Plan realizacji budżetu.....	57
X. Wskaźniki realizacji LSR	60
XI. Monitoring i ewaluacja realizacji LSR.....	63
1. Zasady i procedury monitorowania	63
2. Zasady i procedury ewaluacji	63
3. Wykorzystanie wyników ewaluacji i monitoringu	65
Spis schematów	66
Spis map	66
Spis wykresów	66
Spis tabel	66
Wykaz wykorzystanej literatury	67

I. Charakterystyka RLGD

1. Nazwa RLGD

Stowarzyszenie działa pod nazwą Świętokrzyska Rybacka Lokalna Grupa Działania (ŚRLGD).

2. Forma prawna

Świętokrzyska RLGD zarejestrowana jest jako Stowarzyszenie posiadające osobowość prawną. Formą prawną partnerstwa jest stowarzyszenie, charakteryzujące się tym, że oprócz osób fizycznych członkami zwyczajnymi mogą być także osoby prawne, w tym jednostki samorządu terytorialnego, z wyłączeniem województw, a nadzór nad nim sprawuje starosta właściwy ze względu na siedzibę stowarzyszenia i może ono prowadzić działalność gospodarczą służącą realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju (LSR). Poza tym w takim stowarzyszeniu, obok walnego zebrania członków, zarządu oraz organu kontroli wewnętrznej, funkcjonuje dodatkowy organ jakim jest rada, która podejmuje decyzje w sprawie wyboru operacji realizowanych w ramach LSR.

3. Opis powstania i krótka historia RLGD

Działania zmierzające do powołania Stowarzyszenia Świętokrzyska Rybacka Lokalna Grupa Działania rozpoczęły się na przełomie lat 2014–2015 od spotkań z lokalną społecznością, w których uczestniczyli przedstawiciele sektora publicznego, gospodarczego oraz społecznego, a także społeczności rybackiej z powiatów jędrzejowskiego, koneckiego oraz włoszczowskiego, na terenie których funkcjonowały do tej pory dwie grupy rybackie: „Między Nidą a Pilicą” oraz „Jędrzejowska Ryba”. Członkowie tych dwóch stowarzyszeń mając doświadczenie w realizacji *Lokalnych Strategii Rozwoju Obszarów Rybackich (LSROR)* ze środków pochodzących z Programu Operacyjnego *Zrównoważony rozwój sektora rybołówstwa i nadbrzeżnych obszarów rybackich 2007–2013* osi 4 *Zrównoważony rozwój obszarów zależnych od rybactwa* oraz widząc ich wpływ na rozwój obszaru, dążyli do utworzenia nowego Stowarzyszenia w celu zwiększenia skuteczności podejmowanych działań. W dniu 17 kwietnia 2015 r. odbyło się we Włoszczowie spotkanie założycielskie, w którym uczestniczyły 82 osoby, a jego efektem było zatwierdzenie pierwszego Statutu Stowarzyszenia, przyjęcie nazwy, a także wybranie władz i Komitetu Założycielskiego. W dniu 17 września 2015 r. w Krajowym Rejestrze Sądowym zarejestrowano Stowarzyszenie pod numerem KRS 0000574777.

Członkowie RLGD posiadają niezbędne doświadczenie oraz wiedzę w zakresie zarządzania oraz realizacji operacji w ramach LSR. Członkowie realizowali projekty dofinansowywane z Programu Operacyjnego *Zrównoważony rozwój sektora rybołówstwa i nadbrzeżnych obszarów rybackich 2007–2013* osi 4 *Zrównoważony rozwój obszarów zależnych od rybactwa* oraz z Programu Operacyjnego *Rybactwo i Morze na lata 2014–2020*, ponadto zasiadają również w organach stowarzyszenia.

Od początku swojej działalności RLGD brało czynny udział w życiu społecznym regionu, realizując liczne projekty na obszarze swojego działania. W ramach realizacji LSR na lata 2007–2013 LGR Między Nidą a Pilicą rozdysponowała środki w wysokości 14 173,25 zł, zaś LGR Jędrzejowska Ryba środki w wysokości 17 952 201,97 zł. Środki te przyczyniły się do rozwoju gospodarczego regionu poprzez dofinansowanie działania gospodarstw rybackich, zwiększenie aktywności lokalnej społeczności oraz poprawę stanu infrastruktury.

Podczas realizacji LSR z Programu Operacyjnego *Rybactwo i Morze* na lata 2014–2020 kontynuowano działania ukierunkowane na rozwój gospodarczy obszaru poprzez wzmocnienie branży rybackiej, która mogła pozyskać środki na dywersyfikację działalności oraz tworzenie punktów przetwórstwa i sprzedaży bezpośredniej ryb. W ramach realizacji LSR wspierano również rozwój lokalnych przedsiębiorców działających poza sektorem rybackim. Ponadto środki zostały skierowane również na rozwój infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej, a także na upowszechnienie rybackiego dziedzictwa kulturowego. Działania podjęte na rzecz rozwoju gospodarczego przyczyniły się m.in. do powstania nowych przedsiębiorstw oraz rozwoju już istniejących¹. Również działania w zakresie rozwoju infrastruktury oraz promocji i zachowania dziedzictwa kulturowego przyniosły oczekiwany efekt, a wskaźniki realizacji przekroczyły zakładane wartości. Do końca 2022 r. RLGD przeprowadziła 25 naborów

---

¹ *Ewaluacja zewnętrzna Lokalnej Strategii Rozwoju Świętokrzyska Rybacka Lokalna Grupa Działania*, Kraków 2022.

wniosków. Liczba złożonych wniosków aplikacyjnych wynosiła 171, spośród których 114 zaopiniowano pozytywnie, a na ich realizację podpisano 114 umów (stan na koniec 2022 r.). W ramach realizacji LSR wsparto 13 operacji przedsiębiorców, w ramach których beneficjenci rozszerzyli swoją działalność poprzez wprowadzenie nowych produktów lub usług (100% realizacji zakładanej wartości wskaźnika). Ponadto utworzono 8 na 10 zaplanowanych punktów sprzedaży bezpośredniej oraz wsparto 22 z 24 planowanych działalności gospodarczych wykorzystujących wodny potencjał obszaru rybackiego. Podjęto również 21 inicjatyw na rzecz upowszechniania rybackiego dziedzictwa kulturowego oraz wsparto 46 z 59 planowanych obiektów infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej w zakresie przebudowy lub budowy nowych obiektów. Podejmowano też działania związane ze szkoleniem rybaków i osób z grupy defaworyzowanej – do końca 2022 r. przeprowadzono 5 takich szkoleń. Dodatkowo zorganizowano 2 wyjazdy studyjne przyczyniające się do aktywizacji przedsiębiorców, rybaków i osób z grupy defaworyzowanej, a także 6 wydarzeń dotyczących wymiany doświadczeń w zakresie innowacyjnych metod chowu i hodowli ryb łososiowych oraz 5 wydarzeń pozwalających na zapoznanie się z realizowanymi projektami wykorzystującymi wodny potencjał regionu.

Ponadto w omawianym okresie wdrażania, RLGD aktywnie informowała o ogłaszanych konkursach oraz na bieżąco udzielała doradztwa dla beneficjentów. Informacje o działalności RLGD oraz bieżących naborach umieszczane były na stronie stowarzyszenia, wysyłane do mieszkańców w postaci Newslettera, a także prezentowane podczas wydarzeń na stosiku RLGD. Stowarzyszenie organizowało również spotkania informacyjne i szkolenia zachęcające mieszkańców obszaru do realizacji projektów w ramach LSR oraz do aktywnego uczestnictwa w rozwoju obszaru.

Stowarzyszenie realizowało również cztery projekty współpracy w ramach przedsięwzięć: 1) *Wsparcie aktywności i kompetencji mieszkańców śródlądowych obszarów rybackich*, 2) *Aktywizacja i integracja społeczności lokalnej poprzez organizację wyjazdów studyjnych oraz udział w konferencji rybackiej*, 3) *Aktywizacja i integracja społeczności lokalnej oraz promocja obszarów rybackich poprzez organizację wyjazdów studyjnych, konferencji oraz wydanie publikacji promującej obszary zależne od rybactwa* oraz 4) *Integracja i aktywizacja społeczności lokalnych obszarów LGR 7 RYB oraz Świętokrzyskiej Rybackiej Lokalnej Grupy Działania poprzez udział we wspólnym wyjeździe studyjnym*.

W ramach pierwszego projektu organizowano szkolenia i konferencje, które przyczyniły się do wymiany doświadczeń między rybakami biorącymi udział w projekcie w zakresie innowacyjnych metod hodowli ryb, a także do propagowania dobrostanu społecznego i dziedzictwa kulturowego oraz aktywizacji lokalnej społeczności. W projekcie udział wzięło 9 krajowych partnerów, wartość projektu wyniosła 16 832,47 zł, w tym udział finansowy ŚRLGD 15 990,84 zł. Drugi z projektów obejmował organizację wizyt studyjnych oraz konferencji w celu nawiązania współpracy międzyregionalnej i międzynarodowej przyczyniającej się do aktywizacji i integracji oraz podnoszenia kompetencji mieszkańców. Budżet projektu wynosił 127 404,26 zł, w tym udział finansowy ŚRLGD 121 034,04 zł. Oprócz dwóch partnerów krajowych w projekcie brał również udział partner zagraniczny ze Słowacji. Kolejny z realizowanych projektów współpracy również wpłynął na pogłębienie wiedzy osób biorących udział w projekcie poprzez wymianę doświadczeń z zakresu prowadzenia i rozwoju działalności rybackich, a także na promocję obszaru. Całkowita wartość projektu wynosiła 171 301,80 zł, w tym udział finansowy ŚRLGD 162 736,00 zł. W projekcie oprócz sześciu partnerów krajowych udział wzięło również partner zagraniczny ze Słowacji. Ostatni z realizowanych projektów przyczynił się do wymiany doświadczeń w zakresie wykorzystania wodnego potencjału regionu do dywersyfikacji źródeł dochodu oraz do zwiększenia jego atrakcyjności turystycznej. Budżet projektu wynosił 26 679,23 zł, w tym udział finansowy ŚRLGD 25 345,00 zł.

4. Opis struktury RLGD

Władzami RLGD są: Walne Zebranie Członków (WZC), Zarząd, Rada, Komisja Rewizyjna – jedna osoba może być jednocześnie członkiem tylko jednego z tych organów. Kadencja Rady, Zarządu i Komisji Rewizyjnej wynosi 4 lata. W przypadku zmniejszenia się składu władz RLGD, Zarząd zwołuje WZC w celu uzupełnienia ich składu. Stowarzyszenie jest otwarte na nowych członków, nowych partnerów chętnych do włączenia się w realizację Lokalnej Strategii Rozwoju. Sposób rozszerzenia składu RLGD o kolejnych partnerów następuje zgodnie ze Statutem.

Najwyższą władzą Stowarzyszenia Świętokrzyska Rybacka Lokalna Grupa Działania jest Walne Zebranie Członków (WZC). Do jego kompetencji należy przede wszystkim uchwalanie kierunków i programu działania RLGD, uchwalanie Statutu i jego zmian, zatwierdzanie regulaminów pozostałych organów. Do kompetencji WZC należy ponadto powołanie i odwoływanie członków Zarządu, Rady oraz Komisji Rewizyjnej.

W skład ŚRLGD wchodzi z każdej gminy przedstawiciele instytucji publicznych, lokalnych partnerów społecznych i gospodarczych, w tym będących przedstawicielami sektora rybackiego oraz mieszkańców, łącznie 105 osób stanowiących członków zwyczajnych. Największą grupę – 43 osoby reprezentują przedstawiciele sektora rybackiego. Sektor społeczny reprezentuje 31 osoby, sektor gospodarczy 10 osób, zaś sektor publiczny 21 osób.

Tabela 1 Liczba członków stowarzyszenia w podziale na sektory

Lp.	Sektor	Liczba podmiotów	Procent pomiotów (%)
1.	publiczny	21	20
2.	społeczny	31	30
3.	gospodarczy	10	9
4.	rybacki	43	41
Razem członkowie		105	100

Źródło: Opracowanie własne

Sektor publiczny reprezentują samorządy lokalne oraz przedstawiciele ośrodków kultury. Wśród przedstawicieli sektora społecznego znajdują się organizacje pozarządowe, w tym organizacje sportowe, KGW oraz OSP, a także osoby fizyczne, tj. mieszkańcy wszystkich gmin należących do obszaru RLGD. Przedstawiciele sektora społecznego posiadają bogaty dorobek w zakresie organizowania przedsięwzięć na rzecz lokalnego społeczeństwa na terenie opisanego obszaru. Członkami Stowarzyszenia są także lokalni przedsiębiorcy, w tym przedstawiciele sektora rybackiego oraz lokalni rzemieślnicy, producenci i usługodawcy. Sektor gospodarczy reprezentują podmioty prowadzące działalność gospodarczą w sektorze usług turystycznych, handlu i produkcji.

Zarząd Stowarzyszenia jest organem wykonawczym, działa na podstawie własnego Regulaminu. Do najważniejszych zadań Zarządu należy reprezentowanie Stowarzyszenia na zewnątrz, kierowanie bieżącą pracą Stowarzyszenia oraz Biura, zwoływanie WZC, opracowywanie projektu LSR oraz innych dokumentów wymaganych przepisami, realizacja LSR, w tym ogłaszanie konkursów, wykonywanie działań wymaganych przepisami, związanych z realizacją LSR, z wyjątkiem tych, które należą do wyłącznej kompetencji Rady. W skład Zarządu RLGD wchodzi od 5 do 9 osób, pełniących funkcje: Prezesa Zarządu, Wiceprezesów, Sekretarza i Skarbnika oraz członków Zarządu.

Wszyscy posiadają doświadczenie w działalności społecznej, wszyscy również brali czynny udział w pracach nad przygotowaniem poprzednich oraz obecnej Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2021–2027. W Biurze Stowarzyszenia RLGD, powołanym w celu wspierania prac oraz organizacji działalności RLGD, zatrudnione są 3 osoby, które posiadają udokumentowane doświadczenie oraz wiedzę we wdrażaniu i aktualizacji dokumentów strategicznych. Osoby te odpowiedzialne są za funkcjonowanie biura, prowadzenie strony internetowej RLGD, a także prowadzenie obsługi wniosków o dofinansowanie oraz obsługi wnioskodawców i beneficjentów.

5. Organ decyzyjny

Organem decyzyjnym Stowarzyszenia jest Rada, do jej wyłącznej kompetencji należy wybór oraz ocena operacji realizowanych w ramach wdrażania LSR, a także przyznawanie kwot wsparcia. W skład Rady wchodzi od 9 do 18 osób, pełniących funkcje: Przewodniczącego, Wiceprzewodniczącego i Sekretarza oraz członków Rady. Obecnie w Radzie jest 12 osób. Członkowie Rady posiadają niezbędne kwalifikacje oraz wiedzę do pełnienia swoich funkcji. Rada jest organem, w którym reprezentację posiadają wszystkie sektory: publiczny, społeczny, gospodarczy, rybacki i mieszkańcy. W składzie Rady jest 1 osoba poniżej 40. roku życia, ponadto w Radzie zachowano parytety związane z obecnością w składzie co najmniej 2 kobiet oraz związane z reprezentatywnością sektorów. Przedstawiciele sektora publicznego stanowią 25% składu (3 osoby), sektora społecznego 25% składu (3 osoby), sektora gospodarczego 8% (1 osoba), zaś sektora rybackiego 42% (5 osób). Osoby zamieszkujące obszar objęty LSR stanowią 100% składu organu. Ponadto w składzie organu jest po jednym mieszkańcu z 5 gmin należących do RLGD.

Rada jest wybierana przez Walne Zebranie Członków Stowarzyszenia spośród członków tego zebrania. Członek Rady nie może być jednocześnie pracownikiem biura RLGD i nie może pełnić funkcji w żadnym innym organie Stowarzyszenia.

6. Dokumenty regulujące funkcjonowanie RLGD

Dokumentami, które regulują działalność Stowarzyszenia są:

1. *Ustawa z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach* (Dz. U. z 2020 r. poz. 2261);
2. *Ustawa z dnia 26 maja 2023 r. o wspieraniu zrównoważonego rozwoju sektora rybackiego z udziałem Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury na lata 2021–2027* (Dz. U. z 2023 r. poz. 1273);
3. *Europejski Fundusz Morski, Rybacki i Akwakultury – Program dla Polski (Fundusze Europejskie dla Rybactwa)*;
4. *Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej.*

Poza wyżej wskazanymi aktami prawnymi, działania RLGD regulują dokumenty wewnętrzne przedstawione poniżej:

- Statut, który uchwalany i aktualizowany jest przez Walne Zebranie Członków Stowarzyszenia Świętokrzyska RLGD. Statut reguluje zasady działalności Stowarzyszenia, wyznacza cele i obszary działalności oraz określa kompetencje poszczególnych organów.
- Regulamin Rady RLGD, który uchwalany i aktualizowany jest przez Walne Zebranie Członków Świętokrzyska RLGD. Określa skład organu ze wskazaniem zadań oraz zasad wynagrodzenia; zawiera również zasady zwoływania i organizacji posiedzeń, ich protokołowania, opisuje szczegółowe zasady podejmowania decyzji dotyczących wyboru operacji, określa tryb i sposób wyboru operacji oraz zasady zachowania parytetów.
- Regulamin Zarządu RLGD, który uchwalany i aktualizowany jest przez Walne Zebranie Członków Świętokrzyska RLGD. Określa podział zadań wśród członków, kompetencje organu, zasady zwoływania i organizacji posiedzeń, ich protokołowania.
- Regulamin WZC, który uchwalany i aktualizowany jest przez Walne Zebranie Członków Świętokrzyska RLGD. Określa kompetencje WZC, zasady zwoływania i organizacji posiedzeń, ich protokołowania, opisuje zasady podejmowania decyzji.

II. Charakterystyka obszaru realizacji LSR

1. Gminy stanowiące obszar realizacji LSR

Obszar funkcjonowania Świątokrzyskiej RLGD obejmuje osiemnaście sąsiadujących ze sobą gmin, położonych w województwie świętokrzyskim, w powiatach jędrzejowskim, koneckim i włoszczowskim, w tym: pięć gmin miejsko-wiejskich, tj. Jędrzejów, Małogoszcz, Sędziszów, Wodzisław, Włoszczowa oraz trzynaście gmin wiejskich, tj. Imielno, Nagłowice, Oksa, Słupia, Sobków, Fałków, Ruda Maleniecka, Słupia Konecka, Kluczewsko, Krasocin, Moskorzew, Radków oraz Secemin. Łączna powierzchnia wymienionych jednostek samorządu terytorialnego wynosi 2 513 km² i jest zamieszkała przez 137 547 osób (dane GUS według stanu na dzień 31.12.2020 r.).

Tabela 2 Podstawowe dane o gminach z obszaru Świątokrzyska RLGD wg. stanu na dzień 31.12.2020 r.

Nazwa gminy	Powierzchnia (km ²)	Liczba ludności (os.)
Imielno	101	4 272
Jędrzejów	227	27 369
Małogoszcz	146	11 261
Nagłowice	117	4 771
Oksa	91	4 470
Sędziszów	146	12 125
Słupia	108	4 036
Sobków	144	8 458
Wodzisław	177	6 607
Fałków	132	4 101
Ruda Maleniecka	110	2 969
Słupia Konecka	106	3 122
Kluczewsko	137	5 018
Krasocin	193	10 296
Moskorzew	73	2 602
Radków	88	2 372
Secemin	163	4 668
Włoszczowa	254	19 030
RAZEM RLGD	2 513	137 547

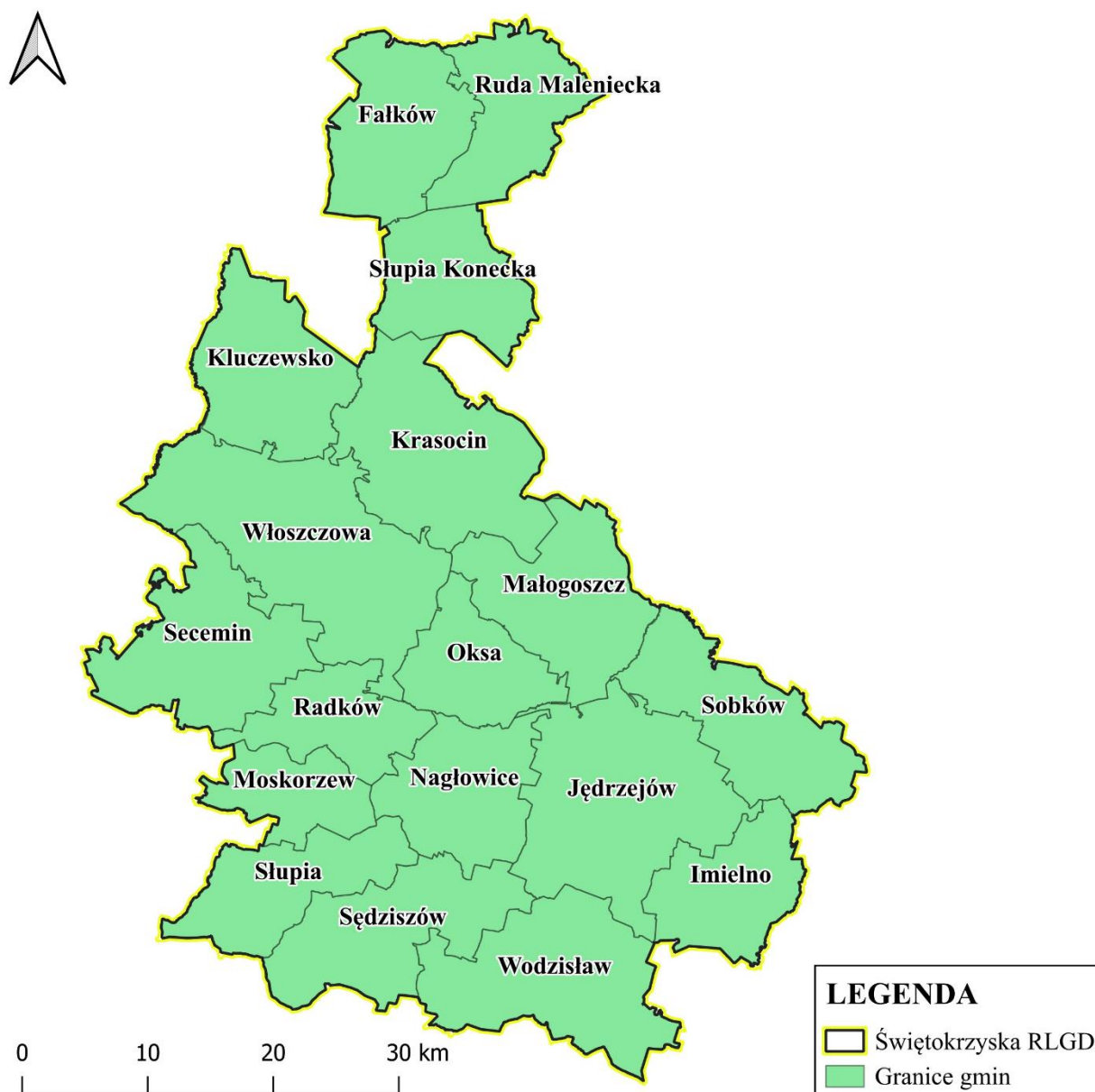
Źródło: Opracowanie własne

2. Mapa obszaru realizacji LSR

Cały obszar jest spójny pod względem przestrzennym. Wszystkie gminy obszaru RLGD administracyjnie położone są w województwie świętokrzyskim, w sąsiadujących powiatach – jędrzejowskim, koneckim i włoszczowskim. W skład Świątokrzyskiej RLGD wchodzi więcej niż dwie gminy, a każda para gmin pozostaje w bezpośrednim lub przynajmniej w dalszym sąsiedztwie, tworząc tym samym zwarty geograficznie obszar, znajdujący się w jednym obrysie (mapa 1). Siedziba RLGD znajduje się w Włoszczowie.

Mapa 1 Gminy objęte partnerstwem Świętokrzyska RLGD

Źródło: Opracowanie własne

3. Opis obszaru będącego obszarem realizacji LSR

3.1. Charakterystyka gospodarki, przedsiębiorczości i sektora społecznego

Sytuację gospodarczą obszaru Świętokrzyskiej RLGD odzwierciedlają wskaźniki gospodarcze tj. *liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności* oraz *liczba podmiotów nowo zarejestrowanych w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym*.

W tabeli 3 przedstawiono wskaźniki gospodarcze dla RLGD oraz województwa świętokrzyskiego i Polski w latach 2018–2022. Na przestrzeni analizowanych lat *liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności* na obszarze RLGD rosła i w ostatnim badanym roku wynosiła 908, jednak była wciąż niższa niż średnia dla Polski (1 323) oraz województwa świętokrzyskiego (1 077). Inaczej prezentowała się sytuacja z wskaźnikiem *liczba podmiotów nowo zarejestrowanych w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym* – wartość dla RLGD do roku 2020 spadała, od roku 2021 zaczęła wzrastać i w 2022 r. wyniosła 74 – jednak była niższa niż w roku 2018, a także niższa od średniej dla województwa (80) oraz kraju (102). Pozytywnie przedstawia się sytuacja dotycząca dynamiki zmian pierwszego z analizowanych wskaźników (wzrost/spadek wartości wskaźników w 2022 r. w stosunku do 2018 r.), która dla RLGD była większa od dynamiki zmian dla województwa i kraju, podobnie

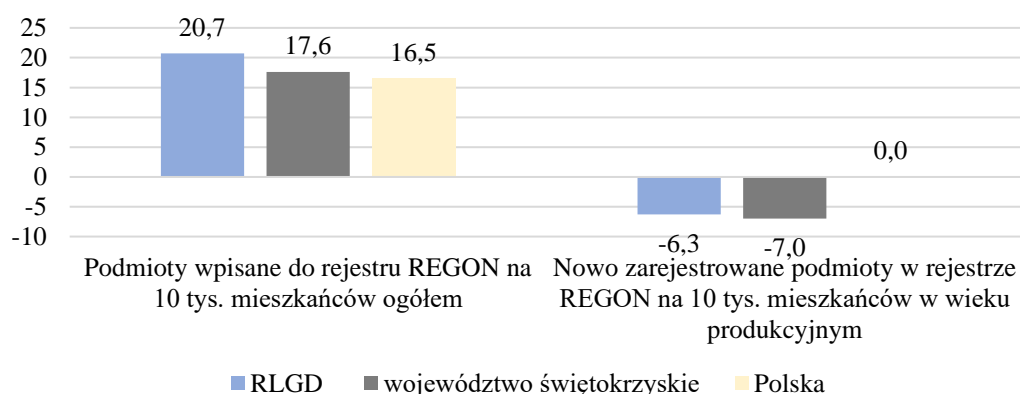
spadek nowo rejestrowanych podmiotów był mniejszy dla RLGD w porównaniu z województwem, ale większy w porównaniu z krajem (wykres 1).

Tabela 3 Wskaźniki gospodarcze – porównanie średniej obszaru RLGD do województwa i kraju w latach 2018–2022

Jednostka terytorialna	Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności					Podmioty nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym				
	2018	2019	2020	2021	2022	2018	2019	2020	2021	2022
RLGD	752	780	833	872	908	79	71	69	73	74
województwo świętokrzyskie	916	944	1 001	1 044	1 077	86	77	71	82	80
Polska	1 136	1 175	1 224	1 276	1 323	102	99	86	97	102

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 1 Dynamika wzrostu wartości wskaźników gospodarczych obszaru RLGD, województwa i kraju – wzrost/spadek procentowy w 2022 r. w stosunku do 2018 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Poza nowo zarejestrowanymi podmiotami, warto zwrócić uwagę na wskaźniki: *udział % podmiotów wyrejestrowanych w ogólnej liczbie podmiotów wpisanych do rejestru REGON* oraz *jednostki wykreślone z rejestru REGON na 10 tys. ludności*, które świadczą o kondycji przedsiębiorstw oraz poziomie trudności w prowadzeniu działalności na danym obszarze w danym okresie. Wartości ww. wskaźników dla RLGD, województwa świętokrzyskiego i Polski w latach 2018–2022 przedstawiono w tabeli 4. W przypadku pierwszego wskaźnika wartości dla RLGD do 2020 roku spadały, natomiast od 2021 roku – rosły, ale co roku były niższe w porównaniu ze średnimi wartościami dla kraju i województwa. W przypadku drugiego wskaźnika wartości na przestrzeni analizowanych lat wahały się dla RLGD oraz w porównaniu do średnich wartości województwa i kraju.

Tabela 4 Wskaźniki świadczące o kondycji przedsiębiorstw – porównanie średniej obszaru RLGD do województwa i kraju w latach 2018–2022

Jednostki terytorialne	Jednostki wykreślone z rejestru REGON na 10 tys. ludności					Udział % podmiotów wyrejestrowanych w ogólnej liczbie podmiotów wpisanych do rejestru REGON				
	2018	2019	2020	2021	2022	2018	2019	2020	2021	2022
RLGD	51	42	32	38	42	6,8	5,4	3,9	4,3	4,6
województwo świętokrzyskie	70	50	39	45	50	7,6	5,3	3,9	4,3	4,7
Polska	86	59	45	50	59	7,6	5,0	3,6	3,9	4,4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W tabeli 5 przedstawiono wartość wskaźnika *udział przedsiębiorstw zatrudniających mniej niż 50 pracowników w liczbie mieszkańców ogółem* średnio na obszarze RLGD oraz województwie i kraju w latach 2018–2022. Przedsiębiorstwa, które zatrudniają mniej niż 50 pracowników to tzw. mikro (do 9 pracowników) i małe firmy (do 49 pracowników). Stanowią one ok. 99% polskiego sektora przedsiębiorstw.

Tabela 5 Udział przedsiębiorstw zatrudniających mniej niż 50 pracowników w liczbie mieszkańców ogółem – porównanie średniej obszaru RLGD do województwa i kraju w latach 2018–2022

Jednostka terytorialna	2018	2019	2020	2021	2022
RLGD	7,5	7,8	8,3	8,7	9,0
województwo świętokrzyskie	9,1	9,4	9,9	10,4	10,7
Polska	11,3	11,7	12,2	12,7	13,1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Udział przedsiębiorstw zatrudniających mniej niż 50 pracowników w liczbie mieszkańców ogółem we wszystkich analizowanych latach był na obszarze RLGD niższy niż średnia dla kraju oraz średnia dla województwa świętokrzyskiego, ale odnotował trend rosnący, natomiast tendencja ta dotyczyła także średniej dla województwa i kraju. W tabeli 6 przedstawiono udział % podmiotów gospodarczych według grup rodzajów działalności (PKD 2007) w 2022 r. na obszarze RLGD, w województwie i kraju. Średni udział grupy „rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo” był dla obszaru RLGD wyższy (3,5%) niż średnie dla województwa (1,4%) i kraju (1,4%). Według danych GUS, wśród gmin obszaru, pod tym względem, najbardziej wyróżniają się gminy: Słupia (8,5%), Radków (6,5%), Ruda Maleniecka (6,3%) i Wodzisław (6,2%).

Tabela 6 Udział % podmiotów gospodarczych według grup rodzajów działalności (PKD 2007) – porównanie średniej obszaru RLGD do województwa i kraju w 2022 r.

Jednostka terytorialna	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	Przemysł i budownictwo	Handel hurtowy i detaliczny	Zakwaterowanie i usługi gastronomiczne	Pozostała działalność
RLGD	3,5	35,0	21,3	2,0	38,2
województwo świętokrzyskie	1,4	26,2	25,0	2,7	44,7
Polska	1,4	22,7	20,1	3,2	52,5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Jak wynika z danych statystycznych klasyfikacji podmiotów gospodarczych według sekcji PKD 2007, największa liczba, spośród wszystkich podmiotów gospodarczych na obszarze w 2022 r. była zarejestrowana w sekcjach: G „Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle” – 2 608 podmiotów (21,3%), F „Budownictwo” – 2 371 podmiotów (19,4%) oraz C „Przetwórstwo przemysłowe” – 1 748 podmiotów (14,3%). Na obszarze nie są zarejestrowane żadne podmioty w sekcji U „Organizacje i zespoły eksterytorialne”, a najniższe i niske udziały podmiotów zarejestrowane są w sekcjach B „Górnictwo i wydobywanie”, D „Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych” i E „Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją”.

Z danych GUS wynika, że na terenie obszaru RLGD funkcjonowało 18 obiektów noclegowych, które łącznie oferowały 1 093 miejsca noclegowe, z czego znaczna część dostępna była całorocznie. Najwięcej z nich znajdowało się na terenie gmin Nagłowice i Włoszczowa – po 3 podmioty².

Istnieje wiele definicji przedsiębiorczości. Jedne z nich skupiają się na rezultatach, inne na procesowości, a jeszcze inne na umiejętnościach. O przedsiębiorczości na ogół mówi się w kontekście gospodarczym, natomiast istotna jest również przedsiębiorczość społeczna, rozumiana jako sfera aktywności obywatelskiej, która łączy działalność ekonomiczną z działalnością pożytku publicznego, przyczyniając się m.in. do integracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych marginalizacją społeczną, do tworzenia miejsc pracy oraz rozwoju lokalnego. Na całym obszarze RLGD funkcjonuje dziewięć przedsiębiorstw społecznych, z czego najwięcej znajduje się w Gminie Jędrzejów – 5 podmiotów, w Gminie Sędziszów – 3 podmioty oraz 1 w Gminie Oksa.

Ludzie przedsiębiorczy to ludzie aktywni zawodowo i/lub społecznie. Istotna w tym zakresie jest analiza kapitału społecznego. Jednym z głównych mierników kapitału społecznego jest wskaźnik *liczba fundacji, stowarzyszeń, organizacji społecznych na 10 tys. mieszkańców*. Wartość wskaźnika dla obszaru RLGD była w całym

² Dane GUS, stan na dzień 31 lipca 2022 r.

badanym okresie wyższa niż średnia dla województwa i kraju (w 2021 r. średnie dla RLGD oraz kraju osiągnęły taką samą wartość). Wewnątrz obszaru RLGD najwyższą wartością wskaźnika charakteryzowała się Gmina Radków, która w całym analizowanym okresie osiągała najwyższe wyniki spośród gmin obszaru RLGD, jednocześnie każdorazowo w latach 2018–2022 charakteryzowała się wartością wyższą niż średnia dla województwa i kraju³. Na wykresie 2 przedstawiono dane dla obszaru RLGD w porównaniu do średniej dla województwa i kraju w 2022 r.

Wykres 2 Liczba fundacji, stowarzyszeń, organizacji społecznych na 10 tys. mieszkańców na obszarze RLGD w porównaniu do województwa i kraju w 2022 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Pomimo rosnących wskaźników gospodarczych, poziom przedsiębiorczości wśród mieszkańców obszaru nadal jest niezadowolający, w latach 2018–2022 nastąpił spadek liczby nowo powstających podmiotów, co dla kształtowania się poziomu bezrobocia oraz przedsiębiorczości mieszkańców może przynieść w przyszłości negatywne efekty. Podczas spotkań konsultacyjnych mieszkańcy również wskazywali, iż rozwój gospodarczy nie jest zadowolający, wskazywano m.in. na problemy związane z mało atrakcyjnym miejscowym rynkiem pracy oraz obciążeniami jakie wiążą się z prowadzeniem działalności. Podkreślano, iż często lokalni przedsiębiorcy nie mają wystarczających środków na rozwój działalności poprzez inwestycje w nowe technologie czy w zwiększanie zatrudnienia. Uczestnicy spotkań zwracali uwagę na to, iż we wcześniejszych latach środki kierowane na rozwój gospodarczy przynosiły efekty i znacznie poprawiły byt gospodarstw rybackich i lokalnych przedsiębiorców. Mieszkańcy wskazali, iż skierowanie środków, podobnie jak w poprzednim okresie programowania, na dywersyfikację dochodów sektora rybackiego będzie dobrym rozwiązaniem. Podobne wnioski zostały zawarte w ewaluacji dot. poprzedniej LSR⁴. W trakcie spotkań rozmawiano też o potencjałach obszaru, które warto wykorzystać. Zwracano uwagę, iż aktywność społeczna mieszkańców jest dużym atutem, dlatego również w tym kierunku powinny zostać skierowane środki, aby zachęcić społeczność do dalszych działań, szczególnie w kierunku promocji dziedzictwa kulturalnego i rybackiego obszaru. Również w trakcie badań ankietowych respondenci wskazywali jako obszary rozwoju RLGD: wspieranie przedsiębiorczości (51% odpowiedzi) oraz wspieranie aktywności społecznej mieszkańców (42% odpowiedzi).

3.2. Charakterystyka rynku pracy – zatrudnienie i bezrobocie

Sytuację panującą na rynku pracy odzwierciedlają wskaźniki dotyczące zatrudnienia oraz bezrobocia. Do najistotniejszych wskaźników należą: *udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym* oraz *udział długotrwale bezrobotnych w liczbie bezrobotnych ogółem* (tabela 7). Od 2020 r. można zauważyć stopniowy spadek pierwszego analizowanego wskaźnika, ponadto w ostatnim analizowanym roku wskaźnik ten był, podobnie jak w poprzednich latach, niższy od średniej dla województwa, jednak co roku był wyższy od średniej dla kraju. Z kolei drugi ze wskaźników na przestrzeni analizowanych lat wahał się, ale co roku był wyższy od średnich dla województwa i kraju.

³ Dane GUS za lata 2018–2022.

⁴ Ewaluacja zewnętrzna Lokalnej Strategii Rozwoju Świętokrzyska Rybacka Lokalna Grupa Działania, Kraków 2022.

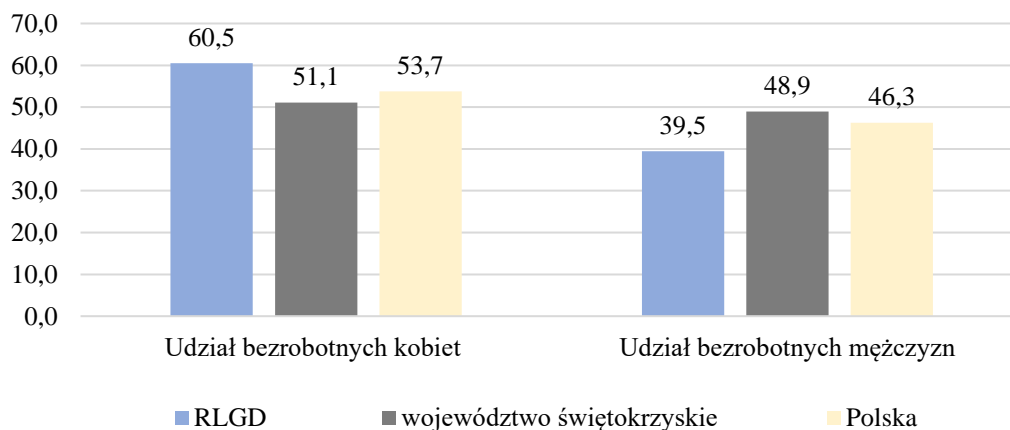
Tabela 7 Wskaźniki bezrobocia – porównanie średniej obszaru RLGD do województwa i kraju w latach 2018–2022

Jednostka terytorialna	Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym (%)					Udział długotrwale bezrobotnych w liczbie bezrobotnych ogółem (%)				
	2018	2019	2020	2021	2022	2018	2019	2020	2021	2022
RLGD	4,8	5,0	5,6	4,5	4,1	54,7	52,6	56,3	63,3	55,9
województwo świętokrzyskie	5,9	5,7	6,4	5,5	5,0	50,5	50,2	53,8	57,4	52,9
Polska	4,2	3,8	4,6	4,0	3,7	52,4	49,9	49,3	56,6	51,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

W przypadku sytuacji na rynku pracy istotny jest również procentowy udział bezrobotnych według płci. Ogólna liczba bezrobotnych na obszarze RLGD w 2022 r. wynosiła 3 199 osób, w tym 1 936 kobiet oraz 1 263 mężczyzn. Udział procentowy kobiet w ogólnej liczbie bezrobotnych na obszarze RLGD w 2022 r. wynosił 60,5% i był wyższy od średniej w województwie (51,1%) oraz kraju (53,7%), natomiast liczba bezrobotnych mężczyzn na obszarze (39,5%) była niższa od średniej dla województwa (48,9%) i kraju (46,3%).

Wykres 3 Procentowy udział bezrobotnych według płci na obszarze RLGD w porównaniu do województwa i kraju w 2022 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wskaźnikiem, który również obrazuje sytuację ekonomiczną na obszarze RLGD, jest przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w relacji do średniej krajowej. Dane dotyczące wynagrodzeń określone są na poziomie powiatu. Sytuacja, jaka ma miejsce w powiatach jędrzejowskim, koneckim oraz włoszczowskim obrazuje także sytuację na obszarze RLGD, który terytorialnie znajduje się w obrębie tych jednostek administracyjnych. W 2022 roku wskaźnik przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w powiecie jędrzejowskim osiągnął wartość 86,9% średniej krajowej i prezentował się nieco lepiej od wyniku województwa świętokrzyskiego (86,2% średniej krajowej). W powiecie koneckim wskaźnik osiągnął mniej korzystną wartość w porównaniu do powiatu jędrzejowskiego – 81,9% – i prezentował się gorzej od wyniku dla województwa świętokrzyskiego. Natomiast w powiecie włoszczowskim wskaźnik ten osiągnął najwyższą wartość spośród wszystkich powiatów – 89,2%. Wskaźnik ten od 2016 r. corocznie wzrastał zarówno dla województwa świętokrzyskiego, jak i dla wszystkich powiatów (dane GUS).

3.3. Opieka społeczna

W zakresie pomocy społecznej w każdej z gmin powołana jest wyspecjalizowana jednostka – Ośrodek Pomocy Społecznej, który zajmuje się świadczeniem usług opiekuńczych i specjalistycznych dla osób starszych i chorych, pomocą finansową, rzeczową i organizacyjną dla osób w trudnej sytuacji życiowej oraz poprzez swoje działania podejmuje walkę z ubóstwem i wykluczeniem społecznym. W 2021 r. wskaźnik *udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w liczbie mieszkańców ogółem* dla obszaru RLGD wynosił 5,8% i był wyższy od średniej dla województwa (5,0%) oraz dla kraju (3,7%), co przedstawiono na wykresie 4.

Wykres 4 Udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w liczbie mieszkańców ogółem na obszarze RLGD w porównaniu do województwa i kraju w 2021 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wartość wskaźnika gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej wg kryterium dochodowego na 10 tys. mieszkańców spadała z roku na rok, a w ostatnim analizowanym roku była dla obszaru RLGD (256) wyższa od średniej dla województwa (254) i średniej dla kraju (186). Wartość wskaźnika rodziny otrzymujące zasiłki rodzinne na dzieci w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców ogółem dla całego obszaru wynosiła w 2021 r. 26 rodzin i również była wyższa od średniej dla województwa (23) oraz kraju (18). Pozytywnym zjawiskiem jest także fakt, iż wartość tego wskaźnika cały czas maleje. Podobna sytuacja miała miejsce w przypadku wskaźnika udział % dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku, który w 2021 r. wynosił 27,6% dla całego obszaru i również był wyższy niż średnia dla kraju (19,4%) oraz województwa (25,1%). Wszystkie powyższe wskaźniki zostały przedstawione w tabelach 8–9.

Tabela 8 Gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej wg kryterium dochodowego ogółem na 10 tys. mieszkańców – porównanie średniej obszaru RLGD do województwa i kraju w latach 2017–2021

Jednostka terytorialna	2017	2018	2019	2020	2021
RLGD	323	302	289	278	256
województwo świętokrzyskie	335	315	299	278	254
Polska	249	233	215	200	186

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Tabela 9 Rodziny otrzymujące zasiłki rodzinne na dzieci w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców ogółem oraz udział % dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku – porównanie średniej obszaru RLGD do województwa i kraju w latach 2017–2021

Jednostka terytorialna	Rodziny otrzymujące zasiłki rodzinne na dzieci w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców					Udział % dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku				
	2017	2018	2019	2020	2021	2017	2018	2019	2020	2021
RLGD	43	41	36	31	26	43,0	41,5	37,6	31,7	27,6
województwo świętokrzyskie	38	37	33	28	23	38,7	37,9	34,6	29,2	25,1
Polska	29	29	26	22	18	29,3	29,4	27,0	22,6	19,4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

3.4. Przestrzeń, przyroda, ochrona środowiska, gospodarka komunalna i dostęp do usług

Pod względem fizycznogeograficznym analizowany obszar położony jest w megaregionie Pozaalpejska Europa Środkowa, prowincji Wyżyny Polskie, podprowincji Wyżyna Małopolska, makroregionach: Niecka Nidziańska, Wyżyna Przedborska, Wyżyna Kielecka oraz na terenie mezoregionów: Wzgórza Opoczyńskie, Wzgórza Łopuszańskie, Niecka Włoszczowska, Pasma Przedborsko-Małogoskie, Płaskowyż Suchedniowski, Próg Lelowski, Płaskowyż Jędrzejowski, Garb Wodzisławski⁵.

Teren gmin wchodzących w skład RLGD z geologicznego punktu widzenia jest pochodzenia jurajskiego. Pokryty jest utworami kredy środkowej i górnej. Głównie jest margiel kredowy, który tworzy płaskowzgórza, zaś tam, gdzie nie jest pokryty utworami lodowcowymi, daje podstawę do rozwoju rędzin. Zróżnicowanie litologiczne i morfologiczne obszaru województwa świętokrzyskiego spowodowało dużą zmienność rodzajową gleb. Na rozwój pokrywy glebowej obszaru wywarły również wpływy warunki klimatyczne, wodne organizmy żywe oraz działalność człowieka. Teren obszaru zasobny jest w surowce skalne, do których należy zaklasyfikować: kamienie łamane i bloczne (inaczej budowlane i drogowe), piaski i żwiry, piaski kwarcowe, wapienie i margle, opoki dla przemysłu wapienniczego i cementowego, występują także: bentonity, krzemienie oraz piaski kwarcowe i torfy.

Największą powierzchnię na terenie RLGD zajmują gleby brunatne, bielicowe oraz pseudobielicowe, deluwialne, brunatne wykształcone na piaskach luźnych i gliniastych. Gleby bielicowe są zaliczane do mało urodzajnych i spotykane są głównie w strefie występowania lasów, natomiast gleby pseudobielicowe w okolicach silnie wilgotnych. Gleby urodzajne takie jak czarnoziemy, gleby brunatne czy gleby typu rędziny zajmują mniejszą część powierzchni obszaru.

Położenie administracyjne poszczególnych gmin wpływa na ich różnorodność i charakterystykę w zakresie zasobów wodnych. Do głównych rzek obszaru zalicza się Nida – typowa rzeka nizinna, płynąca na piaszczystym podłożu po szerokiej terasie zalewowej pokrytej łąkami. Na terenie obszaru nie występują duże zbiorniki retencyjne, natomiast istotne znaczenie ma tzw. mała retencja, w skład której wchodzi stawy hodowlane i zbiorniki rekreacyjne. Mała retencja polega na gromadzeniu wody w niewielkich zbiornikach poprzez zatrzymywanie czy spowalnianie spływu wód, przy jednoczesnym zachowaniu i wspieraniu rozwoju krajobrazu naturalnego. Działania małej retencji mają na celu likwidację przyczyn i skutków pogorszenia naturalnych stosunków wodnych poprzez spowalnianie odpływu wody na danym terenie, minimalizację skutków suszy i przeciwdziałanie powodzi. Na terenie obszaru istnieje kilkadziesiąt zbiorników małej retencji.

Zgodnie z danymi Centralnego Rejestru Form Ochrony Przyrody prowadzonego przez Generalną Dyрекcję Ochrony Środowiska, na obszarze objętym RLGD znajdują się następujące formy ochrony przyrody i krajobrazu⁶:

- Nadnidziański Park Krajobrazowy (Gmina Imielno),
- Przedborski Park Krajobrazowy (gminy: Słupia Konecka, Krasocin, Kluczewsko),
- Chęcińsko-Kielecki Park Krajobrazowy (gminy: Małogoszcz, Sobków),
- Miechowsko-Działoszycki Obszar Chronionego Krajobrazu (gminy: Imielno, Sędziszów, Słupia, Wodzisław),
- Konecko-Łopuszniański Obszar Chronionego Krajobrazu (gminy: Małogoszcz, Ruda Maleniecka, Słupia Konecka, Krasocin),
- Nadnidziański Obszar Chronionego Krajobrazu (Gmina Imielno),
- Chęcińsko-Kielecki Obszar Chronionego Krajobrazu (gminy: Małogoszcz, Sobków),
- Obszar Chronionego Krajobrazu Wyżyny Miechowskiej (gminy: Sędziszów, Wodzisław),
- Włoszczowsko-Jędrzejowski Obszar Chronionego Krajobrazu (gminy: Imielno, Jędrzejów, Małogoszcz, Nagłowice, Oksa, Sobków, Krasocin, Włoszczowa),
- Przedborski Obszar Chronionego Krajobrazu (gminy: Fałków, Słupia Konecka, Kluczewsko, Krasocin),
- rezerwat przyrody „Gaj” (Gmina Jędrzejów),
- rezerwat przyrody „Milechowy” (Gmina Małogoszcz),

⁵ Kondracki J., *Geografia regionalna Polski*, PWN, Warszawa 2013.

⁶ Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody, Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska, crfop.gdos.gov.pl

- rezerwat przyrody „Wzgórza Sobkowskie” (Gmina Sobków),
- rezerwat przyrody „Lubcza” (Gmina Wodzisław),
- rezerwat przyrody „Piekielko Szkuckie” (Gmina Ruda Maleniecka),
- rezerwat przyrody „Bukwa Góra” (Gmina Kluczewsko),
- rezerwat przyrody „Murawy Dobromierskie” (Gmina Kluczewsko),
- rezerwat przyrody „Oleszno” (Gmina Krasocin),
- rezerwat przyrody „Ługi” (Gmina Włoszczowa),
- Obszar Natura 2000 Ostoja Sobkowsko-Korytnicka (gminy Imielno, Sobków),
- Obszar Natura 2000 Dolina Czarnej (gminy: Fałków, Ruda Maleniecka),
- Obszar Natura 2000 Dolina Górnej Mierzawy (Gmina Sędziszów),
- Obszar Natura 2000 Dolina Górnej Pilicy (gminy: Słupia, Kluczewsko, Krasocin, Moskorzew, Secemin, Włoszczowa),
- Obszar Natura 2000 Dolina Mierzawy (Gmina Wodzisław),
- Obszar Natura 2000 Ostoja Nidziańska (Gmina Imielno),
- Obszar Natura 2000 Dolina Nidy (gminy: Imielno, Sobków),
- Obszar Natura 2000 Ostoja Gaj (Gmina Jędrzejów),
- Obszar Natura 2000 Ostoja Pomorzany (Gmina Ruda Maleniecka),
- Obszar Natura 2000 Ostoja Przedborska (gminy: Słupia Konecka, Kluczewsko, Krasocin),
- Obszar Natura 2000 Dolina Białej Nidy (gminy: Jędrzejów, Małogoszcz, Nagłowice, Oksa, Sobków, Moskorzew, Radków, Włoszczowa),
- Obszar Natura 2000 Wzgórza Chęcińsko-Kieleckie (gminy: Małogoszcz, Sobków, Krasocin),
- 149 pomników przyrody (4 – Gmina Imielno, 11 – Gmina Jędrzejów, 4 – Gmina Małogoszcz, 7 – Gmina Nagłowice, 11 – Gmina Oksa, 5 – Gmina Sędziszów, 33 – Gmina Słupia, 5 – Gmina Sobków, 11 – Gmina Wodzisław, 1 – Gmina Fałków, 6 – Gmina Ruda Maleniecka, 12 – Gmina Słupia Konecka, 18 – Gmina Kluczewsko, 8 – Gmina Krasocin, 7 – Gmina Secemin, 6 – Gmina Włoszczowa),
- 58 użytków ekologicznych (3 – Gmina Jędrzejów, 3 – Gmina Nagłowice, 2 – Gmina Słupia, 2 – Gmina Sobków, 21 – Gmina Fałków, 2 – Gmina Ruda Maleniecka, 1 – Gmina Słupia Konecka, 18 – Gmina Kluczewsko, 2 – Gmina Moskorzew, 1 – Gmina Radków, 3 – Gmina Secemin),
- 1 stanowisko dokumentacyjne (Gmina Ruda Maleniecka).

Przez teren RLGD przebiegają także dwa korytarze ekologiczne: Częstochowa–Wschód oraz Dolina Nidy. Korytarze ekologiczne to obszary umożliwiające migrację roślin, zwierząt lub grzybów. Korytarze te są ważnym elementem sieci Natura 2000, gdyż umożliwiają przemieszczanie się organizmów między siedliskami.

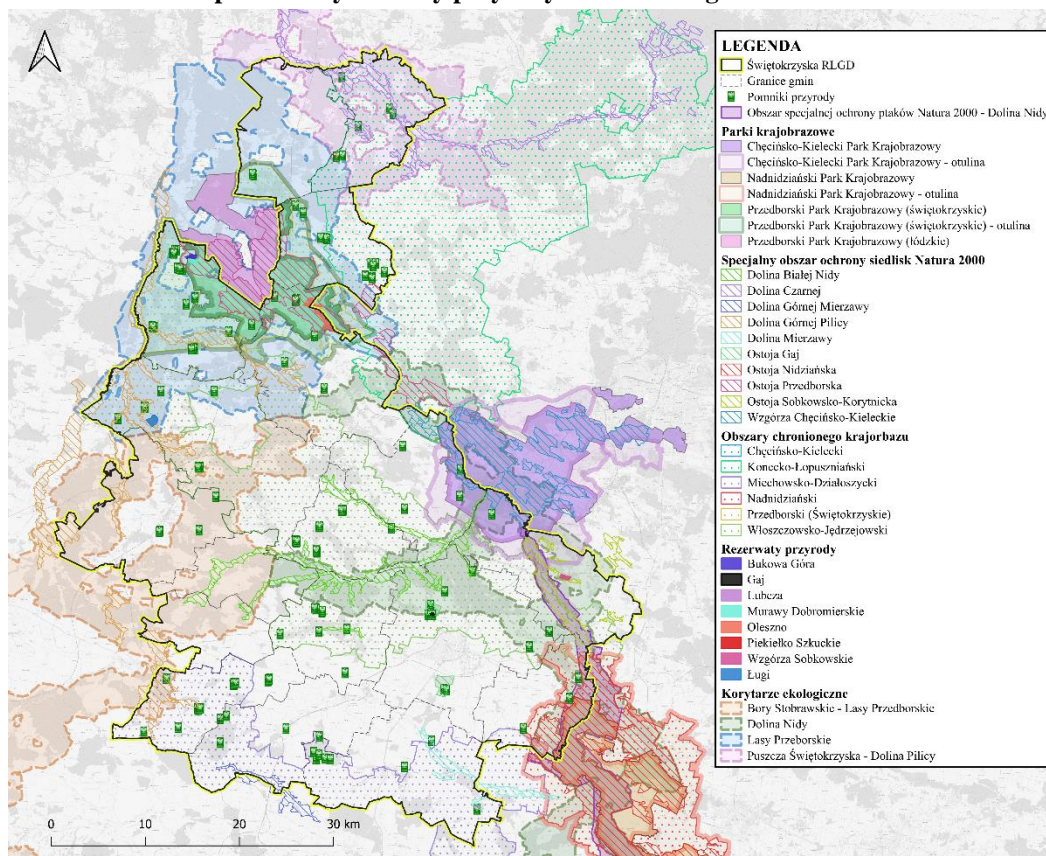
Lokalizację i przestrzenny rozkład na obszarze RLGD poszczególnych obszarów chronionych przedstawiono na mapie 2. Poziom pokrycia obszaru RLGD lasami to 32,3%, a więc więcej niż średnio w województwie, a także więcej niż w kraju⁷. Przeważająca część obszaru RLGD znajduje się na terenie zagrożonym powodzią. Zagrożenie stanowią głównie rzeki Nida i Pilica oraz ich dopływy.

---

⁷ Dane GUS za 2021 r.

Mapa 2 Formy ochrony przyrody na obszarze gmin RLGD

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska: Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody, crfop.gdos.gov.pl

Rozpatrując kwestię środowiska naturalnego, warto zwrócić uwagę na jakość powietrza. Diagnoza w zakresie przekroczenia standardów jakości powietrza przeprowadzona została na podstawie raportów corocznie opracowywanych przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska, Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Kielcach, dotyczących oceny jakości powietrza w województwie świętokrzyskim. W opracowaniu pn. *Roczna ocena jakości powietrza w województwie świętokrzyskim – raport wojewódzki za rok 2022* oceny jakości powietrza wykonywane są w odniesieniu do obszaru strefy. W województwie świętokrzyskim wydzielono dwie strefy: miasto Kielce oraz strefa świętokrzyska, czyli pozostały obszar województwa. Gminy obszaru RLGD zaliczono do strefy świętokrzyskiej.

Na obszarze gmin RLGD wystąpiły przekroczenia poziomów dopuszczalnych w każdej gminie dla O_3 – pod kątem ochrony zdrowia oraz O_3 – pod kątem ochrony roślin, natomiast przekroczenie B(a)P w pyłe zawieszonym PM10 pod kątem ochrony zdrowia miało miejsce w gminach: Imielno, Jędrzejów, Krasocin, Małogoszcz, Radków, Secemin, Sędziszów, Słupia, Włoszczowa i Wodzisław. Głównym źródłem zanieczyszczenia powietrza w województwie świętokrzyskim jest emisja antropogeniczna pochodząca z sektora komunalno-bytowego (emisja powierzchniowa), mniejszy udział stanowią emisje z transportu (emisja liniowa) oraz z działalności przemysłowej (emisja punktowa). Znaczący udział w stężeniach zanieczyszczeń w powietrzu na obszarze województwa ma napływ zanieczyszczeń z obszaru Polski oraz z Europy. Głównymi lokalnymi źródłami zanieczyszczeń są kominy domów ogrzewanych indywidualnie oraz transport samochodowy, który wpływa na stężenia zanieczyszczeń zwłaszcza na obszarach bezpośrednio sąsiadujących z drogami o dużym natężeniu ruchu. Przemysł zlokalizowany na obszarze województwa świętokrzyskiego, głównie energetyka zawodowa, ze względu na dużą wysokość kominów, w znacznym stopniu eksportuje zanieczyszczenia poza granice województwa⁸.

W kontekście przestrzeni istotny jest poziom wykorzystania instrumentów planowania przestrzeni. Bada się go m.in. poprzez wskaźnik *udział powierzchni gminy objętej obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w powierzchni ogółem (%)*. Wysoki stopień pokrycia powierzchni gminy MPZP

⁸ *Roczna ocena jakości powietrza w województwie świętokrzyskim - raport wojewódzki za rok 2022*, Główny Inspektorat Ochrony Środowiska, Departament Monitoringu Środowiska, Kielce 2023.

świadczy o świadomym podejściu lokalnych władz do planowania przestrzeni. Nie w każdej z gmin obszaru Świętokrzyskiej RLGD występują tereny objęte miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego. Gminy Imielno, Fałków, Słupia Konecka, Kluczewsko, Moskorzew wyróżniają się pod tym względem negatywnie, ponieważ udział powierzchni objętej miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego w tych jednostkach wynosi mniej niż 1%. Nieco lepiej, ale równie niekorzystnie sytuacja wygląda w Gminie Jędrzejów, gdzie poziom wskaźnika wynosi 1,8%. Natomiast obszary gmin Nagłowice i Secemin w całości zostały objęte planami zagospodarowania przestrzennego, równie dobrze kształtuje się sytuacja w gminach Słupia, Małogoszcz, Sędziszów i Oksa – wskaźnik wyniósł tam odpowiednio 99,9%, 99,7%, 98,7% oraz 97,7%. Nieco gorzej sytuacja wygląda w gminach Sobków – 88,2%, Radków – 67,3%, Krasocin – 52,1%, natomiast w porównaniu do średniej kraju (32,3%) oraz województwa (31,7%)⁹, jest to nadal dobry wynik. W gminach Wodzisław i Włoszczowa wskaźnik wyniósł 22,5% i 15,0%, a więc mniej w porównaniu do średniej wojewódzkiej i krajowej¹⁰.

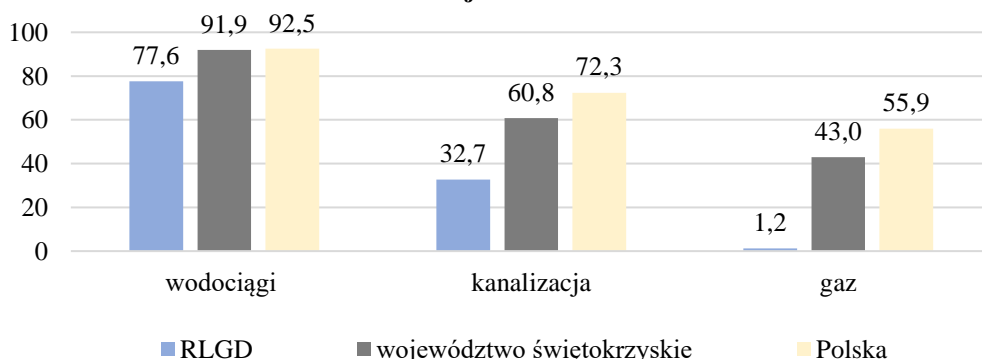
Średni udział wydatków na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska w wydatkach ogółem jednostek samorządu terytorialnego wchodzących w skład RLGD w latach 2018–2022 wyniósł 9,9%. Wynik ten był wyższy zarówno od średniej dla Polski (8,6%) oraz średniej dla województwa świętokrzyskiego (8,0%). Wewnątrz obszaru najwyższy udział wydatków na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska w wydatkach ogółem wystąpił w 2022 r. w gminach Słupia Konecka (15,8%) oraz Sędziszów (15,7%), natomiast najniższy w Gminie Oksa – 4,0%¹¹.

Analizując dostęp do infrastruktury i usług publicznych, nie sposób pominąć kwestię oferty usług związanych z kulturą, sportem i rekreacją. Mieszkańcy obszaru wchodzącego w skład RLGD mają dostęp do 42 bibliotek i filii, które znajdują się w każdej z gmin członkowskich, z wyjątkiem Gminy Moskorzew, w której nie funkcjonuje żadna biblioteka. Najwięcej z nich znajduje się w gminach: Włoszczowa – 5 podmiotów, Sobków – 4 podmioty, Małogoszcz – 4 podmioty oraz Sędziszów – 4 podmioty. Po 3 podmioty funkcjonują na terenie gmin: Jędrzejów, Nagłowice, Wodzisław, Krasocin. Mieszkańcy mają dostęp do dwóch bibliotek/filii w każdej z gmin: Oksa, Fałków, Słupia Konecka oraz Kluczewsko, natomiast po jednym podmiocie funkcjonuje w gminach: Imielno, Słupia, Ruda Maleniecka, Radków i Secemin. Ponadto na obszarze RLGD funkcjonują 2 kina – po jednym w gminach Jędrzejów oraz Włoszczowa.

Średni udział wydatków z budżetu gmin z obszaru Świętokrzyskiej RLGD na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w wydatkach ogółem w 2022 r. wyniósł 2,2% i osiągnął wartość niższą niż średnia dla województwa (2,7%) oraz średnia dla kraju (3,1%). Biorąc pod uwagę średnią sumę tego wskaźnika w latach 2018–2022, najwyższy udział wydatków na kulturę i dziedzictwo narodowe charakteryzuje gminy Sędziszów oraz Nagłowice (3,6%), natomiast najniższy gminy Oksa i Imielno – 0,7%.

Jakość i dostęp do infrastruktury to również elementy podstawowe takie jak infrastruktura techniczna – wodociągowa, kanalizacyjna, gazowa itp. Na wykresie 5 zobrazowano graficznie udział % korzystających z instalacji w ogóle ludności średnio na obszarze RLGD, w województwie świętokrzyskim oraz w Polsce w 2021 r.

Wykres 5 Udział % korzystających z instalacji w ogóle ludności na obszarze RLGD w porównaniu do województwa i kraju w 2021 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

⁹ Dane GUS za 2022 r.

¹⁰ Brak danych dla Gminy Ruda Maleniecka.

¹¹ Dane GUS za lata 2018–2022.

Tam, gdzie nie istnieje sieć kanalizacyjna, funkcjonują bezodpływowe szamba lub przydomowe oczyszczalnie ścieków. Te drugie są tańsze w eksploatacji i przede wszystkim zdecydowanie bardziej przyjazne środowisku. Na obszarze RLGD w 2022 r. użytkowano łącznie 2 671 sztuk przydomowych oczyszczalni ścieków, najwięcej z nich – 558 sztuk – funkcjonowało na terenie Gminy Oksa. Równie dużo – 575 sztuk funkcjonowało na terenie Gminy Imielno, natomiast 230 w Gminie Wodzisław, 174 w Gminie Małogoszcz, 168 w Gminie Słupia, 161 w Gminie Sobków, 123 w Gminie Moskorzew, 122 w Gminie Sędziszów, 120 w Gminie Słupia Konecka, 114 w Gminie Radków, 110 w Gminie Nagłowice. Nieco mniej funkcjonowało w gminach Ruda Maleniecka, Włoszczowa i Krasocin – odpowiednio 95, 56, 28 sztuk. Najmniej przydomowych oczyszczalni ścieków zainstalowanych było w gminach Secemin, Fałków i Jędrzejów – 16, 13 oraz 8 sztuk. Na terenie Gminy Kluczewsko nie funkcjonowała żadna przydomowa oczyszczalnia ścieków¹².

Uczestnicy spotkań wśród potencjałów obszaru wymieniali walory przyrodnicze, w tym lasy i przestrzeń sprzyjającą aktywnościom na świeżym powietrzu, a także czyste środowisko. Zauważono, iż zarówno mieszkańcy jak i osoby odwiedzające obszar chętnie korzystają z tego potencjału, jednak wciąż można zauważyć braki w infrastrukturze publicznej, tj. ścieżki rowerowe i edukacyjne, place zabaw, mała architektura, która stanowiłaby atrakcję i zwiększyła możliwości spędzania czasu. Mieszkańcy podkreślali, iż infrastruktura publiczna i rekreacyjna będzie służyć lokalnej społeczności do spotkań, co wpłynie na integrację oraz przyciągnie do obszaru osoby z zewnątrz. Ponadto infrastruktura ta może być również wykorzystywana do promocji lokalnego dziedzictwa, w tym rybackiego. Jak podkreślali sami mieszkańcy, uporządkowana przestrzeń wyposażona w elementy małej architektury podnosi atrakcyjność obszaru jako miejsca do spędzania czasu, zamieszkania oraz inwestowania. Podkreślano, iż w poprzednim okresie programowania środki skierowane na ten cel cieszyły się dużym powodzeniem, dlatego należy kontynuować działania w tym zakresie.

3.5. Dziedzictwo kulturowe, tożsamość lokalna, potencjał turystyczny

Obszar RLGD położony jest na terenie mezoregionów: Wzgórza Opoczyńskie, Wzgórza Łopuszańskie, Niecka Włoszczowska, Pasma Przedborsko-Małogoskie, Płaskowyż Suchedniowski, Próg Lelowski, Płaskowyż Jędrzejowski, Garb Wodzisławski, co determinuje warunki naturalne na terenie gmin wchodzących w skład RLGD. Losy historyczne poszczególnych gmin są bardzo podobne, przy czym podobieństwo to znajduje uzasadnienie w najstarszych świadectwach żyjących na tym obszarze kultur.

Bogactwo materiału archeologicznego terenu RLGD dostarczyła kultura łużycka – w okolicach Sobkowa zlokalizowano wiele stanowisk archeologicznych, zwłaszcza z tego okresu. Natomiast znaleziska archeologiczne z okolic Nagłowic świadczą o docierających na te tereny wpływach rzymskich. Przez ziemie wchodzące w skład obszaru RLGD przebiegały ważne szlaki komunikacyjne, ponadto są to również miejsca ważnych wydarzeń historycznych. W okolicach Słupi, Oksy i Małogoszcza, w okresie bitwy pod Szczekocinami w 1794 r. obozował ze swoimi wojskami gen. Tadeusz Kościuszko. Podczas powstań listopadowego i styczniowego na terenach tych doszło do licznych potyczek i bitew. 24 lutego 1863 r. w okolicach Małogoszcza, nad Wierną Rzeką, rozegrała się najkrwawsza bitwa powstania styczniowego. W odwecie za udział w tym powstaniu wiele miast obszaru zostało pozbawionych praw miejskich. W okresie pierwszej wojny światowej przez teren obszaru przechodzili strzelcy Pierwszej Kompanii Kadrowej na czele z Józefem Piłsudskim. Podczas drugiej wojny światowej na całym obszarze aktywnie działały i walczyły z okupantem oddziały Armii Krajowej i Batalionów Chłopskich. W okresie okupacji władze niemieckie połączyły powiat włoszczowski z jędrzejowskim, ustalając siedzibę w Jędrzejowie.

Z terenem obszaru RLGD związana jest postać żyjącego w XVII w. Jana Chryzostoma Paska. Słynny autor pamiętników był drugim mężem właścicielki dóbr Pilczyca (Gmina Słupia Konecka) Anny Łackiej z Ramsowiczów. Jej prochy spoczywają pod ówczesnie istniejącym kościołem.

Historia regionu wynikająca z przeszłych wydarzeń powoduje, że obszar charakteryzuje się wyjątkową spójnością, także kulturową. Spójność kulturowa, mająca swoje korzenie w historii obszaru, znajduje wyraz

---

¹² Dane GUS, stan na dzień 31 grudnia 2022 r.

w istniejących obiektach kultury materialnej. W rejestrze zabytków Narodowego Instytutu Dziedzictwa¹³ znajduje się wiele cennych zabytków, w tym:

- Gmina Imielno: zespół dworski z drugiej połowy XIX w. z dworem i parkiem w Grudzynach, kościół pw. św. Mikołaja z drugiej połowy XIII w. z dzwonnica w Imielnie, kościół pw. św. św. Piotra i Pawła z XVI w. w Mierzwinie, cmentarz wojenny z I wojny światowej z lat 1914–1915 w Motkowicach, zespół dworski z XVIII w. (2 bramy na dziedzińcu gospodarczym, spichlerz, magazyn, ruina stajni, stodoła, ruina stodoły, park) w Motkowicach, zespół dworski z XVIII–XIX w. (dwór, park) w Opatkowicach Murowanych, park z drugiej połowy XIX w. w Stawach;
- Gmina Jędrzejów: zespół dworski z XIX–XX w. (dwór, park z ogrodem użytkowym) w miejscowości Brus, park dworski z drugiej połowy XIX w. w Jasionnie, układ urbanistyczny (śródmieście miasta) z XIII–XVIII w. w Jędrzejowie, kościół pw. św. Trójcy z XV w. w Jędrzejowie, zespół klasztorny cystersów (kościół pw. Wniebowzięcia NMP i św. Wojciecha, klasztor, dzwonnica, brama klasztoru, mur z basztami, ogród) z XIII–XVIII w. w Jędrzejowie, cmentarz z I wojny światowej z kaplicą w Jędrzejowie, cztery domy znajdujące się w Rynku w Jędrzejowie, Jędrzejowska Kolej Dojazdowa (wąskotorowa) z lat 1915–1930 (torowisko z obiektami inżynierskimi na odcinku Jędrzejów–Umianowice–Pińczów i Umianowice–Sędziejowice, budynki stacyjne, budynki zaplecza technicznego na stacji Jędrzejów Osobowy Wąskotorowy z lat 1920–1938) w Jędrzejowie, park dworski z XIX–XX w. w Laskowie, drewniany kościół pw. św. Szczepana z lat 1765–1770 z dzwonnica w Mnichowie, park z XVIII–XIX w. w Mnichowie, park dworski z XVIII–XIX w. w Zagajach;
- Gmina Małogoszcz: kościół pw. Narodzenia NMP z XVI–XIX w. z dzwonnica w Kozłowie, zespół dworski (dwór, park) z XVIII w. w Lasochowie, folwark z XIX w. (gajówka, spichrz, stodoła) w Leśnicy, zespół kościoła (kościół pw. Wniebowzięcia NMP z lat 1591–95, drewniana dzwonnica z XIX w., plebania z XVI/XVII w.) w Małogoszczu, kościół cmentarny (obecnie filialny pw. św. Stanisława) z XVI w. w Małogoszczu, cmentarz żydowski z drugiej połowy XIX w. w Małogoszczu, park z XIX w. w Mieronicach Małogoskich, drewniany kościół parafialny pw. św. św. Piotra i Pawła z lat 1798–99 w Rembieszycach, kościół parafialny pw. Wszystkich Świętych z lat 1666, 1786–1804 w Złotnikach;
- Gmina Nagłowice: kościół parafialny pw. św. Jakuba i Marcina z 1595 r. w miejscowości Cierno-Żabieniec, teren dawnego cmentarza przy kościele z murowanym ogrodzeniem z bramami i schodami w miejscowości Cierno-Żabieniec, park dworski Żabieniec z XIX w. w miejscowości Cierno-Żabieniec, zespół dworski (park, dwór) z XVIII–XIX w. w Desznie, zespół dworski (dwór, park) z XVIII–XIX w. w Jaronowicach, zespół dworski (dwór, park) z XVIII–XX w. w Nagłowicach, drewniany kościół parafialny pw. św. Stanisława z lat 1779–80 w Rakoszynie, park dworski z XIX–XX w. w Rakoszynie, park dworski z sadem z XX w. w Ślęcinie, park dworski z XIX–XX w. w Trzcincu;
- Gmina Oksa: zespół willowy (willa, park) z XVIII–XIX w. w Lipnie, kościół parafialny pw. Niepokalanego Poczęcia NMP i św. Mikołaja z XVI–XVIII w. w Oksie, park dworski z XIX–XX w. w Rzeszówku, kościół parafialny pw. św. Andrzeja z 1367 r., XVII–XIX w. z dzwonnica z XIX w. w Węgleszynie, park z XIX w. w Zakrzowie;
- Gmina Sędziszów: kościół parafialny pw. św. Prokopa z lat 1531–42 z drewnianą dzwonnica z XVIII w. w Krzęcicach, zespół dworski (park, dwór) z XIX w. w Krzęcicach, zespół dworski i folwarczny (dwór, 2 oficyny z galeriami, rządcówka, kancelaria, stajnia cugowa, spichrz, stodoła, owczarnia, obora, dom oborowego, piwnica, 3 bramy wjazdowe, park) z XVIII–XX w. w Krzelowie, zespół dworski (dwór, park) z XIX w. w Łowini, park z XIX w. w Mstyczowie, zespół pałacowy (pałac, dwór) z XVIII/XIX w. w Pawłowicach, park z XIX w. w Piołuncie, kościół parafialny pw. św. św. Apostołów Piotra i Pawła z lat 1771–86 z dwoma dzwonicami z XIX w. w Sędziszowie, zespół dworski (dwór, park) z XVIII–XX w. w Sędziszowie, kościół parafialny pw. św. Marcina z 1856 r. w Tarnawie;
- Gmina Słupia: zespół kościoła (kościół parafialny pw. Nawiedzenia NMP z 1763 r., kaplica grobowa rodziny Mieroszewskich z 1819 r., brama na cmentarz kościelny z 1819 r. w Obiechowie, zespół pałacowy (pałac, zabudowania gospodarcze, park) z XVIII–XX w. w Raszkowie, park pałacowy z XIX w. w Różnicy, park

¹³ Narodowy Instytut Dziedzictwa, nid.pl/zasoby/rejestr-zabytkow-zasoby, stan na dzień 30 czerwca 2023 r.

- dworski z XVIII w. w Sieńsku, kościół parafialny pw. Świętej Trójcy z lat 1772–82 w Słupi, zespół pałacowy (pałac, park) z XIX w. w Słupi, park z XIX w. w Sprowie, „Kopiec Kosynierów” oraz „Kopiec Prusaków” – zbiorowe mogiły poległych w bitwie pod Szczekocinami z 1794 r. w miejscowości Wywła;
- Gmina Sobków: zespół dworski z XIX–XX w. (dwór, park, spichlerz, lamus) w Brzegach, drewniany kościół parafialny pw. Świętego Krzyża z 1744 r. z dzwonnica bramną z 1844 r. w Chomentowie, kościół parafialny pw. św. Floriana z lat 1645–1656 z dzwonnica z 1837 r. w Korytnicy, park dworski z XIX w. w Nowych Kotlicach, park z XIX w. w Lipie, kościół parafialny pw. Wniebowzięcia NMP z XIII w., 1676 r., XIX w. w Morsku Dolnym, cmentarz z XIX–XX w. z kaplicą w Morsku Dolnym, zespół dworski z XIX–XX w. w Morsku Dolnym, ruiny zamku z otaczającym terenem z XV w. w Morsku Górnym, kościół parafialny pw. św. Stanisława z 1560 r., XVIII–XIX w. w Sobkowie z dzwonnica, cmentarz żydowski w Sobkowie, zespół fortalicji (ogrodzenie majdanu zamkowego z trzema basztami, budynek bramny, ruina pałacu, zabudowania gospodarcze) z XVI–XVIII w. w Sobkowie;
  - Gmina Wodzisław: założenie krajobrazowe z pierwszej połowy XIX w. w Klemenicach, zespół pałacowy (pałac, park) z XIX w. w Lubczy, kościół parafialny pw. św. Jakuba z XIII–XV w. z dzwonnica z XVIII w. w Mieronicach Wodzisławskich, kościół parafialny pw. św. Andrzeja z lat 1748–53 w Nawarzycach, park dworski z XIX–XX w. w Nawarzycach-Leśnych, zespół dworski (park, dwór) z XIX w. w Niegostawicach, kościół parafialny pw. św. Piotra i Pawła z 1682 r. w Piotrkowicach-Zarzeczcu, park folwarczny z XIX w. w Piotrkowicach-Zarzeczcu, park dworski z XIX w. w Strzeszkowicach, kościół parafialny pw. św. Marcina z XVII–XX w. z dzwonnica z 1815 r. w Wodzisławiu, synagoga z XVI–XVIII w. w Wodzisławiu, zespół pałacowy Brzezie (pałac, dwór, rządówka, park) z XVIII–XX w. w Wodzisławiu;
  - Gmina Fałków: kościół parafialny pw. Nawiedzenia NMP z lat 1878–81 oraz kaplica przedpogrzebowa obok kościoła z 1882 r. w miejscowości Czermno, kościół parafialny pw. Świętej Trójcy z lat 1929–39 z cmentarzem kościelnym w Fałkowie, zespół dworski z XVII–XIX w. (ruina dworu obronnego, oficyna, gorzelnia, park z aleją dojazdową) w Fałkowie, zespół dworski (dwór, spichrz, park) w Skórnicach, drewniana kapliczka św. Jana Nepomucena z XVIII w. w Starzechowicach, park dworski w Starzechowicach;
  - Gmina Ruda Maleniecka: drewniany kościół parafialny pw. św. Wawrzyńca i św. Katarzyny z 1761 r. (kaplica murowana z 1636 r.) w Lipie, dzwonnica parawanowa z XIX w. w Lipie, cmentarz kościelny z murowanym ogrodzeniem i furtkami z XIX w. w Lipie, zakład przemysłowy z układem wodnym z 1842 r. w Maleńcu, zespół dworski (dwór, kaplica, park) z XVIII–XX w. w Rudzie Malenieckiej, cmentarz wojenny z lat 1914–15 w Rudzie Malenieckiej;
  - Gmina Słupia Konecka: park dworski z XVIII–XIX w. w Rudzie Pilczyckiej;
  - Gmina Kluczewsko: park dworski z aleją dojazdową z XVIII–XIX w. w Dobromierzu, kaplica (obecnie kościół parafialny pw. św. Podwyższenia Krzyża Świętego) z XVII w. w Januszewicach, kościół parafialny pw. św. Wawrzyńca z XVIII–XIX w. w Kluczewsku, pozostałości zespołu dworskiego (park, wozownia, oficyna) z XVIII–XIX w. w Kluczewsku, ruina zboru ariańskiego z XVI w. w miejscowości Łapczyzna Wola, park dworski z XIX w. w Rączkach, kościół parafialny pw. św. Jakuba z 1511 r., XIX w. w Stanowiskach, park dworski z XIX w. w Stanowiskach;
  - Gmina Krasocin: założenie krajobrazowe wsi Chotów, kościół parafialny pw. św. św. Doroty i Tekli z 1856 r. (z dzwonnica) w Krasocinie, wiatrak holender z XIX w., 1930 r. w Krasocinie, zespół dworski z XVI–XVIII w. (drewniany dwór, zbór ariański, park) w Ludyni, kościół parafialny pw. Wniebowzięcia NMP z lat 1623–80 w Olesznie, zespół dworski z XVIII–XIX w. (dwór, park z układem wodnym) w Olesznie, zespół dworski z XIX w. (dwór, budynki gospodarcze, park) w Woli Świdzińskiej;
  - Gmina Moskorzew: „Kopiec Kościuszki” – zbiorowa mogiła poległych w bitwie pod Szczekocinami wraz z drogą dojazdową z 1794 r. w Chebdziu, park z XVIII w. w Chlewicach, park w Chlewskiej Woli, zespół dworski z XVII–XIX w. (dwór, park) w Mękarzowie, kościół parafialny pw. św. Małgorzaty w Moskorzewie, zespół dworski (dwór, budynek dworski, oficyna, park) w Moskorzewie;
  - Gmina Radków: zespół dworski z XVIII–XIX w. w Bieganowie, kościół parafialny pw. Wniebowzięcia NMP z lat 1903–11 w Dzierzgowie z cmentarzem kościelnym, kościół parafialny pw. Wszystkich Świętych z dzwonnica w Kossowie, park w Krasówku, zespół dworski (dwór, park) z XVIII–XX w. w Kwilinie, park

dworski z XVIII w. w Ojsławicach, zespół dworski (dwór, park) z XVIII–XIX w. w Radkowie, założenie zieleni folwarcznej (aleja i szpalery) w Świerkowie-Kwilinie;

- Gmina Secemin: zespół dworski (dwór, park) w Bichniowie, park dworski z dwoma alejami z XVIII w. w Czaryżu, park dworski w Krzepinie, kościół par. pw. Podwyższenia Krzyża w Kuczkanie, kościół parafialny pw. św. św. Katarzyny i Jana w Seceminie, park dworski z fosą w Seceminie;
- Gmina Włoszczowa: drewniany kościół parafialny pw. św. Michała Archanioła z dzwonnica w Bebelnie, zespół dworski (dwór, park) z XIX w. w Boczkowicach, kościół filialny pw. św. Floriana z dzwonnica w Czarnicy, park i założenie krajobrazowe w Czarnicy, kościół parafialny pw. Nawiedzenia NMP w Koniecznie, kościół parafialny pw. Wniebowzięcia NMP z XIV–XIX w. z drewnianą dzwonnica z XVII/XVIII w. w Kurzelowie, drewniana kaplica św. Anny na cmentarzu w Kurzelowie, park w Nieznanowicach, założenie folwarczne (park ze stawami, część gospodarcza z zabudowaniami) w Rogienicach, kościół parafialny pw. Wniebowzięcia NMP we Włoszczowie, kaplica pw. Wszystkich Świętych na cmentarzu we Włoszczowie, cmentarz żydowski nowy z XVIII w. we Włoszczowie.

Prócz zabytków wpisanych do rejestru zabytków, na obszarze warto zwrócić uwagę również na inne elementy będące cennymi źródłami dziejów i historii regionu. Do nich należą m.in.: Muzeum im. Przypkowskich w Jędrzejowie (które posiada w swych zbiorach wyjątkowo cenne eksponaty), Archiopactwo O.O. Cystersów w Jędrzejowie (gdzie co roku organizowane są „Międzynarodowe Koncerty Muzyki Organowej”), Muzeum Zabytkowy Zakład Hutniczy w Maleńcu (Gmina Ruda Maleniecka). Niewątpliwą atrakcją turystyczną w sezonie letnim jest również przejazd zabytkową Kolejką Wąskotorową „Express Ponidzie”. Ciekawym miejscem jest Zajazd w Sobkowie, który mieści się w zabytkowej fortalicy z XVI wieku, a także dworek Mikołaja Reja w Nagłowicach.

Bogate dziedzictwo kulturowe oraz rybackie tradycje lokalne stanowią kolejny potencjał wskazywany przez mieszkańców. Jednak jak sami zauważyli – potencjał ten nie jest wystarczająco wykorzystywany i promowany. Dlatego podczas spotkań dyskutowano o tym, iż część budżetu należy przeznaczyć na promocję dziedzictwa lokalnego. Uczestnicy spotkań zwrócili uwagę na to, iż przyniesie to korzyści w postaci integracji lokalnej społeczności, pozwoli na dalszą aktywność lokalnych stowarzyszeń i zachęci do działania kolejne. Mieszkańcy podkreślali, iż środki skierowane na działania miękkie takie jak organizacja wydarzeń oraz na inwestycje w infrastrukturę przyczynią się do promocji obszaru wewnątrz lokalnej społeczności oraz wśród osób odwiedzających region, co z kolei wpłynie na poprawę kondycji lokalnej gospodarki.

4. Opis ludności obszaru realizacji LSR

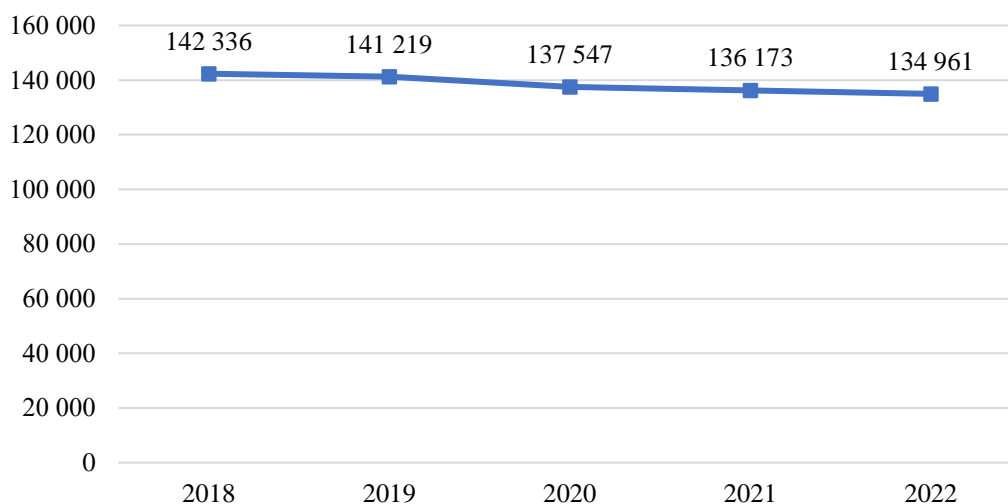
Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego na dzień 31 grudnia 2022 roku, obszar objęty strategią rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność zamieszkiwało 134 961 osób, w tym 67 925 kobiet (50,3%) i 67 036 mężczyzn (49,7%), co stanowiło 100% ludności powiatów jędrzejowskiego i włoszczowskiego oraz 13,3% ludności powiatu koneckiego, a także 11,5% ludności województwa świętokrzyskiego. Biorąc pod uwagę gminy wchodzące w skład RLGD, najwięcej ludzi zamieszkiwało gminę miejsko-wiejską Jędrzejów (26 847 osób), natomiast najmniej gminę wiejską Radków (2 311 osób). Szczegółowe dane na temat liczby ludności poszczególnych gmin w 2022 r. zaprezentowano w tabeli 10. Cały obszar RLGD charakteryzują zbliżone uwarunkowania społeczne, które odzwierciedlają wartości wskaźników statystycznych. Natomiast liczba ludności na obszarze RLGD w latach 2018–2022 malała, co przedstawiono na wykresie 6.

Tabela 10 Ludność poszczególnych gmin RLGD w 2022 r.

Nazwa gminy	Liczba ludności	Liczba kobiet	Liczba mężczyzn	Procentowy udział	Gęstość zaludnienia
Gmina Imielno	4 159	2 061	2 098	3,1	41,2
Gmina Jędrzejów	26 847	13 908	12 939	19,9	118,3
Gmina Małogoszcz	11 112	5554	5558	8,2	76,1
Gmina Nagłowice	4 712	2 363	2 349	3,5	40,3
Gmina Oksa	4 374	2 179	2 195	3,2	48,1
Gmina Sędziszów	11 849	5 977	5 872	8,8	81,2
Gmina Słupia	3 948	1 979	1 969	2,9	36,6
Gmina Sobków	8 357	4 192	4 165	6,2	58,0
Gmina Wodzisław	6 428	3 218	3 210	4,8	36,3
Gmina Fałków	3 986	1 980	2 006	3,0	30,2
Gmina Ruda Maleniecka	2 879	1 435	1 444	2,1	26,2
Gmina Słupia Konecka	3 019	1 437	1 582	2,2	28,5
Gmina Kluczewsko	4 938	2 407	2 531	3,7	36,0
Gmina Krasocin	10 177	5 016	5 161	7,5	52,7
Gmina Moskorzew	2 557	1 270	1 287	1,9	35,0
Gmina Radków	2 311	1 149	1 162	1,7	26,3
Gmina Secemin	4 577	2 267	2 310	3,4	28,4
Gmina Włoszczowa	18 731	9 533	9 198	13,9	73,7
RAZEM RLGD	134 961	67 925	67 036	100,0	53,7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 6 Liczba ludności ogółem na obszarze RLGD w latach 2018–2022

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Struktura wieku ludności w RLGD wskazuje, iż obszar charakteryzuje starzejące się społeczeństwo. Na wykresie 7 zobrazona została struktura ludności według poszczególnych grup wieku – tzw. piramida płci i wieku dla RLGD w 2022 r. Struktura piramidy płci i wieku wskazuje na przewagę liczebności mężczyzn w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym oraz znaczne odwrócenie tej tendencji wśród mieszkańców w wieku powyżej 70 lat, kiedy to kobiety stanowią wyraźnie dominującą liczebnie płć.

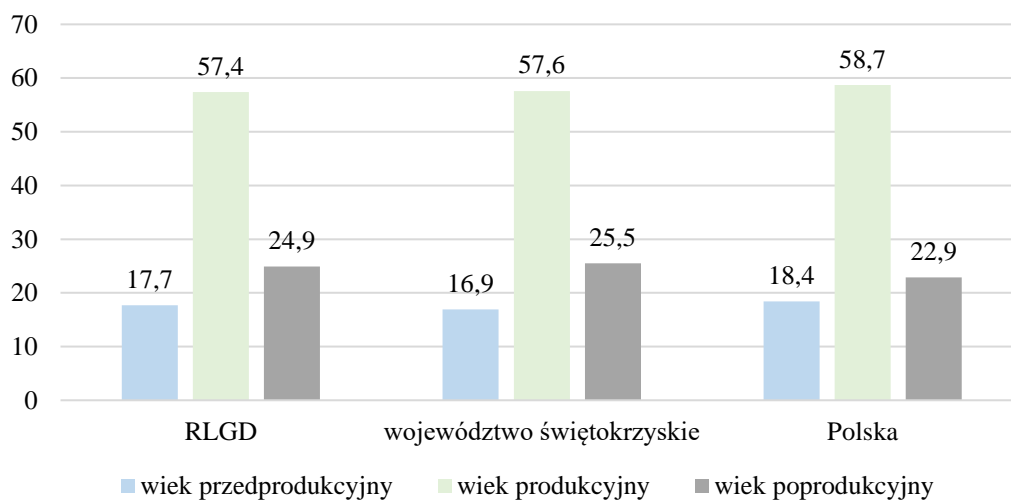
Wykres 7 Piramida płci i wieku dla obszaru RLGD w 2022 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Dodatkowo na wykresie 8 został przedstawiony wskaźnik *udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem* dla RLGD oraz województwa i kraju. Udział osób w wieku poprodukcyjnym na terenie RLGD (24,9%) był w 2022 r. niższy niż średnia dla województwa (25,9%) oraz wyższy niż średnia dla kraju (22,9%), jednak tempo wzrostu udziału tej grupy ludności jest wyższe niż w przypadku średniej dla kraju oraz nieznacznie niższe niż dla średniej wojewódzkiej. Wartość tego wskaźnika w 2022 r. w stosunku do 2018 r. to wzrost o 2,4 punkty procentowe (pp.), podczas gdy w województwie wskaźnik ten wzrósł o 2,5 pp., natomiast w kraju o 1,5 pp. (dane GUS).

Wykres 8 Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem na obszarze RLGD w porównaniu do województwa i kraju w 2022 r.

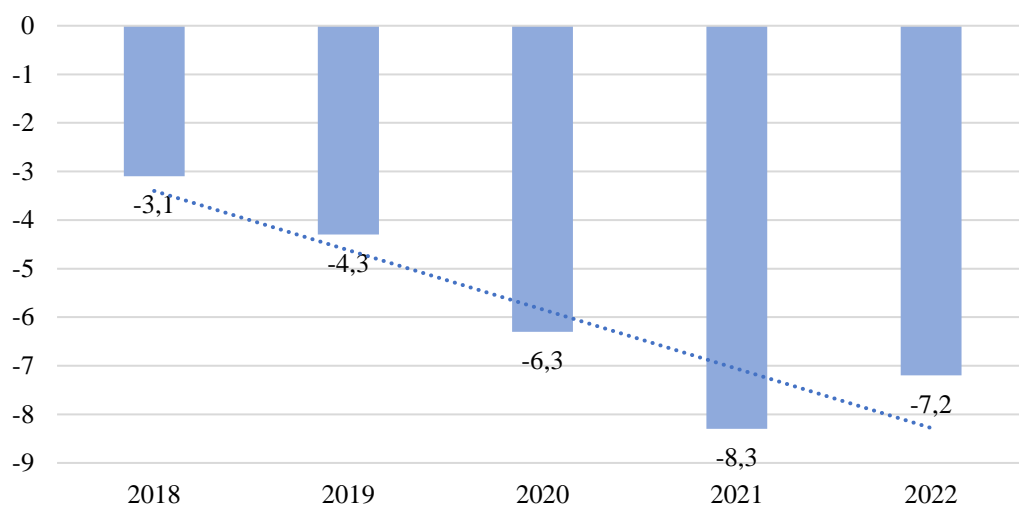
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Jednym ze wskaźników mających wpływ na kształtowanie się struktury ludności jest wskaźnik *przyrost naturalny na 1 000 ludności* – wartość wskaźnika dla RLGD w latach 2018–2021 systematycznie spadała, w roku 2022 nieznacznie wzrosła jednak nadal była dużo niższa niż w pierwszym analizowanym roku, ponadto przez

wszystkie lata przyjmowała wartości ujemne. Wartość wskaźnika w 2022 r. wynosiła: -7,2, i była niższa od wartości dla województwa świętokrzyskiego (-6,5) i kraju (-3,8).

Wykres 9 Przyrost naturalny na 1 000 ludności na obszarze RLGD w latach 2018–2022

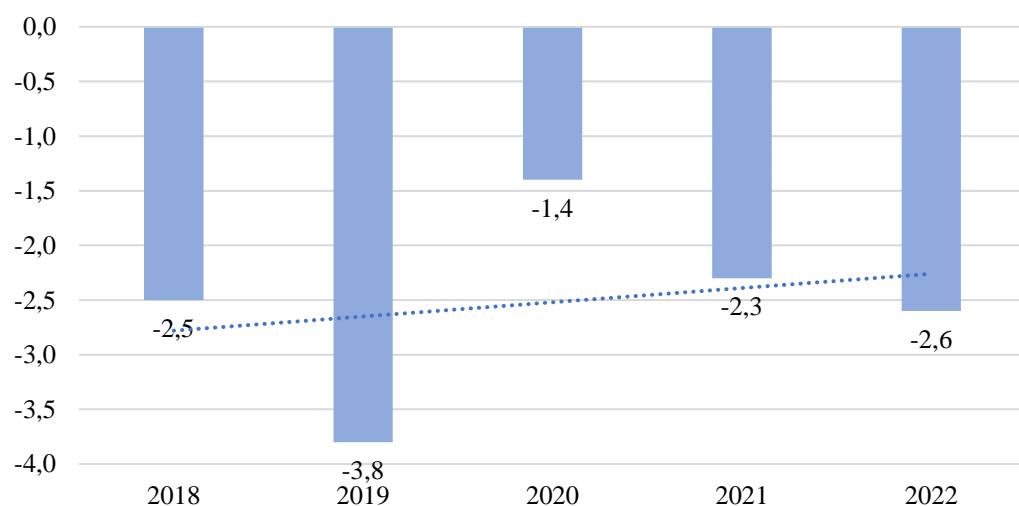

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W kontekście kształtowania się struktury ludności w danym miejscu, istotne jest także saldo migracji, stanowiące różnicę pomiędzy napływem a odpływem ludności z danego obszaru w określonym czasie. Migracje stanowią jeden z najważniejszych (po liczbie urodzeń i zgonów) czynników, które kształtują liczbę ludności w danym obszarze. Według danych w 2022 r. na obszarze RLGD zameldowało się 1 136 osób, zaś wymeldowanych było 1 482 osoby, co jest negatywnym zjawiskiem.

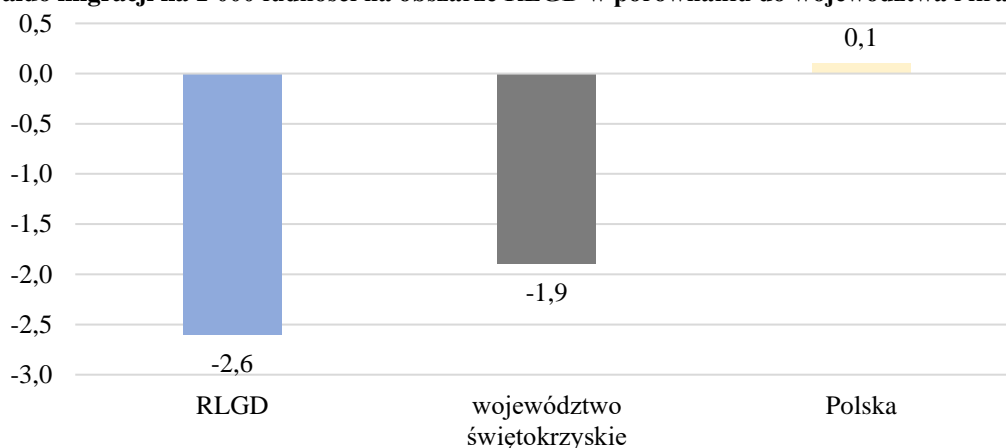
Natomiast wartości wskaźnika *saldo migracji na 1 000 ludności* na obszarze RLGD na przestrzeni analizowanych lat wahały się, ale zawsze były ujemne (wykres 10). Najwyższą wartość wskaźnik osiągnął w 2020 roku: -1,4, najniższą zaś w roku 2019, gdy wynosił: -3,8. Ponadto wartość wskaźnika dla obszaru RLGD w 2022 r. (-2,6) była mniej korzystna niż średnia dla województwa (-1,9) oraz kraju (0,1), co pokazuje, iż sytuacja obszaru jest niekorzystna (wykres 11).

Wykres 10 Saldo migracji na 1 000 ludności na obszarze RLGD w latach 2018–2022

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 11 Saldo migracji na 1 000 ludności na obszarze RLGD w porównaniu do województwa i kraju w 2022 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Ważnym czynnikiem świadczącym o potencjale demograficznym danego obszaru jest kwestia związana z budownictwem mieszkaniowym – można go ocenić za pomocą wskaźnika *pozwolenia wydane na budowę i zgłoszenia budowy z projektem budowlanym w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców*. Wysoka wartość tego wskaźnika oznacza, że ludzie chętnie inwestują w dane miejsce jako miejsce zamieszkania – akumulują w nim swój majątek i chcą się w nim osiedlić. Wskaźnik ten dla RLGD był niższy niż średnia dla województwa i wyższy niż średnia dla kraju, co zaprezentowano na wykresie 12.

Wykres 12 Pozwolenia wydane na budowę i zgłoszenia budowy z projektem budowlanym w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców na obszarze RLGD w porównaniu do województwa i kraju w 2022 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

5. Charakterystyka rybackości obszaru LSR

Obszar RLGD charakteryzuje się tradycjami rybackimi, które mają istotny wpływ na rozwój gospodarczy. Z danych GUS wynika, że w 2022 roku na terenie RLGD funkcjonowało 7 podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON do działu 03 – Rybactwo w sekcji A „Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo”. W całym województwie świętokrzyskim funkcjonowało 14 takich podmiotów, a więc połowa z nich zlokalizowana była na obszarze RLGD. Spośród wszystkich podmiotów – dwa zarejestrowane były w Gminie Ruda Maleniecka, natomiast po jednym w gminach: Jędrzejów, Sędziszów, Wodzisław, Secemin i Włoszczowa.

Powierzchnia wód śródlądowych w województwie świętokrzyskim wynosi ponad 8 tys. ha, w tym kompleksy stawów rybnych zajmują 3 579 ha – stanowi to 6% powierzchni gruntów pod stawami w kraju. Stawy mogą tworzyć się w sposób naturalny poprzez zbieranie się wody w zagłębieniu terenu oraz mogą być wykonane sztucznie, wśród tych drugich można wyróżnić stawy spuszczałne i niespuszczałne. Łączna powierzchnia napelnianych stawów rybnych na obszarze RLGD wynosiła na koniec 2022 r. 1 584 ha. Wśród gmin obszaru najmniejsza powierzchnia stawów spuszczałnych występowała na obszarze Gminy Sobków (15 ha), zaś największa

na obszarze Gminy Ruda Maleniecka (412 ha)¹⁴. Do napełnienia lub uzupełnienia stawów spuszczalnych położonych na obszarze RLGD zużyto w 2022 r. 22 261 dam³ wody.

Tabela 11 Powierzchnia napełnianych stawów rybnych oraz ilość wody zużytej do napełniania i uzupełniania stawów rybnych na obszarze RLGD w porównaniu do województwa i kraju w 2022 r.

Jednostka terytorialna	Powierzchnia napełnianych stawów rybnych (ha)	Ilość wody zużytej do napełnienia i uzupełnienia stawów rybnych (dam ³)
RLGD	1 584	22 261
województwo świętokrzyskie	2 581	65 545
Polska	46 628	832 383

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Łączna liczba podmiotów rybackich na obszarze RLGD na koniec 2021 r. wynosiła 23, co stanowiło 36% wszystkich podmiotów rybackich działających na obszarze województwa świętokrzyskiego. Łączna wartość produkcji sektora rybackiego na obszarze RLGD na koniec roku 2021 wynosiła 13 209 266 zł. Udział RLGD w wartości produkcji sektora rybackiego województwa świętokrzyskiego wynosił 58%, zaś Polski 1%. Łączna liczba zatrudnionych na stałe w sektorze rybackim na koniec 2021 r. na obszarze RLGD wynosiła 77 osób (co stanowiło 39% wszystkich zatrudnionych na stałe w sektorze rybackim w województwie świętokrzyskim), zaś zatrudnionych czasowo było 58 osób, co stanowiło 47% wszystkich zatrudnionych czasowo w sektorze rybackim w województwie świętokrzyskim (tabela 12)¹⁵. W gospodarstwach rybackich z obszaru RLGD hodowane są głównie karpie, pstrągi, szczupaki, tołpygi i amury.

Tabela 12 Dane obrazujące sektor rybacki na obszarze RLGD, porównanie do województwa i kraju na koniec 2021 r. na podstawie formularzy RRW-22

Jednostka terytorialna	Liczba podmiotów (łącznie na podstawie formularza RRW-22)	Zatrudnienie stałe – etaty (łącznie na podstawie formularza RRW-22)	Zatrudnienie czasowe – etaty (łącznie na podstawie formularza RRW-22)	Wartość produkcji akwakultury (PLN na podstawie formularza RRW-22)
RLGD	23	77	58	13 209 266
województwo świętokrzyskie	63	198	124	22 886 556
Polska	1 690	6 100	2 110	705 458 894

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Na obszarze RLGD prowadzone są dwie przetwornie rybne. „Lasochów” Gospodarstwo Leszek Stypuła zlokalizowane jest w trzech gminach powiatu jędrzejowskiego: Małogoszcz, Oksa, Nagłowice, a jego działalność obejmuje chów i hodowlę ryb, w szczególności karpia, przetwórstwo ryb, produkcję zbóż na cele rybackie, działalność usługową, muzealnictwo. Gospodarstwo obejmuje 250 ha stawów rybnych i 130 ha ziemi pod uprawy zbóż. Produkty oferowane przez gospodarstwo sprzedawane są na terenie całego kraju. Gospodarstwo prowadzi również własne muzeum utworzone na bazie dawnej stajni dworskiej w Lasochowie. Druga przetwornia „Eko” Przetwornia Ryb Jacek Pakuła zlokalizowana jest w miejscowości Chorzewa w Gminie Jędrzejów. Przedsiębiorstwo zajmuje się hodowlą i przetwórstwem ryb, ponadto oferuje również usługi agroturystyczne.

Ponadto na obszarze działa 11 Kół Wędkarskich, które prowadzą działalność hodowlano-rekreacyjną, w tym m.in. organizują zawody wędkarskie dla dzieci i dorosłych integrując w ten sposób lokalną społeczność¹⁶. Są to:

- PZW Sobków;
- PZW „Lin” Jędrzejów;
- PZW „Brodek” Oksa;
- PZW Kluczewsko;
- PZW Małogoszcz;

¹⁴ Dane GUS za 2022 r.

¹⁵ jw.

¹⁶ Strona Polskiego Związku Wędkarskiego, *pzw.pl*.

- PZW Sędziszów PKP;
- PZW Sędziszów Miasto;
- PZW Sędziszów Sefako;
- PZW Włoszczowa Miasto;
- PZW Włoszczowa PKP;
- PZW Wodzisław.

Zgodnie z przekazami historycznymi uważa się, że Ojcowie Cystersi jako pierwsi wprowadzili chów i hodowlę ryb w stawach na terenie Polski, a także na obszarze RLGD, czego dowodem są pozostałości po stawach wokół Klasztoru O.O. Cystersów w Jędrzejowie. Do głównych skupisk chowu i hodowli ryb zalicza się obszar Fałkowa i Rudy Malenieckiej, a także obszar Nagłowic i Oksy.

Karp z Oksy oraz Karp z Rudy Malenieckiej to ryby z obszaru RLGD, które zostały wpisane na Listę Produktów Tradycyjnych¹⁷. O tradycjach hodowli ryb w Rudzie Malenieckiej i okolicach świadczy bogata historia. 8 listopada 1912 roku nastąpiło w Rudzie Malenieckiej uroczyste otwarcie pierwszej w Polsce i jednej z pierwszych w Europie stacji rybackiej. Stacja doświadczalna leży w dorzeczu rzeki Pilicy, nad prawym jej dopływem, rzeką Czarną, która użyta została do nawodnienia stawów doświadczalnych. W tamtych czasach stacja stawiała sobie ambitne zadanie: wyparcia w wyniku prac badawczych zdegenerowanego karpia z Królestwa Polskiego (karpia rasy polskiej) i zastąpienie go rasowym. W wyniku badań wyhodowano tu karpia królewskiego z małą ilością łusek. W 1912 roku właściciel Rudy Malenieckiej Felicjan Jankowski sprowadził do Rudy prof. Franciszka Staffa i oddał do jego dyspozycji budynki i otaczające tereny, a profesor stworzył tu Doświadczalną Stację Rybacką. W budynkach założono system akwariów, a w otoczeniu liczne tarliska i stawy hodowlano-doświadczalne. Franciszek Staff na czas wojen zawieszał działalność Stacji, a z nastaniem spokoju przywracał ją. Po zakończeniu badań, czyli po 1921 roku, placówka stała się stacją doświadczalną Wyższej Szkoły Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, a potem do 1995 roku była Państwowym Gospodarstwem Rybackim. Dalsze transformacje doprowadziły do powstania kilku prywatnych gospodarstw rybackich i jednej spółki, które mając na uwadze historię i tradycję, kontynuują hodowlę i chów karpia w stawach Rudy Malenieckiej i okolicy. W roku 2002 do kalendarium jesiennych imprez powiatu koneckiego wpisano Święto Hodowców Ryb i Wędkarzy – „Konecka Ryba”.

Produkcja karpia z Oksy prowadzona jest na terenie trzech sąsiadujących ze sobą gmin położonych w powiecie jędrzejowskim w zachodniej części województwa świętokrzyskiego. Są to gminy: Małogoszcz, Nagłowice i Oksa. Obszary te w XVI i XVII wieku należały do rodu Rejów. W 1554 r. Mikołaj Rej ustanowił na terenie wsi Tworów miasto, któremu od swego herbu nadał nazwę Oksza. On również założył staw Pogorzelec w Nagłowicach i inne stawy w tej okolicy. Po II wojnie światowej obiekty stawowe zostały przejęte przez państwo. Powstało wówczas Państwowe Gospodarstwo Rybackie. Miejscowy karp wywodzi się z rasy karpia galicyjskiego. Powstał w drodze wieloletniej selekcji i krzyżowania materiału miejscowego z karpiami linii węgierskiej i francuskiej. Uzyskane w ten sposób mieszańce charakteryzują się dobrymi przyrostami oraz dużą odpornością na ujemne czynniki środowiska. Właściwie prowadzona hodowla oraz czyste środowisko, w tym również wody, z których słynie dolina Białej Nidy, doprowadziły do powstania karpia z Oksy.

Przedstawiciele sektora rybackiego uczestniczący w spotkaniach podkreślali, jak istotna dla obszaru jest branża rybacka, wskazywali na potencjał wynikający z bogatej historii i tradycji, a także z doświadczenia gospodarstw rybackich. Zwracano uwagę, iż rybactwem na obszarze często zajmują się całe rodziny, a tradycje te przekazywane są z pokolenia na pokolenie. Jednak jak sami zauważyli, praca w tym sektorze nie przynosi wystarczających dochodów, które są potrzebne do rozwoju lokalnych przedsiębiorstw, w tym inwestowania w nowoczesne technologie oraz w pracowników. W związku z tym wnioskowano o przeznaczenie znacznych funduszy na rozwój działalności z sektora rybackiego, które pozwolą na dywersyfikację dochodów lokalnych przedsiębiorców. Według uczestników spotkań, uzupełnieniem tych działań powinny być operacje skierowane na wzmacnianie tożsamości lokalnej, a szczególnie rybackiej, poprzez promocję lokalnych tradycji oraz rozwój infrastruktury związanej z dziedzictwem rybackim, np. ścieżki edukacyjne. Działania te pozwolą na odpowiednie wykorzystanie niebieskiej gospodarki i rozwój obszaru w oparciu o nią.

¹⁷ Lista Produktów Tradycyjnych, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, serwis Rzeczypospolitej Polskiej, gov.pl

6. Zgodność obszaru z zasadami horyzontalnymi

Zarówno na etapie tworzenia jak i realizacji LSR uwzględniano / będzie się uwzględniać zasady horyzontalne określone w art. 9 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r., w tym:

- poszanowanie i przestrzeganie praw podstawowych zapisanych w Karcie praw podstawowych Unii Europejskiej;
- zasady równości kobiet i mężczyzn;
- zasady równości szans i niedyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną, w tym zasadę dostępności dla osób z niepełnosprawnościami;
- zgodności działań z celem wspierania zrównoważonego rozwoju określonego w art. 11 TFUE oraz z uwzględnieniem celów ONZ dotyczących zrównoważonego rozwoju, a także porozumienia paryskiego i zasady „nie czynić poważnych szkód”.

III. Udział społeczności w przygotowaniu LSR

1. Opis metod angażowania społeczności lokalnej w proces przygotowania LSR

Lokalna Strategia Rozwoju opracowywana była ze szczególnym udziałem lokalnej społeczności. W celu zapewnienia oddolnego charakteru wprowadzono szeroką partycypację przedstawicieli sektorów: publicznego, gospodarczego, rybackiego oraz społecznego, w tym mieszkańców z każdej z gmin wchodzących w skład RLGD. Podczas prac nad dokumentem na każdym etapie zapewniono maksymalny udział społeczności lokalnej poprzez wykorzystanie różnorodnych środków partycypacji. Do opracowywania poszczególnych elementów Strategii powołano Zespół ds. LSR składający się z 5 osób, który czuwał nad uporządkowaniem wszystkich zebranych materiałów. W skład zespołu weszli przedstawiciele sektorów: publicznego, gospodarczego, rybackiego oraz społecznego. W pracach nad tworzeniem LSR zastosowano różne metody partycypacji:

1. Konferencja promująca wdrażanie LSR oraz konsultacje kształtu i założeń nowej LSR ŚRLGD – w dniu 24.03.2023 r., Hotel Stara Fabryka, Małogoszcz.
  - W spotkaniu uczestniczyło 50 osób, w tym 11 przedstawicieli sektora rybackiego. Jednym z punktów programu było przedstawienie informacji na temat perspektywy finansowej 2021–2027 oraz dyskusja na temat obszaru, jego problemów i potencjałów, a także działań, które będą wspierać dalszy rozwój. Dyskutowano również nad celami i zadaniami, które powinny się znaleźć w nowej LRS.
2. Spotkania Konsultacyjne sektorowe – w dniu 20.08.2024 r., Urząd Miasta i Gminy Małogoszcz.
  - Przedstawiciele sektora publicznego – godz. 11.00, w którym uczestniczyło 11 osób;
  - Przedstawiciele sektora rybackiego – godz. 15.00, w którym uczestniczyło 4 osoby;
  - Przedstawiciele sektora społecznego – spotkanie otwarte dla wszystkich mieszkańców obszaru godz. 17.00, w którym uczestniczyło 14 osób.
3. Spotkania Zespołu ds. opracowania LSR, podsumowujące prace nad LSR, w którym uczestniczyli wszyscy członkowie:
  - 20.08.2024 r. – Urząd Miasta i Gminy Małogoszcz.
4. Badania ankietowe (przeprowadzone online, ogłoszenie o ankiecie było dostępne na stronie RLGD oraz w mediach społecznościowych) – łącznie 2 ankiety;
  - 10.12.2023–31.01.2024 r. (przeprowadzone na etapie diagnostycznym, w której udział wzięło 100 osób),
  - 17.07–16.08.2024 r. (przeprowadzone na etapie planistycznym, w której udział wzięły 103 osoby).
5. Nabór fiszek projektowych z możliwością zgłoszenia propozycji projektu przez mieszkańców – 11.12.2023–15.01.2024 r. (wpłynęło 11 fiszek).
6. Dyżur pracownika w Biurze RLGD – ciągły.
7. Prezentacja projektu LSR na WZC.

Informacje zebrane podczas każdego etapu prac nad LSR z wykorzystaniem metod opisanych w punktach 1–5 posłużyły do przygotowania rozdziałów: II, IV–VII oraz IX, dodatkowo wnioski ze spotkań Zespołu zostały wykorzystane w rozdziałach: X–XI.

Informacje o konsultacjach, spotkaniach oraz możliwości kontaktu z pracownikami Biura zamieszczano na stronie internetowej RLGD oraz w mediach społecznościowych, a także na stronach gmin należących do Stowarzyszenia. Powyższe informacje były przekazywane również drogą tradycyjną w postaci ogłoszeń na tablicach ogłoszeń w budynkach gmin oraz ośrodków kultury, tak aby zarówno młodzi mieszkańcy regionu jak i starsi mogli uczestniczyć w spotkaniach. Podczas dyskusji każdy z mieszkańców mógł zabrać głos i wszystkie postulaty uczestników spotkań zostały uwzględnione w pracach nad dokumentem.

Oprócz wykorzystania materiałów z szeroko prowadzonych konsultacji ze społecznością lokalną, wykorzystano również raporty ewaluacyjne z działania RLGD. Wykorzystano zawarte w raportach informacje o wskazanych przez mieszkańców działaniach, które mogą wpłynąć na rozwój obszaru w obecnym okresie programowania oraz w większym stopniu skupiono się na szacowaniu wskaźników.

Czynny udział w tworzeniu dokumentu brali pracownicy Biura RLGD poprzez uczestniczenie w szkoleniach i konsultacjach dotyczących tworzenia LSR oraz dzięki współpracy z innymi RLGD w celu wypracowania wspólnych stanowisk odnoszących się do poszczególnych elementów Strategii.

Do opracowywania elementów LSR przyczyniło się 29 uczestników spotkań informacyjno-warsztatowych, 203 osoby ankietowane, 11 osób, które złożyły fiszki z propozycjami projektów do realizacji oraz internauci i zainteresowani mieszkańcy, którzy przekazywali swoje spostrzeżenia bezpośrednio do pracowników Biura.

W tworzeniu LSR uczestniczyli przedstawiciele wszystkich sektorów, najwięcej – 114 osób – stanowili przedstawiciele sektora społecznego (biorący udział w spotkaniach i ankietach), 64 osób biorących udział w ankietach reprezentowało sektor gospodarczy, zaś 72 osoby biorące udział w ankietach i spotkaniach reprezentowało sektor rybacki. Liczba przedstawicieli sektora publicznego, którzy brali udział w ankietach i spotkaniach wynosiła 50 osób.

Szczególną uwagę należy zwrócić również na to, iż członkowie Zespołu ds. LSR, który składa się z 5 osób, reprezentowali różne sektory, w tym 1 osoba reprezentowała sektor rybacki, co również pozwoliło na skuteczne informowanie mieszkańców o przygotowaniach nowej LSR.

Wszystkie przeprowadzone spotkania w trakcie prac nad LSR odbywały się w budynkach spełniających wymagania w zakresie dostępności architektonicznej (w ogólnodostępnych obiektach pozbawionych barier architektonicznych) oraz dostępności cyfrowej i dostępności informacyjno-komunikacyjnych.

2. Dane z konsultacji społecznych przeprowadzonych na obszarze realizacji LSR wykorzystane do opracowania LSR

Dyskusje z mieszkańcami prowadzone podczas konferencji i spotkań sektorowych oraz z osobami korzystającymi z doradztwa w Burze ŚRLGD, a także analiza fiszek projektowych, wyników ankiet i ewaluacji poprzedniej LSR pozwoliły na poznanie potrzeb mieszkańców. Na spotkaniach dyskutowano o problemach jakie dostrzegają mieszkańcy oraz o potencjałach, które odpowiednio wykorzystane pozwolą na rozwój obszaru. Wśród problemów uczestnicy spotkań wymieniali najczęściej: odpływ mieszkańców poza obszar, w tym do dużych miast, szczególnie ludzi młodych, na co wpływ ma m.in. mało atrakcyjny lokalny rynek pracy, starzejące się społeczeństwo oraz problemy w zakresie rozwoju gospodarczego. Zauważono również, że zwiększające się koszty związane z prowadzeniem działalności gospodarczej oraz niewystarczające zarobki w branży rybackiej blokują rozwój gospodarstw zajmujących się hodowlą ryb oraz ograniczają ich źródła dochodów, które koncentrują się często wokół jednego źródła. Przedsiębiorcy często nie mają środków na rozwój nowych technologii ułatwiających pracę oraz na inwestowanie w pracowników. To przyczynia się do sezonowości pracy w branży rybackiej i zatrudniania pracowników czasowo. Wśród potencjałów wymieniano czyste środowisko, walory przyrodnicze, lasy, liczne stawy, które stanowią atrakcje dla lokalnych mieszkańców i osoby odwiedzające region. Również jako potencjał wskazywano dziedzictwo kulturowe, rybackie i zabytki, a także aktywne stowarzyszenia i społeczność lokalną. Ponadto podkreślano, iż potencjał obszaru nie jest wystarczająco wykorzystany, mieszkańcy wskazywali na braki w ogólnodostępnej infrastrukturze, gdzie można spędzać czas wolny i uprawiać sport oraz integrować się, infrastruktura ta również jest atrakcją dla turystów (np. ścieżki rowerowe). Wskazywano też na braki w infrastrukturze komercyjnej, którą mogliby rozwijać lokalni przedsiębiorcy. Również potencjał kulturowy jest mało wykorzystywany, zauważono braki w ilości wydarzeń promujących obszar i dziedzictwo rybackie oraz niewystarczające działania eksponujące elementy kultury (np. lokalne muzea, izby pamięci, ścieżki edukacyjne).

Na pytanie, na które obszary należy skierować środki finansowe dostępne w obecnej perspektywie, uczestnicy spotkań odpowiadali, iż na rozwój gospodarczy obszaru, tak aby lokalni przedsiębiorcy, a w szczególności rybacy mogli inwestować w swoje przedsiębiorstwa, co wzmocni ich sytuację ekonomiczną i przyczyni się do zróżnicowania źródeł dochodów. Mieszkańcy wnioskowali, aby do 50% całego dostępnego budżetu zostało przydzielone przedsiębiorcom, z zastrzeżeniem, iż ok. 75% kwoty przeznaczonej na rozwój gospodarczy będzie skierowana do podmiotów sektora rybackiego. Kolejnym obszarem wskazanym przez mieszkańców, który należy wesprzeć, był rozwój infrastruktury ogólnodostępnej turystycznej i rekreacyjnej, np. rozbudowa placów zabaw, budowa ścieżek rowerowych i edukacyjnych, zagospodarowanie przestrzeni publicznej wokół zbiorników wodnych, uzupełnienie małej architektury z miejscach ogólnodostępnych, tworzenie zielonych przestrzeni – na ten cel

mieszkańcy chcieli, aby zostało przeznaczone do 40% dostępnego budżetu. Następnym wskazanym obszarem dotyczyło prowadzenia działań miękkich obejmujących wydarzenia kulturalne i edukacyjne promujące tradycje rybackie, a elementem dopełniającym te działania powinny być operacje związane z tworzeniem infrastruktury edukacyjnej ukazującej dziedzictwo kulturowe, historyczne i rybackie w regionie – na ten cel wnioskowano o przyznanie do 15% całego budżetu, z uwzględnieniem większej kwoty na infrastrukturę edukacyjną. Uczestnicy spotkań wyrazili również zainteresowanie działaniami w zakresie projektów współpracy, które w poprzedniej perspektywie cieszyły się dużym zainteresowaniem i przyniosły korzyści w postaci zdobycia nowej wiedzy i promocji obszaru na zewnątrz. Dlatego wnioskowano o zaplanowanie operacji dotyczącej takich projektów. Według uczestników spotkań, biorąc pod uwagę dostępne środki – inwestycje w powyższe obszary przyniosą najwięcej korzyści i pozwolą na dalszy rozwój obszaru.

Na etapie diagnostycznym zostało przeprowadzone badanie ankietowe. Ogłoszenie o ankietach zostało zamieszczone na stronie internetowej RLGD oraz w mediach społecznościowych, a także na stronach gmin z obszaru działania RLGD. Ankiety można było wypełnić online w dniach 10.12.2023–31.01.2024 r. Pracownicy informowali również respondentów odwiedzających Biuro o możliwości wypełnienia ankiet. W ankiecie udział wzięło 100 osób, z których 81% to osoby w wieku 25–60 lat, 64% to mężczyźni. Najwięcej badanych zamieszkiwało bądź prowadziło działalność na terenie gmin Małogoszcz (18%) i Jędrzejów (17%) oraz reprezentowało sektor społeczny (51%). 24% ankietowanych reprezentowało sektor rybacki. W badaniu ankietowym mieszkańcy mieli wskazać kluczowe mocne strony obszaru RLGD – wśród najczęściej wymienianych odpowiedzi pojawiły się: unikatowe walory przyrodniczo-krajobrazowe i czyste środowisko naturalne, w tym różnorodne formy ochrony przyrody (66% odpowiedzi) oraz atrakcyjność turystyczna (62% odpowiedzi), a także ciekawa historia i dziedzictwo kulturowe oraz rybactwo i tradycje rybackie (po 49% odpowiedzi). W kolejnym pytaniu ankietowani zostali zapytani o słabe strony obszaru RLGD – najczęściej respondentów wskazało: mało atrakcyjny rynek pracy (53% odpowiedzi) oraz spadek liczby mieszkańców (50% odpowiedzi). Następnym pytaniem dotyczyło najważniejszych szans rozwoju jakie stoją przed obszarem RLGD – respondenci wskazywali na: modę na zdrowy styl życia (53% odpowiedzi) i członkostwo Polski w Unii Europejskiej (50% odpowiedzi). W pytaniu dotyczącym najistotniejszych zagrożeń jakie mogą być barierą dla rozwoju, najczęściej wskazywano na wzrost kosztów życia (85% odpowiedzi).

Istotnym elementem tworzenia dokumentu był nabór fiszek przeprowadzony na etapie planistycznym w dniach 11.12.2023–15.01.2024 r. Fiszki można było przysłać drogą elektroniczną na adres mailowy Biura, drogą korespondencyjną bądź składać bezpośrednio w Biurze. Wzór fiszki projektowej stanowił załącznik do ogłoszenia opublikowanego na stronie RLGD, fiszki były dostępne również w formie papierowej w Biurze, o czym pracownicy informowali na bieżąco respondentów i zachęcali do składania pomysłów. W trakcie trwania naboru wpłynęło 11 fiszek projektowych. Fiszki zostały przekazane przez przedstawicieli samorządu i stowarzyszeń. Fiszki dotyczyły projektów z zakresu infrastruktury publicznej, która obejmowała zagospodarowanie przestrzeni publicznej, rozbudowę budynków oświaty i świetlic wiejskich, poprawę stanu ścieżek rowerowych na obszarze, zagospodarowanie zbiorników wodnych oraz rozbudowę małej architektury. Jedną z fiszek dotyczyła działań animacyjnych dla lokalnej społeczności, a szczególnie skierowanych do dzieci i młodzieży.

Na etapie planistycznym również zostało przeprowadzone badanie ankietowe. Ogłoszenie o ankietach zostało zamieszczone na stronie internetowej RLGD oraz w mediach społecznościowych, a także na stronach gmin z obszaru działania RLGD. Ankiety można było wypełnić online w dniach 17.07–16.08.2024 r. Pracownicy informowali również respondentów odwiedzających Biuro o możliwości wypełnienia ankiet. W ankiecie udział wzięły 103 osoby, z których 82% to osoby w wieku 25–60 lat. Najwięcej badanych zamieszkiwało bądź prowadziło działalność na terenie Gminy Małogoszcz (15%) i reprezentowało sektor społeczny (48%). 25% ankietowanych reprezentowało sektor rybacki. W badaniu ankietowym mieszkańcy zostali poproszeni o wskazanie trzech kierunków/obszarów rozwoju w kolejnych latach – wśród najczęściej wymienianych odpowiedzi wskazywano: wspieranie rozwoju przedsiębiorczości mieszkańców (51% odpowiedzi), wspieranie rozwoju sektora rybackiego (46% odpowiedzi), wspieranie aktywności społecznej mieszkańców (42% odpowiedzi) oraz rozwój turystyki i infrastruktury okołoturystycznej (40% odpowiedzi). Na pytanie, jakie rodzaje wsparcia powinny być wdrażane na obszarze, mieszkańcy najczęściej wskazywali: promowanie i rozwijanie dziedzictwa kulturowego i tradycji obszarów rybackich, w tym promowanie zawodów branży rybackiej (51% odpowiedzi), podnoszenie poziomu życia na obszarach rybackich (48% odpowiedzi) oraz rozwój zrównoważonej niebieskiej gospodarki lub gospodarki obiegu

zamkniętego przez wspieranie lokalnej przedsiębiorczości (39% odpowiedzi). Na pytanie, jakie powinny być główne formy partycypacji, ankietowani najczęściej wskazywali: informacje na stronie internetowej ŚRLGD (60% odpowiedzi) oraz media społecznościowe (62% odpowiedzi). W ankiecie znalazło się również jedno pytanie otwarte, w którym mieszkańcy mieli wskazać konkretne działania do realizacji na obszarze. Wśród odpowiedzi wskazywano: działania związane z rozwojem infrastruktury publicznej, turystycznej i rekreacyjnej, które obejmowały ścieżki rowerowe, zbiorniki wodne, place zabaw i parki do spotkań lokalnej społeczności, wspieranie kultury i tradycji regionu, w tym tradycji rybackiej oraz więcej wydarzeń sportowych, a także zwiększenie dostępu do zajęć integrujących lokalną społeczność, skierowanie działań na promocję produktów rybackich i integrujących środowisko rybackie, dofinansowywanie zakładania działalności oraz jej rozwoju w kierunku nowoczesnych rozwiązań i wdrażania nowych technologii, tworzenie szlaków rybackich i szlaków turystycznych.

Informacje przekazane w ankietach, fiszkach oraz podczas spotkań z mieszkańcami zostały uzupełnione wnioskami z *Ewaluacji zewnętrznej Lokalnej Strategii Rozwoju Świętokrzyska Rybacka Lokalna Grupa Działania*, w której na podstawie ankiet mieszkańców oraz raportów dotyczących realizacji wskaźników rekomendowano podejmowanie dalszych działań na rzecz rozwoju gospodarczego obszaru, a szczególnie sektora rybackiego, działania na rzecz rozwoju infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej oraz działania promujące dziedzictwo kulturowe i rybackie obszaru.

Zespół ds. LSR na każdym etapie prac analizował wszystkie informacje przekazywane przez mieszkańców ustnie, w postaci ankiet oraz fiszek. Dokonano pogrupowania informacji i przypisano je do odpowiednich rozdziałów LSR oraz celów głównych i uzupełniających zawartych w rozporządzeniu. Tym sposobem podczas posiedzenia Zespołu ds. LSR zdefiniowano plan operacyjny na kolejne lata wraz z budżetem przeznaczonym na realizację operacji.

Wnioski z przeprowadzonych konsultacji, które obejmowały ankiety, spotkania oraz nabór fiszek, uwzględnione w rozdziałach II, IV–VII oraz IX LSR:

- Rozwój infrastruktury publicznej, rekreacyjnej i turystycznej oraz zagospodarowanie ogólnodostępnych przestrzeni, w tym tworzenie miejsc zieleni;
- Działania wspierające aktywność lokalnych stowarzyszeń;
- Promocja sektora rybackiego wśród lokalnej społeczności;
- Działania na rzecz wzmocnienia lokalnej gospodarki;
- Pobudzenie przedsiębiorczości mieszkańców;
- Wsparcie rozwoju technologicznego gospodarstw rybackich;
- Dywersyfikacja źródeł dochodów w branży rybackiej;
- Rozwój komercyjnej infrastruktury turystycznej (noclegi, gastronomia);
- Działania integrujące mieszkańców i zachęcające ich do aktywności społecznej;
- Integracja sektora rybackiego i zachęcenie do wspólnych działań również z lokalnymi przedsiębiorcami spoza branży rybackiej;
- Zdobywanie nowej wiedzy poprzez wymianę doświadczeń z innymi grupami rybackimi krajowymi i zagranicznymi;
- Organizacja wydarzeń kulturalnych, pikników, spotkań, warsztatów;
- Rodzaje wsparcia wskazane przez mieszkańców w ankiecie: podnoszenie poziomu życia na obszarach rybackich, promowanie i rozwijanie dziedzictwa kulturowego i tradycji obszarów rybackich, w tym promowanie zawodów branży oraz rozwój zrównoważonej niebieskiej gospodarki lub gospodarki obiegu zamkniętego przez wspieranie lokalnej przedsiębiorczości;
- Formy partycypacji wskazane przez mieszkańców w ankiecie: media społecznościowe, informacje na stronie internetowej RLGD.

Większość wniosków mieszkańców z ankiet, fiszek oraz spotkań została uwzględniona, odrzucono jedynie te, które nie mogły być finansowane ze względu na niezgodność z programem *Fundusze Europejskie dla Rybactwa na lata 2021–2027* oraz z *Rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 4 grudnia 2023 r. w sprawie szczegółowych warunków przyznawania i wypłaty pomocy finansowej na realizację operacji w ramach Priorytetu 3. Sprzyjanie zrównoważonej niebieskiej gospodarce na obszarach przybrzeżnych, wyspiarskich i śródlądowych oraz*

3. Opis metod angażowania społeczności lokalnej w proces realizacji LSR

Na etapie wdrażania i realizacji LSR również przewiduje się dalszy udział społeczności lokalnej i konsultacje społeczne. Dzięki odpowiednim zapisom w dokumentach regulujących, w sytuacjach tego wymagających możliwe jest przeprowadzenie aktualizacji LSR. W trakcie wdrażania LSR uwagi i zastrzeżenia mieszkańców poddawane będą analizie i na ich podstawie możliwe będzie dokonywanie zmian w zakresie doradztwa czy w planie komunikacji z lokalną społecznością. Zgodnie z procedurą aktualizacji, informacje o planowanych zmianach udostępnione zostaną do publicznej wiadomości za pomocą strony internetowej RLGD oraz mediów społecznościowych, a także na tablicach ogłoszeń w każdej z gmin obszaru, do dalszych konsultacji społecznych.

Wszystkie zainteresowane strony, szczególnie przedstawiciele sektora rybackiego oraz partnerzy lokalni i mieszkańcy, będą angażowani we wdrażanie Strategii poprzez odpowiednią komunikację i animację oraz umożliwienie podejmowania decyzji (planowane mobilizowanie biernych interesariuszy do realizacji Strategii).

Również na etapie wdrażania planuje się stosować metody komunikacji, które nie wykluczą żadnej z grup społecznych – osoby, które mają problem z przemieszczaniem się czy są ograniczone czasowo, będą mogły pozyskiwać informacje w swoich domach – poprzez media społecznościowe, strony internetowe RLGD i gmin zrzeszonych w RLGD, rozmowy telefoniczne. Osoby, które są wykluczone cyfrowo lub preferują tradycyjne formy komunikacji, będą mogły uzyskać wszelkie informacje w siedzibie RLGD lub podczas spotkań, a także będą miały możliwość zgłaszania uwag w formie papierowej. Dodatkowo RLGD będzie informowało o wszystkich spotkaniach poprzez wywieszenie ogłoszeń na tablicach w budynkach gmin należących do Stowarzyszenia oraz na tablicach ogłoszeń w poszczególnych miejscowościach obszaru. Zaplanowane metody pozwolą na dotarcie do szerokiego grona odbiorców, zarówno tych, którzy do tej pory uczestniczyli we wdrażaniu LSR, jak i osób do tej pory niezainteresowanych współpracą w ramach RLGD. Powyższe metody będą szczególnie kierowane do przedstawicieli sektora rybackiego i podmiotów tego sektora prowadzących działalność na obszarze RLGD. Członkowie Stowarzyszenia będą zachęcać ich do podejmowania działań na rzecz rozwoju regionu w oparciu o niebieską gospodarkę, do realizacji inwestycji z wykorzystaniem środków zaplanowanych w ramach wdrażania LSR oraz do członkostwa w RLGD. W ramach realizacji przewidziano operacje skierowane do rybaków i członków ich rodzin jako element aktywizacji lokalnej społeczności rybackiej.

Udział mieszkańców obszaru RLGD, reprezentujących różne sektory w tworzeniu Strategii był znaczny. Dlatego bardzo istotne jest dalsze angażowanie mieszkańców we współpracę na rzecz regionu. Pierwszym działaniem w tym kierunku będzie organizacja spotkania otwartego oraz zamieszczenie artykułu na stronie RLGD i stronach gmin członkowskich, zapoczątkowującego wdrażanie nowej LSR, na której uczestnicy zostaną zapoznani z możliwościami jakie płyną z wdrażania założeń dokumentu. Ponadto RLGD będzie otwarta na inicjatywy członków i będzie do takich inicjatyw zachęcała.

W związku z powyższym pracownicy Biura RLGD będą organizowali spotkania otwarte przez cały okres wdrażania LSR przed ogłaszaniem naborów wniosków, na którym będą informować mieszkańców o możliwościach realizacji projektów w partnerstwie oraz innowacyjnych.

Ponadto RLGD będzie otwarte na przyjmowanie nowych członków, w celu lepszej realizacji Strategii. Informacje o możliwości przystąpienia nowych członków do Stowarzyszenia będą również umieszczane na stronie internetowej RLGD oraz w mediach społecznościowych.

Wszystkie wskazane powyżej metody i kanały komunikacji będą służyły konkretnym celom. Niektóre stosowane będą w celu wywołania zmiany czy wygenerowania działania (animowanie społeczności), ale też umożliwienia zarówno członkom RLGD jak i zwykłym mieszkańcom, a szczególnie przedstawicielom sektora rybackiego wzajemnego zrozumienia przekazywanych informacji lub zadania pytania (badania ankietowe, publikowane w różny sposób informacje, organizowane spotkania i szkolenia itp.).

Działania związane z wdrażaniem LSR oraz wszelkie planowane formy i metody komunikacji z mieszkańcami, partnerami czy potencjalnymi beneficjentami będą możliwie szeroko spełniały wymagania

w zakresie dostępności architektonicznej (powstająca w ramach LSR infrastruktura dostosowana do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, również spotkania informacyjne będą odbywały się w obiektach pozbawionych barier architektonicznych), dostępności cyfrowej oraz dostępności informacyjno-komunikacyjnych.

IV. Analiza SWOT obszaru realizacji LSR oraz wnioski wynikające z analizy SWOT

1. Tabela SWOT

Analiza SWOT to jedno z najpopularniejszych i najskuteczniejszych narzędzi analitycznych wykorzystywanych we wszystkich obszarach planowania strategicznego. Jej nazwa pochodzi od akronimów angielskich słów *Strengths* (mocne strony), *Weaknesses* (słabe strony), *Opportunities* (szanse) i *Threats* (zagrożenia). Polega ona na zidentyfikowaniu wymienionych wyżej czterech grup czynników, dzięki czemu można je odpowiednio wykorzystać w procesie zaplanowanego rozwoju lub zniwelować skutki ich negatywnego wpływu. Dzięki tej metodzie można również pogrupować czynniki na pozytywne (mocne strony i szanse) oraz negatywne (słabe strony i zagrożenia). Często dzieli się je również na czynniki wewnętrzne (opisujące mocne i słabe strony danej jednostki) oraz czynniki zewnętrzne (czyli szanse i zagrożenia wynikające z jej mikro- i makrootoczenia). Czynniki wewnętrzne (mocne i słabe strony) są zależne m.in. od władz lokalnych i lokalnej społeczności, natomiast czynniki zewnętrzne (szanse i zagrożenia) należące do otoczenia bliższego i dalszego są niezależne od władz danej jednostki, a także jej mieszkańców.

Analiza SWOT dla obszaru Świętokrzyska RLGD (tabela 14) została przeprowadzona w oparciu o dostępne dane uzyskane podczas prac nad diagnozą obszaru, w tym dane GUS, a przede wszystkim z wykorzystaniem różnicowanych metod partycypacji społecznej. W analizie starano się uwzględnić możliwie najwięcej rekomendacji, uwag i opinii lokalnej społeczności, będącej przedstawicielami wszystkich sektorów: społecznego, gospodarczego, rybackiego i publicznego oraz mieszkańców. Analiza SWOT jest powiązana z celami zaplanowanymi do realizacji w ramach LSR, w związku z tym mocnym i słabym stronom przypisano w nawiasie cele główne i uzupełniające, którym odpowiadają.

Tabela 13 Schemat analizy SWOT

S	<i>Strengths</i>	Silne strony, atuty, zalety	ZASOBY
W	<i>Weaknesses</i>	Słabe strony, słabości, wady	
O	<i>Opportunities</i>	Szanse, możliwości, okazje	OTOCZENIE
T	<i>Threats</i>	Zagrożenia, trudności	

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 14 Analiza SWOT

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<p>M. 1. Występowanie obszarów chronionego krajobrazu w każdej z gmin RLGD (cele: 3. a, 3. c, 4. a, 6).</p> <p>M. 2. Unikatowe walory przyrodniczo krajobrazowe i czyste środowisko naturalne (cele: 3. a, 3. c, 4. a, 5. a, 5. b, 6).</p> <p>M. 3. Ciekawa historia i dziedzictwo kulturowe obszaru (cele: 3. a, 3. c, 4. a, 5. a, 5. b, 6).</p> <p>M. 4. Wyższy niż w województwie i w Polsce poziom lesistości obszaru (cele: 3. a, 3. c, 4. a, 6).</p> <p>M. 5. Aktywnie działające stowarzyszenia (cele: 3. a, 3. c, 4. a, 6).</p> <p>M. 6. Położenie geograficzne, dostępność stawów rybnych i zbiorników wodnych (cele: 3. a, 3. c, 4. a, 5. a, 5. b, 6).</p> <p>M. 7. Bogate tradycje związane z hodowlą ryb w regionie (cele: 3. a, 3. c, 6).</p> <p>M. 8. Różnorodność hodowlana ryb (cele: 5. a, 5. b).</p> <p>M. 9. Przetwórnictwo rybackie dystrybuujące produkty na terenie kraju (cele: 5. a, 5. b).</p> <p>M. 10. Zarejestrowane koła wędkarskie prowadzące działalność hodowlano-rekreacyjną (cele: 3. a, 3. c, 6).</p> <p>M. 11. Posiadanie produktów rybnych wpisanych na Listę Produktów Tradycyjnych (cele: 3. a, 3. c, 5. a, 5. b, 6).</p> <p>M. 12. Doświadczenie RLGD w realizacji LSR, w tym projektów współpracy (cel: 6).</p>	<p>S. 1. Malejąca liczba ludności spowodowana ujemnym przyrostem naturalnym i ujemnym saldem migracji.</p> <p>S. 2. Niekorzystna struktura piramidy wieku i płci oraz niekorzystne wskaźniki obciążenia demograficznego.</p> <p>S. 3. Niski poziom przedsiębiorczości mieszkańców – mała liczba istniejących i niewystarczająca liczba nowo rejestrowanych podmiotów gospodarczych (cele: 5. a, 5. b).</p> <p>S. 4. Zdecydowana przewaga kobiet wśród osób bezrobotnych – wyższa od średniego udziału w województwie i kraju.</p> <p>S. 5. Szybko pogłębiające się zjawisko długotrwałego bezrobocia (cele: 5. a, 5. b).</p> <p>S. 6. Mała dostępność turystyczna (bazy noclegowej, gastronomicznej – infrastruktury turystycznej) (cele: 5. a, 5. b).</p> <p>S. 7. Braki w infrastrukturze publicznej, w tym przestrzeniach publicznych (cel: 4. a).</p> <p>S. 8. Niewystarczająca ilość działań promujących dziedzictwo obszaru, w tym jego rybackość (cele: 3. a, 3. c, 4. a).</p> <p>S. 9. Wysoki udział osób zatrudnionych czasowo w sektorze rybackim w ogólnej liczbie osób zatrudnionych czasowo w sektorze rybackim w województwie świętokrzyskim (cel: 4. e).</p>

<p>M. 13. Doświadczenie lokalnych rybaków w pozyskiwaniu środków na rozwój i zakładanie działalności (cele: 5. a, 5. b).</p>	<p>S. 10. Brak dywersyfikacji źródeł dochodów rybaków (cel: 5. a).</p> <p>S. 11. Mała liczba osób zatrudnionych na stałe w sektorze rybackim (cel: 5. a).</p> <p>S. 12. Niewystarczający poziom zarobków w sektorze rybackim (cel: 5. a).</p> <p>S. 13. Niska wartość produkcji sektora rybackiego na obszarze RLGD w porównaniu do średniej krajowej (cel: 5. a).</p> <p>S. 14. Braki w infrastrukturze edukacyjnej związanej z dziedzictwem lokalnym (cele: 3. a, 3 c).</p> <p>S. 15. Mała ilość przetwórci rybackich na obszarze RLGD (cel: 5. a).</p> <p>S. 16. Niewystarczająca świadomość korzyści płynących z rozwoju niebieskiej gospodarki (cele: 3. a, 3 c, 4. a, 5. a).</p>
SZANSE	ZAGROŻENIA
<p>SZ. 1. Członkostwo Polski w Unii Europejskiej.</p> <p>SZ. 2. Cyfryzacja życia codziennego.</p> <p>SZ. 3. Wzrost świadomości obywatelskiej, w tym poczucia tożsamości i identyfikacji z miejscem zamieszkania.</p> <p>SZ. 4. Wzrost średniej długości życia.</p> <p>SZ. 5. Moda na migracje z większych miast na wieś.</p> <p>SZ. 6. Popularyzacja aktywnej formy spędzania czasu wolnego i rozwój turystyki krajowej.</p> <p>SZ. 7. Wzrost zainteresowania środowiskiem naturalnym, bogactwem obszarów przyrodniczych w Polsce.</p> <p>SZ. 8. Moda na zdrowy styl życia oraz slow life.</p> <p>SZ. 9. Wzrost zapotrzebowania na zdrowe produkty lokalne (potrawy z ryb).</p> <p>SZ. 10. Dywersyfikacja źródeł dochodu w sektorze rybackim.</p> <p>SZ. 11. Promocja rybołówstwa jako sektora atrakcyjnego gospodarczo.</p> <p>SZ. 12. Promocja rybackiego dziedzictwa obszaru.</p> <p>SZ. 13. Pozyskanie nowych rynków zbytu na produkty rybackie.</p> <p>SZ. 14. Współpraca ponadlokalna i międzynarodowa lokalnej społeczności i RLGD.</p>	<p>Z. 1. Zmiany klimatu.</p> <p>Z. 2. Emigracja mieszkańców Polski.</p> <p>Z. 3. Spadek zainteresowania turystyką poprzez brak możliwości ekonomicznych.</p> <p>Z. 4. Atrakcyjność gospodarcza sąsiednich regionów.</p> <p>Z. 5. Konsekwencje społeczne i gospodarcze związane z COVID-19 i wojną w Ukrainie.</p> <p>Z. 6. Wykluczenie cyfrowe.</p> <p>Z. 7. Wzrost kosztów życia.</p>

Źródło: Opracowanie własne

2. Wnioski wynikające z analizy SWOT dla całości obszaru realizacji LSR

Z analizy obszaru RLGD przygotowanej na podstawie danych statystycznych, wyników ankiet oraz spotkań z mieszkańcami wynika, iż obszar boryka się z problemem spadającej liczby mieszkańców, która spowodowana jest migracją do regionów oferujących większe możliwości zarobkowe, a także niskim przyrostem naturalnym. Dodatkowo problemem jest również starzejące się społeczeństwo.

Również w sferze gospodarczej występują problemy związane z niewystarczającą ilością podmiotów gospodarczych istniejących oraz nowo rejestrowanych. To z kolei przekłada się na mało atrakcyjny rynek pracy, co obrazują wskaźniki związane z bezrobociem długotrwałym wśród mieszkańców.

Kolejny problem to braki w infrastrukturze ogólnodostępnej, która stanowi miejsce rekreacji i integracji dla lokalnej społeczności, zwiększa dostępność oferty spędzania czasu wolnego, ponadto wpływa na bezpieczeństwo i estetykę przestrzeni publicznych. Infrastruktura publiczna podnosi również atrakcyjność turystyczną obszaru. Na obszarze występują też braki w infrastrukturze turystycznej, przede wszystkim związanej z noclegami, gastronomią oraz komercyjnymi atrakcjami.

Analiza wykazała również, iż obszar ma potencjały, które odpowiednio wykorzystane wpłyną na jego rozwój. Wśród potencjałów można wyróżnić przede wszystkim walory przyrodnicze, występowanie lasów i zbiorników wodnych, czyste środowisko i ukształtowanie terenu, co sprzyja aktywnemu wypoczynkowi, który jest zgodny z coraz bardziej popularnym stylem życia slow life.

Potencjał obszaru obejmuje również dziedzictwo kulturowe i liczne zabytki zlokalizowane na terenie gmin. Jednak ilość działań podejmowanych na rzecz promocji dziedzictwa lokalnego jest wciąż niewystarczająca.

Wśród mocnych stron obszaru można wyróżnić także aktywność społeczną mieszkańców, która przejawia się w działalności lokalnych stowarzyszeń.

Biorąc pod uwagę powyższe należy skierować środki finansowe na rozwój lokalnej gospodarki poprzez dofinansowanie rozwoju lokalnych przedsiębiorstw, również tych działających w branży turystycznej, co poprawiłoby kondycję finansową lokalnych przedsiębiorstw oraz zniwelowałoby problem z brakiem infrastruktury turystycznej komercyjnej. Kolejnym obszarem wymagającym inwestycji jest rozwój ogólnodostępnej infrastruktury oraz zagospodarowanie przestrzeni publicznych i stworzenie bezpiecznych miejsc do spędzania czasu wolnego. Również dofinansowania wymaga infrastruktura edukacyjna, wspierająca promocję dziedzictwa kulturowego obszaru. Zagospodarowana przestrzeń i rozwinięta infrastruktura przyczynią się do organizacji wydarzeń promujących lokalne dziedzictwo, a tym samym wpłyną na aktywność społeczną.

3. Wnioski wynikające z analizy SWOT dla sektora rybackiego z obszaru realizacji LSR

Przeprowadzona analiza sektora rybackiego obszaru wykazała, iż obszar cechuje się bogatymi tradycjami związanymi z hodowlą i produkcją ryb słodkowodnych, w szczególności karpia, a przetwórczo działające na obszarze RLGD dystrybuują swoje produkty na terenie całego kraju. Na obszarze występują liczne stawy rybne, co wraz z występującymi walorami przyrodniczymi tworzy malowniczy krajobraz chętnie odwiedzany przez turystów. Dodatkowo rybackie dziedzictwo lokalne przejawia się również w produktach rybnych oferowanych przez lokalne gospodarstwa rybackie, w tym wpisanych na wojewódzką Listę Produktów Tradycyjnych. Warto również podkreślić, że pomimo, iż liczba gospodarstw rybackich na obszarze RLGD w porównaniu do kraju nie jest zadowalająca, to stanowi 44% wszystkich gospodarstw zlokalizowanych na terenie województwa świętokrzyskiego.

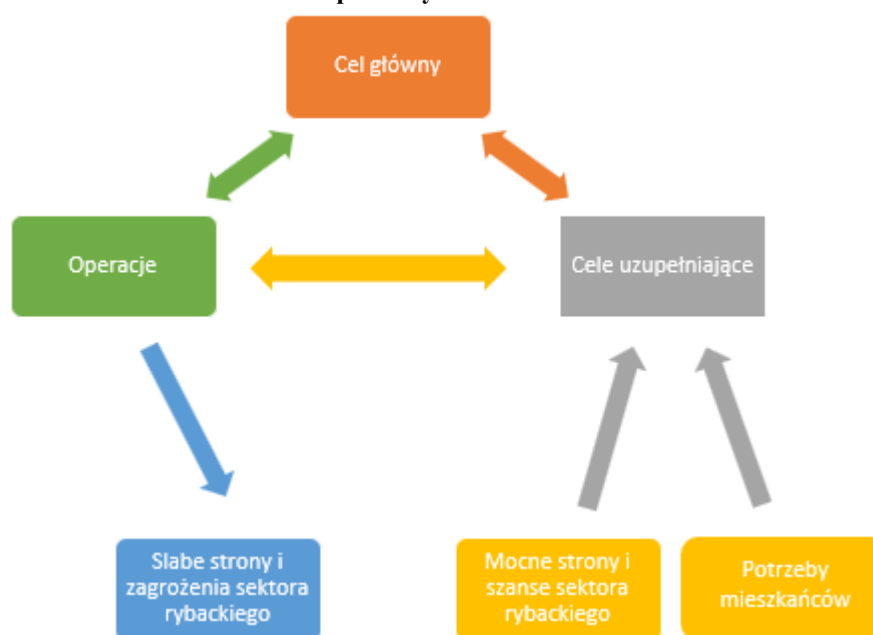
Niemniej jednak sektor rybacki boryka się również z wieloma problemami, szczególnie w zakresie prowadzenia działalności gospodarczej. Z analizy wynika, iż przychody pozyskiwane z hodowli i produkcji ryb nie są wystarczające, co z kolei ma wpływ na ograniczone możliwości inwestycyjne w nowe technologie, które umożliwiłyby dywersyfikację źródeł dochodów oraz zatrudnienie w sektorze rybackim, które jest często sezonowe. Ponadto trudności w prowadzeniu gospodarstw rybackich powodują niewielkie zainteresowanie powstawaniem nowych gospodarstw.

Analiza wykazała, iż promocja rybackiego dziedzictwa lokalnego jest również niewystarczająca, co przekłada się na niską świadomość społeczeństwa na temat korzyści jakie płyną z rozwoju niebieskiej gospodarki. W związku z tym środki należy skierować na rozwój gospodarczy podmiotów z sektora branży rybackiej, tak aby zwiększyć możliwości dochodowe rybaków. Inwestycje w operacje związane z promowaniem tradycji rybackich przyczynią się zarówno do zwiększenia zainteresowania tym zawodem lokalnej społeczności oraz przyczynią się do integracji sektora rybackiego z lokalną społecznością, jak również pobudzą do działania aktywne stowarzyszenia, szczególnie te związane z sektorem rybackim, a także rodziny rybaków, które będą mogły brać udział w promocji rybackiego dziedzictwa lokalnego.

V. Określenie celów LSR i środków służących do ich osiągnięcia, w tym operacje planowane do wsparcia

Wynikiem przeprowadzonej diagnozy opartej o analizę danych ilościowych, badania jakościowe oraz wnioski płynące z analizy SWOT jest wyznaczenie celów realizacji LSR. Osiągnięcie tych celów przyczyni się do ograniczenia słabych stron obszaru poprzez wykorzystanie zdiagnozowanych potencjałów, czego efektem będzie zniwelowanie wskazanych problemów i zaspokojenie zgłoszonych przez społeczność potrzeb. W niniejszej LSR określono cele główne oraz uzupełniające wybrane do realizacji z par. 3. *Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 4 grudnia 2023 r. w sprawie szczegółowych warunków przyznawania i wypłaty pomocy finansowej na realizację operacji w ramach Priorytetu 3. Sprzyjanie zrównoważonej niebieskiej gospodarce na obszarach przybrzeżnych, wyspiarskich i śródlądowych oraz wspieranie rozwoju społeczności rybackich i sektora akwakultury objętego programem Fundusze Europejskie dla Rybactwa na lata 2021–2027* (Dz. U. z 2023 r. poz. 2655).

Schemat 1 Logika powiązań głównych założeń LSR z analizą SWOT obszaru realizacji LSR i wnioskami z konsultacji społecznych

Źródło: Opracowanie własne

1. Cele główne wybrane do realizacji

W LSR określono 4 cele główne¹⁸. Cele zostały wybrane spośród sześciu celów wskazanych w par. 3. *Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 4 grudnia 2023 r. w sprawie szczegółowych warunków przyznawania i wypłaty pomocy finansowej na realizację operacji w ramach Priorytetu 3. Sprzyjanie zrównoważonej niebieskiej gospodarce na obszarach przybrzeżnych, wyspiarskich i śródlądowych oraz wspieranie rozwoju społeczności rybackich i sektora akwakultury objętego programem Fundusze Europejskie dla Rybactwa na lata 2021–2027* (Dz. U. z 2023 r. poz. 2655). Zespół ds. opracowania LSR po analizie materiałów zebranych podczas spotkań z mieszkańcami, na podstawie fiszek projektowych wybrał do realizacji cele: 3, 4, 5 i 6 z ww. rozporządzenia. Cele 3–5 zostały wskazane również przez mieszkańców w ankiecie w odpowiedzi na pytanie: jakie rodzaje wsparcia powinny być wdrażane na obszarze. Cel 6 został wybrany jako uzupełnienie działań z zakresu celu 3.

¹⁸ W LSR do celów zastosowano numerację celów zgodną z *Rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 4 grudnia 2023 r. w sprawie szczegółowych warunków przyznawania i wypłaty pomocy finansowej na realizację operacji w ramach Priorytetu 3. Sprzyjanie zrównoważonej niebieskiej gospodarce na obszarach przybrzeżnych, wyspiarskich i śródlądowych oraz wspieranie rozwoju społeczności rybackich i sektora akwakultury objętego programem Fundusze Europejskie dla Rybactwa na lata 2021–2027* (Dz. U. z 2023 r. poz. 2655).

Poniżej przedstawiono cele główne wraz z przypisanymi do nich potrzebami zgłaszanymi przez mieszkańców oraz w powiązaniu z zasobami lokalnymi i potencjałami, które zostaną wykorzystane do ich realizacji.

1. Cel główny 3. *Promowanie i rozwijanie dziedzictwa kulturowego i tradycji obszarów rybackich, w tym promowanie zawodów branży rybackiej*

Potrzeby mieszkańców zgłaszane podczas spotkań:

- Rozwój infrastruktury publicznej, rekreacyjnej i turystycznej oraz zagospodarowanie ogólnodostępnych przestrzeni, w tym tworzenie miejsc zieleni;
- Działania wspierające aktywność lokalnych stowarzyszeń;
- Promocja sektora rybackiego wśród lokalnej społeczności;
- Działania integrujące mieszkańców i zachęcające ich do aktywności społecznej;
- Integracja sektora rybackiego i zachęcenie do wspólnych działań również z lokalnymi przedsiębiorcami spoza branży rybackiej;
- Organizacja wydarzeń kulturalnych, pikników, spotkań, warsztatów;
- Zdobywanie nowej wiedzy poprzez wymianę doświadczeń z innymi grupami rybackimi krajowymi i zagranicznymi;
- Cel wskazany przez mieszkańców w ankiecie.

Potencjały i zasoby, które zostaną wykorzystane przy realizacji celu:

- **M. 1.** Występowanie obszarów chronionego krajobrazu w każdej z gmin RLGD;
- **M. 2.** Unikatowe walory przyrodniczo krajobrazowe i czyste środowisko naturalne;
- **M. 3.** Ciekawa historia i dziedzictwo kulturowe obszaru;
- **M. 4.** Wyższy niż w województwie i w Polsce poziom lesistości obszaru;
- **M. 5.** Aktywnie działające stowarzyszenia;
- **M. 6.** Położenie geograficzne, dostępność stawów rybnych i zbiorników wodnych;
- **M. 7.** Bogate tradycje związane z hodowlą ryb w regionie;
- **M. 10.** Zarejestrowane koła wędkarskie prowadzące działalność hodowlano-rekreacyjną;
- **M. 11.** Posiadanie produktów rybnych wpisanych na Listę Produktów Tradycyjnych.

2. Cel główny 4. *Podnoszenie poziomu życia na obszarach rybackich*

Potrzeby mieszkańców zgłaszane podczas spotkań:

- Rozwój infrastruktury publicznej, rekreacyjnej i turystycznej oraz zagospodarowanie ogólnodostępnych przestrzeni, w tym tworzenie miejsc zieleni;
- Działania wspierające aktywność lokalnych stowarzyszeń;
- Działania integrujące mieszkańców i zachęcające ich do aktywności społecznej;
- Cel wskazany przez mieszkańców w ankiecie.

Potencjały i zasoby, które zostaną wykorzystane przy realizacji celu:

- **M. 1.** Występowanie obszarów chronionego krajobrazu w każdej z gmin RLGD;
- **M. 2.** Unikatowe walory przyrodniczo krajobrazowe i czyste środowisko naturalne;
- **M. 3.** Ciekawa historia i dziedzictwo kulturowe obszaru;
- **M. 4.** Wyższy niż w województwie i w Polsce poziom lesistości obszaru;
- **M. 5.** Aktywnie działające stowarzyszenia;
- **M. 6.** Położenie geograficzne, dostępność stawów rybnych i zbiorników wodnych.

3. Cel główny 5. *Rozwój zrównoważonej niebieskiej gospodarki lub gospodarki obiegu zamkniętego przez wspieranie lokalnej przedsiębiorczości*

Potrzeby mieszkańców zgłaszane podczas spotkań:

- Promocja sektora rybackiego wśród lokalnej społeczności;
- Działania na rzecz wzmocnienia lokalnej gospodarki;
- Pobudzenie przedsiębiorczości mieszkańców;
- Wsparcie rozwoju technologicznego gospodarstw rybackich;
- Dywersyfikacja źródeł dochodów w branży rybackiej;
- Rozwój komercyjnej infrastruktury turystycznej (noclegi, gastronomia);
- Integracja sektora rybackiego i zachęcenie do wspólnych działań również z lokalnymi przedsiębiorcami spoza branży rybackiej;
- Cel wskazany w ankietach.

Potencjały i zasoby, które zostaną wykorzystane przy realizacji celu:

- **M. 2.** Unikatowe walory przyrodniczo krajobrazowe i czyste środowisko naturalne;
  - **M. 3.** Ciekawa historia i dziedzictwo kulturowe obszaru;
  - **M. 6.** Położenie geograficzne, dostępność stawów rybnych i zbiorników wodnych;
  - **M. 7.** Bogate tradycje związane z hodowlą ryb w regionie;
  - **M. 8.** Różnorodność hodowlana ryb;
  - **M. 9.** Przetwórnictwo rybackie dystrybuujące produkty na terenie kraju;
  - **M. 11.** Posiadanie produktów rybnych wpisanych na Listę Produktów Tradycyjnych;
  - **M. 13.** Doświadczenie lokalnych rybaków w pozyskiwaniu środków na rozwój i zakładanie działalności.
4. Cel główny 6. *Współpraca międzyterytorialna i międzynarodowa, która wspiera realizację przez RLGD celów, o których mowa w pkt 1–5, przez wymianę wiedzy i doświadczeń oraz budowanie sieci kontaktów o charakterze międzyterytorialnym lub międzynarodowym (wsparcie celu 3. promowanie i rozwijanie dziedzictwa kulturowego)*

Potrzeby mieszkańców zgłaszane podczas spotkań:

- Działania wspierające aktywność lokalnych stowarzyszeń;
- Promocja sektora rybackiego wśród lokalnej społeczności;
- Działania integrujące mieszkańców i zachęcające ich do aktywności społecznej;
- Integracja sektora rybackiego i zachęcenie do wspólnych działań również z lokalnymi przedsiębiorcami spoza branży rybackiej;
- Organizacja wydarzeń kulturalnych, pikników, spotkań, warsztatów;
- Zdobywanie nowej wiedzy poprzez wymianę doświadczeń z innymi grupami rybackimi krajowymi i zagranicznymi.

Potencjały i zasoby, które zostaną wykorzystane przy realizacji celu:

- **M. 1.** Występowanie obszarów chronionego krajobrazu w każdej z gmin RLGD;
- **M. 2.** Unikatowe walory przyrodniczo krajobrazowe i czyste środowisko naturalne;
- **M. 3.** Ciekawa historia i dziedzictwo kulturowe obszaru;
- **M. 4.** Wyższy niż w województwie i w Polsce poziom lesistości obszaru;
- **M. 5.** Aktywnie działające stowarzyszenia;
- **M. 6.** Położenie geograficzne, dostępność stawów rybnych i zbiorników wodnych;
- **M. 7.** Bogate tradycje związane z hodowlą ryb w regionie;
- **M. 10.** Zarejestrowane koła wędkarskie prowadzące działalność hodowlano-rekreacyjną;
- **M. 11.** Posiadanie produktów rybnych wpisanych na Listę Produktów Tradycyjnych;
- **M. 12.** Doświadczenie RLGD w realizacji LSR, w tym projektów współpracy.

2. Cele uzupełniające wybrane do realizacji

Uzupełnieniem celów głównych i ich doprecyzowaniem są cele uzupełniające, których określono łącznie 5. Poniżej przedstawiono powiązanie celów uzupełniających z uwarunkowaniami lokalnymi.

- 1.1 Cel uzupełniający a. inwestycje lub działania związane z kultywowaniem lub promowaniem historii lokalnej społeczności rybackiej lub obszaru rybackiego, w tym budowę i modernizację izb pamięci i muzeów lub budowę ścieżek edukacyjnych i przyrodniczych;
- 1.2 Cel uzupełniający c. działania informacyjne lub promocyjne upowszechniające wiedzę na temat dziedzictwa kulturowego lokalnej społeczności, tradycji rybackich lub obszaru rybackiego.

Zdiagnozowane problemy:

- S. 8. Niewystarczająca ilość działań promujących dziedzictwo obszaru, w tym jego rybackość;
- S. 14. Braki w infrastrukturze edukacyjnej związanej z dziedzictwem lokalnym;
- S. 16. Niewystarczająca świadomość korzyści płynących z rozwoju niebieskiej gospodarki.

Potencjały i zasoby, które zostaną wykorzystane przy realizacji celów:

- M. 1. Występowanie obszarów chronionego krajobrazu w każdej z gmin RLGD;
- M. 2. Unikatowe walory przyrodniczo krajobrazowe i czyste środowisko naturalne;
- M. 3. Ciekawa historia i dziedzictwo kulturowe obszaru;
- M. 4. Wyższy niż w województwie i w Polsce poziom lesistości obszaru;
- M. 5. Aktywnie działające stowarzyszenia;
- M. 6. Położenie geograficzne, dostępność stawów rybnych i zbiorników wodnych;
- M. 7. Bogate tradycje związane z hodowlą ryb w regionie;
- M. 10. Zarejestrowane koła wędkarskie prowadzące działalność hodowlano-rekreacyjną;
- M. 11. Posiadanie produktów rybnych wpisanych na Listę Produktów Tradycyjnych.

- 2.1. Cel uzupełniający a. inwestycje lub działania związane z tworzeniem lub poprawą infrastruktury lokalnej, w tym infrastruktury rekreacyjnej, turystycznej i zielonej.

Zdiagnozowane problemy:

- S. 7. Braki w infrastrukturze publicznej, w tym przestrzeniach publicznych
- S. 8. Niewystarczająca ilość działań promujących dziedzictwo obszaru, w tym jego rybackość.

Potencjały i zasoby, które zostaną wykorzystane przy realizacji celu:

- M. 1. Występowanie obszarów chronionego krajobrazu w każdej z gmin RLGD;
- M. 2. Unikatowe walory przyrodniczo krajobrazowe i czyste środowisko naturalne;
- M. 3. Ciekawa historia i dziedzictwo kulturowe obszaru;
- M. 4. Wyższy niż w województwie i w Polsce poziom lesistości obszaru;
- M. 5. Aktywnie działające stowarzyszenia;
- M. 6. Położenie geograficzne, dostępność stawów rybnych i zbiorników wodnych.

- 3.1. Cel uzupełniający a. wspieranie podmiotów sektora rybackiego w zakresie dywersyfikacji źródeł dochodów lub przekwalifikowania.

Zdiagnozowane problemy:

- S. 3. Niski poziom przedsiębiorczości mieszkańców – mała liczba istniejących i niewystarczająca liczba nowo rejestrowanych podmiotów gospodarczych;
- S. 5. Szybko pogłębiające się zjawisko długotrwałego bezrobocia;
- S. 6. Mała dostępność turystyczna (bazy noclegowej, gastronomicznej – infrastruktury turystycznej);
- S. 8. Niewystarczająca ilość działań promujących dziedzictwo obszaru, w tym jego rybackość;
- S. 9. Wysoki udział osób zatrudnionych czasowo w sektorze rybackim w ogólnej liczbie osób zatrudnionych czasowo w sektorze rybackim w województwie świętokrzyskim;

- **S. 10.** Brak dywersyfikacji źródeł dochodów rybaków;
- **S. 11.** Mała liczba osób zatrudnionych na stałe w sektorze rybackim;
- **S. 12.** Niewystarczający poziom zarobków w sektorze rybackim;
- **S. 13.** Niska wartość produkcji sektora rybackiego na obszarze RLGD w porównaniu do średniej krajowej;
- **S. 15.** Mała ilość przetwórnictwa rybackiego na obszarze RLGD;
- **S. 16.** Niewystarczająca świadomość korzyści płynących z rozwoju niebieskiej gospodarki.

Potencjały i zasoby, które zostaną wykorzystane przy realizacji celu:

- **M. 2.** Unikatowe walory przyrodniczo krajobrazowe i czyste środowisko naturalne;
- **M. 3.** Ciekawa historia i dziedzictwo kulturowe obszaru;
- **M. 6.** Położenie geograficzne, dostępność stawów rybnych i zbiorników wodnych;
- **M. 7.** Bogate tradycje związane z hodowlą ryb w regionie;
- **M. 8.** Różnorodność hodowlana ryb;
- **M. 9.** Przetwórnictwo rybackie dystrybuujące produkty na terenie kraju;
- **M. 11.** Posiadanie produktów rybnych wpisanych na Listę Produktów Tradycyjnych;
- **M. 13.** Doświadczenie lokalnych rybaków w pozyskiwaniu środków na rozwój i zakładanie działalności.

3.2. Cel uzupełniający b. wspieranie rozwoju lokalnej przedsiębiorczości.

Zdiagnozowane problemy:

- **S. 3.** Niski poziom przedsiębiorczości mieszkańców – mała liczba istniejących i niewystarczająca liczba nowo rejestrowanych podmiotów gospodarczych;
- **S. 4.** Zdecydowana przewaga kobiet wśród osób bezrobotnych – wyższa od średniego udziału w województwie i kraju;
- **S. 5.** Szybko pogłębiające się zjawisko długotrwałego bezrobocia;
- **S. 6.** Mała dostępność turystyczna (bazy noclegowej, gastronomicznej – infrastruktury turystycznej).

Potencjały i zasoby, które zostaną wykorzystane przy realizacji celu:

- **M. 2.** Unikatowe walory przyrodniczo krajobrazowe i czyste środowisko naturalne;
- **M. 3.** Ciekawa historia i dziedzictwo kulturowe obszaru;
- **M. 6.** Położenie geograficzne, dostępność stawów rybnych i zbiorników wodnych.

3. Środki służące do osiągnięcia poszczególnych celów ogólnych i uzupełniających, w tym operacje planowane do wsparcia

Cele zaplanowane do realizacji w najbliższych latach określają ogólne obszary zgodne ze wskazaniami mieszkańców, jednak aby osiągnąć efekt i zniwelować problemy w tych obszarach oraz wykorzystać potencjały należało zdefiniować konkretne operacje, które pozwolą osiągnąć cele. Dla każdej operacji określono poziom dofinansowania, a także beneficjentów i grupy docelowe. Zespół ds. LSR po poznaniu potrzeb mieszkańców oraz dostępnego budżetu dopasował budżet do wybranych operacji, tak aby ich realizacja przyniosła oczekiwany efekt.

W ramach LSR zaplanowano sześć operacji realizowanych w formie konkursów, projektu grantowego, operacji własnej oraz projektu współpracy. Na podstawie doświadczeń RLGD z realizacji poprzednich naborów, gdzie konkursy cieszyły się dużym zainteresowaniem beneficjentów, a ich ocena i realizacja nie sprawiała problemów oraz na podstawie rozmów z mieszkańcami podczas konsultacji, Zespół ds. LSR zdecydował o zastosowaniu formy konkursu do operacji związanych z rozwojem przedsiębiorczości oraz infrastruktury publicznej. Dla operacji związanej z rozwojem infrastruktury edukacyjnej przypisano projekt grantowy. Wdrażanie LSR poprzez operacje własne zaplanowano dla przedsięwzięcia, w którym konieczne jest prowadzenie równomiernych i kompleksowych aktywności na całym obszarze RLGD. Pojedyncze podmioty nie miałyby interesu w prowadzeniu niekomercyjnych działań w odległych od swojej siedziby obszarach. Realizacja wybranego dla operacji własnych przedsięwzięcia wymaga holistycznego podejścia, znajomości całego terenu oraz sieci kontaktów. RLGD spełnia te wymagania, dlatego jest zdolne zrealizować skutecznie przedsięwzięcie zakładające promocję rybackiego dziedzictwa lokalnego. Przygotowanie wniosku na operację własną będzie każdorazowo poprzedzone

konsultacjami z grupą docelową, aby zaplanować trafne działania w dogodnej dla odbiorców formie. Jedną z operacji będzie realizowana w ramach projektu współpracy, co pozwoli na wymianę doświadczeń z innymi RLGD, a także przyczyni się do pogłębienia współpracy międzysektorowej, w realizację operacji mogą być zaangażowani przedstawiciele różnych sektorów. Wybrane metody wdrażania LSR wpłyną na wzmocnienie potencjałów obszaru i są odpowiedzią na zgłaszane potrzeby społeczności.

Cel główny 3, który ma przyczynić się do zwiększenia wiedzy na temat dziedzictwa kulturowego obszaru oraz promocji dziedzictwa lokalnego, a także do integracji społecznej i zwiększenia aktywności społecznej stowarzyszeń obejmuje dwie operacje 1.1, 1.2. Na cel przeznaczonych zostało 11% całości budżetu LSR zgodnie z wskazaniami mieszkańców podczas konsultacji społecznych.

W ramach operacji 1.1 beneficjenci tj. organizacje pozarządowe, w tym związane z sektorem rybackim i JST, będą mogli ubiegać się o granty na rozbudowę i budowę infrastruktury edukacyjnej m.in. izb pamięci czy ścieżek edukacyjnych, która będzie promować i edukować lokalną społeczność oraz osoby spoza regionu w zakresie lokalnego dziedzictwa kulturowego, w tym związanego z rybactwem. Na działanie to przeznaczono 140 000 €, maksymalna kwota przewidziana na jeden projekt w ramach operacji wynosi 30 000 zł, zaś poziom dofinansowania 85% kosztów kwalifikowalnych. Operacja ta zaspokoi potrzeby zgłaszane przez mieszkańców podczas spotkań i w ankietach, związane z niewystarczającą promocją dziedzictwa lokalnego oraz związane z brakami w infrastrukturze ogólnodostępnej przeznaczonej zarówno dla mieszkańców jak i turystów. Operacja będzie możliwa do realizacji m.in. dzięki następującym potencjałom: walory przyrodnicze, bogate dziedzictwo kulturowe, aktywne stowarzyszenia, ciekawa historia regionu.

W ramach operacji własnej 1.2 środki będą przyznawane na realizację działań miękkich, takich jak wydarzenia kulturalne, pikniki, warsztaty i inne działania integrujące lokalną społeczność. Na działanie to przeznaczono 115 000 €, zaś poziom dofinansowania 100% kosztów kwalifikowalnych. Operacja własna nie przekracza 5% całego budżetu LSR zgodnie z wytycznymi. Operacja ta zaspokoi potrzeby zgłaszane przez mieszkańców podczas spotkań i w ankietach, związane z niewystarczającą promocją rybackiego dziedzictwa lokalnego. Operacja będzie możliwa do realizacji m.in. dzięki następującym potencjałom: walory przyrodnicze, bogate dziedzictwo kulturowe, aktywne stowarzyszenia, ciekawa historia regionu, położenie geograficzne, dostępność stawów rybnych i zbiorników wodnych, bogate tradycje związane z hodowlą ryb w regionie, zarejestrowane koła wędkarskie prowadzące działalność hodowlano-rekreacyjną, posiadanie produktów rybnych wpisanych na Listę Produktów Tradycyjnych.

Cel główny 4, który ma przyczynić się do zwiększenia dostępności i bezpieczeństwa infrastruktury publicznej oraz podniesienia estetyki przestrzennej obszaru obejmuje jedną operację 2.1, która będzie realizowana poprzez konkurs, w ramach którego lokalne samorządy będą mogły stworzyć/zmodernizować ogólnodostępną, małą infrastrukturę publiczną, służącą rekreacji, sportowi i zwiększaniu możliwości spędzania czasu wolnego, m.in. place zabaw, siłownie plenerowe, skateparki, parki do parkoura, street workout parki, parki linowe, piaskownice, miejskie i wiejskie tereny rekreacyjne o połączonych formach rekreacji, rowerowe. Poziom alokacją operacji wynosi 700 000 €. Maksymalna kwota przewidziana na jeden projekt w ramach operacji wynosi 200 000 zł, zaś poziom dofinansowania 85% kosztów kwalifikowalnych. Operacja ta jest odpowiedzią na potrzeby mieszkańców, którzy podczas spotkań zwracali uwagę na braki w infrastrukturze, szczególnie takiej, która byłaby miejscem spotkań lokalnej społeczności i przyczyniałaby się do jej integracji, a także mogłaby być wykorzystywana do realizacji działań miękkich przez lokalne stowarzyszenia. Infrastruktura służyłaby również turystom i przyczyniałaby się do promocji lokalnych tradycji. Potencjały, które zostaną wykorzystane do realizacji, to m.in. występowanie obszarów chronionego krajobrazu w każdej z gmin RLGD, unikatowe walory przyrodniczo krajobrazowe i czyste środowisko naturalne, ciekawa historia i dziedzictwo kulturowe obszaru, wyższy niż w województwie i w Polsce poziom lesistości obszaru, aktywne działające stowarzyszenia, położenie geograficzne, dostępność stawów rybnych i zbiorników wodnych. Na ten cel przeznaczono 36% budżetu przeznaczonego na realizację LSR, zgodnie z wskazaniami mieszkańców podczas konsultacji społecznych.

Cel główny 5, który ma przyczynić się do rozwoju gospodarczego regionu poprzez pobudzenie lokalnej przedsiębiorczości przy wykorzystaniu niebieskiej gospodarki obejmuje realizację dwóch operacji 3.1 i 3.2. Na ten

cel przeznaczono 46% budżetu przeznaczanego na realizację LSR, zgodnie z wskazaniami mieszkańców podczas konsultacji społecznych. Większą kwotę skierowano na sektor rybactwa.

Operacja 3.1 będzie realizowana w formie konkursu z alokacją 700 000 €, gdzie maksymalna kwota dofinansowania dla jednego beneficjenta wynosi 300 000 zł, zaś poziom dofinansowanie to 50% kosztów kwalifikowalnych. W ramach operacji podmioty z sektora rybackiego będą mogły ubiegać się o dofinansowanie projektów, które pozwolą im na zwiększenie dywersyfikacji źródeł dochodów. Operacja została zaplanowana ze względu na potrzeby mieszkańców zgłaszane podczas konsultacji i ankiet, obejmujące: promocję sektora rybackiego wśród lokalnej społeczności, działania na rzecz wzmocnienia lokalnej gospodarki, pobudzenie przedsiębiorczości mieszkańców, wsparcie rozwoju technologicznego gospodarstw rybackich, dywersyfikację źródeł dochodów w branży rybackiej, rozwój komercyjnej infrastruktury turystycznej (noclegi, gastronomia), integrację sektora rybackiego i zachęcenie do wspólnych działań również z lokalnymi przedsiębiorcami spoza branży rybackiej. Z kolei potencjał jaki zostanie wykorzystany do realizacji operacji to m.in.: dostępność stawów rybnych, doświadczenie lokalnych przedsiębiorców w pozyskiwaniu środków zewnętrznych na realizację inwestycji, tradycje rybackie, różnorodne ryby hodowane na obszarze, a także potencjał przyrodniczy i kulturowy obszaru.

Operacja 3.2 również będzie realizowana w ramach konkursu, z alokacją 200 000 €, gdzie maksymalna kwota dofinansowania dla jednego beneficjenta wynosi 300 000 zł, zaś poziom dofinansowanie to 50% kosztów kwalifikowalnych. Operacja ta będzie skierowana do przedsiębiorców spoza sektora rybackiego, którzy będą chcieli pozyskać dofinansowanie na rozwój prowadzonej działalności związanej m.in. z usługami turystycznymi. Operacja została zaplanowana ze względu na zgłaszane przez mieszkańców potrzeby związane z niewystarczającym rozwojem lokalnej gospodarki i nieatrakcyjnym rynkiem pracy. Do realizacji operacji zostanie wykorzystany potencjał obszaru związanym z walorami przyrodniczymi oraz bogatym dziedzictwem kulturowym obszaru.

Cel główny 6, zaplanowano w celu zwiększenia wiedzy lokalnej społeczności w zakresie promocji obszaru i podtrzymywania dziedzictwa lokalnego, w tym rybackiego, poprzez wymianę doświadczeń z partnerami krajowymi jak i zagranicznymi i będzie on realizowany za pomocą operacji 4.1 z alokacją 100 000 €, zaś poziom dofinansowania będzie wynosił 100% kosztów kwalifikowalnych. Alokacja nie przekracza 5% całości budżetu LSR zgodnie z wytycznymi. Operacja zaspokoi potrzeby mieszkańców związane z niewystarczającą promocją dziedzictwa lokalnego i tradycji rybackich oraz zdobywaniem nowej wiedzy poprzez wymianę doświadczeń z innymi grupami rybackimi krajowymi i zagranicznymi. Potencjały, które zostaną wykorzystane do realizacji operacji, to m.in.: walory przyrodnicze, bogate dziedzictwo kulturowe, aktywne stowarzyszenia, ciekawa historia regionu, położenie geograficzne, dostępność stawów rybnych i zbiorników wodnych, bogate tradycje związane z hodowlą ryb w regionie, zarejestrowane koła wędkarskie prowadzące działalność hodowlano-rekreacyjną, posiadanie produktów rybnych wpisanych na Listę Produktów Tradycyjnych, a także doświadczenie RLGD w realizacji LSR, w tym projektów współpracy.

Tabela 15 Operacje – typ operacji, budżet, poziom dofinansowania, grupa docelowa

	Grupy docelowe/beneficjenci	Typ operacji	Warunki finansowe (alokacja/intensywność wsparcia)
1. Operacje w ramach celu 3. <i>Promowanie i rozwijanie dziedzictwa kulturowego i tradycji obszarów rybackich, w tym promowanie zawodów branży rybackiej</i>			
1.1. <i>. Rozwój infrastruktury wspierającej edukację z zakresu dziedzictwa kulturowego</i>	mieszkańcy, podmioty sektora rybackiego, organizacje pozarządowe, JST	granty	€ 140 000 do 30 000 zł na projekt 85% kosztów kwalifikowalnych
1.2. <i>Promowanie lokalnych tradycji rybackich</i>	mieszkańcy, podmioty sektora rybackiego, organizacje pozarządowe, JST, RLGD	własny	€ 115 000 100% kosztów kwalifikowalnych
2. Operacje w ramach celu 4. <i>Podnoszenie poziomu życia na obszarach rybackich</i>			
2.1. <i>Rozwój ogólnodostępnej infrastruktury lokalnej</i>	mieszkańcy, JST	konkurs	€ 700 000 do 200 000 zł na projekt 85% kosztów kwalifikowalnych
3. Operacje w ramach celu 5. <i>Rozwój zrównoważonej niebieskiej gospodarki lub gospodarki obiegu zamkniętego przez wspieranie lokalnej przedsiębiorczości</i>			
3.1. <i>Wspieranie aktywności sektora rybackiego w kierunku różnicowania działalności gospodarczej</i>	mieszkańcy, podmioty sektora rybackiego	konkurs	€ 700 000 do 300 000 zł na projekt 50% kosztów kwalifikowalnych
3.2. <i>Wspieranie rozwoju lokalnych przedsiębiorców</i>	mieszkańcy, przedsiębiorcy	konkurs	€ 200 000 do 300 000 zł na projekt 50% kosztów kwalifikowalnych
4. Operacje w ramach celu 6. <i>Współpraca międzyterytorialna i międzynarodowa, która wspiera realizację przez RLGD celów, o których mowa w pkt 1–5, przez wymianę wiedzy i doświadczeń oraz budowanie sieci kontaktów o charakterze międzyterytorialnym lub międzynarodowym (wsparcie celu 3. promowanie i rozwijanie dziedzictwa kulturowego)</i>			
4.1. <i>Wzmocnienie dziedzictwa rybackiego poprzez wymianę doświadczeń</i>	mieszkańcy, podmioty sektora rybackiego, organizacje pozarządowe, RLGD	projekt współpracy	€ 100 000 100% kosztów kwalifikowalnych

Źródło: Opracowanie własne

4. Operacje związane ze wspieraniem sektora rybackiego na obszarze LSR oraz operacje, w których beneficjentem będą podmioty sektora rybackiego

Realizacja LSR służy poprawie sytuacji obszaru RLGD, a w szczególności ma przyczyniać się do wspierania rozwoju sektora rybackiego. Z korzyści płynących z realizacji wszystkich operacji jako grupa docelowa będą korzystać przedstawiciele sektora rybackiego, w tym ich rodziny, jednak w ramach LSR zaplanowano również operacje, w których sektor rybacki będzie mógł być również beneficjentem.

Pierwsza operacja grantowa (1.1), w której organizacje pozarządowe szczególnie związane z sektorem rybackim będą mogły ubiegać się o dofinansowanie, dotyczy rozbudowy i budowy infrastruktury edukacyjnej, m.in. izb pamięci czy ścieżek edukacyjnych, którą będzie promować i edukować lokalną społeczność oraz osoby spoza regionu w zakresie lokalnego dziedzictwa kulturowego, w tym związanego z rybactwem. Na działanie to przeznaczono 140 000 €, maksymalna kwota przewidziana na jeden projekt w ramach operacji wynosi 30 000 zł, zaś poziom dofinansowania 85% kosztów kwalifikowalnych. Operacja ta zaspokoi potrzeby zgłaszane przez mieszkańców podczas spotkań i w ankietach, związane z niewystarczającą promocją dziedzictwa lokalnego, w tym rybackiego oraz związane z brakami w infrastrukturze ogólnodostępnej przeznaczonej zarówno dla mieszkańców jak i turystów. Operacja będzie możliwa do realizacji m.in. dzięki następującym potencjałom: walory przyrodnicze, bogate dziedzictwo kulturowe, aktywne stowarzyszenia, ciekawa historia regionu.

W ramach operacji własnej 1.2 środki będą przyznawane na realizację działań miękkich, takich jak wydarzenia kulturalne, pikniki, warsztaty i inne działania integrujące lokalną społeczność. Na działanie to przeznaczono 115 000 €, zaś poziom dofinansowania 100% kosztów kwalifikowalnych. Operacja własna nie przekracza 5% budżetu przeznaczonego na LSR zgodnie z wytycznymi. Operacja ta zaspokoi potrzeby zgłaszane przez mieszkańców podczas spotkań i w ankietach, związane z niewystarczającą promocją rybackiego dziedzictwa lokalnego i przyczyni się do integracji przedstawicieli tego sektora poprzez organizację wspólnych działań. Operacja będzie możliwa do realizacji m.in. dzięki następującym potencjałom: walory przyrodnicze, bogate dziedzictwo kulturowe, aktywne stowarzyszenia, ciekawa historia regionu, położenie geograficzne, dostępność stawów rybnych i zbiorników wodnych, bogate tradycje związane z hodowlą ryb w regionie, zarejestrowane koła wędkarskie prowadzące działalność hodowlano-rekreacyjną, posiadanie produktów rybnych wpisanych na Listę Produktów Tradycyjnych. Grupą docelową do której zostaną skierowane działania planowane w ramach ww. operacji będą m.in. przedstawiciele sektora rybackiego, którzy będą zachęceni do czynnego udziału w promocji rybackości obszaru.

Kolejną operacją skierowaną do sektora rybackiego jest operacja 3.1 realizowana w formie konkursu z alokacją 700 000 €, gdzie maksymalna kwota dofinansowania dla jednego beneficjenta wynosi 300 000 zł, zaś poziom dofinansowanie to 50% kosztów kwalifikowalnych. W ramach operacji podmioty z sektora rybackiego będą mogły ubiegać się o dofinansowanie projektów, które pozwolą im na zwiększenie dywersyfikacji źródeł dochodów. Operacja została zaplanowana ze względu na potrzeby mieszkańców zgłaszane podczas konsultacji i ankiet, obejmujące: promocję sektora rybackiego wśród lokalnej społeczności, działania na rzecz wzmocnienia lokalnej gospodarki, pobudzenie przedsiębiorczości mieszkańców, wsparcie rozwoju technologicznego gospodarstw rybackich, dywersyfikację źródeł dochodów w branży rybackiej, rozwój komercyjnej infrastruktury turystycznej (noclegi, gastronomia), integrację sektora rybackiego i zachęcenie do wspólnych działań również z lokalnymi przedsiębiorcami spoza branży rybackiej. Z kolei potencjał jaki zostanie wykorzystany do realizacji operacji to m.in.: dostępność stawów rybnych, doświadczenie lokalnych przedsiębiorców w pozyskiwaniu środków zewnętrznych na realizację inwestycji, tradycje rybackie, różnorodne ryby hodowane na obszarze, a także potencjał przyrodniczy i kulturowy obszaru. Realizacja operacji przyczyni się również do poprawy sytuacji bytowej rodzin rybaków.

Ostatnia z zaplanowanych operacji 4.1 obejmuje projekt współpracy z alokacją 100 000 €, zaś poziom dofinansowania będzie wynosił 100% kosztów kwalifikowalnych. Operacja zaspokoi potrzeby mieszkańców związane z niewystarczającą promocją dziedzictwa lokalnego i tradycji rybackich oraz zdobywanie nowej wiedzy poprzez wymianę doświadczeń z innymi grupami rybackimi krajowymi i zagranicznymi. Potencjały, które zostaną wykorzystane do realizacji operacji, to m.in.: walory przyrodnicze, bogate dziedzictwo kulturowe, aktywne stowarzyszenia, ciekawa historia regionu, położenie geograficzne, dostępność stawów rybnych i zbiorników wodnych, bogate tradycje związane z hodowlą ryb w regionie, zarejestrowane koła wędkarskie prowadzące

działalność hodowlano-rekreacyjną, posiadanie produktów rybnych wpisanych na Listę Produktów Tradycyjnych, a także doświadczenie RLGD w realizacji LSR, w tym projektów współpracy. Grupą docelową do której zostaną skierowane działania planowane w ramach ww. operacji będą m.in. przedstawiciele sektora rybackiego, którzy będą zachęceni do czynnego udziału w promocji rybackości obszaru.

VI. Wykazanie spójności celów LSR z analizowanym obszarem

Cele zaplanowano do realizacji po szczegółowej analizie sytuacji obszaru RLGD, biorąc pod uwagę uwarunkowania oraz potencjały obszaru. Cele te są więc spójne z obszarem RLGD i przyczynią się do jego dalszego rozwoju.

Analiza obszaru wykazała problem z niewystarczającą ilością działań na rzecz promocji obszaru i edukacji związanej z dziedzictwem kulturowym, pomimo iż obszar posiada w tym zakresie potencjał obejmujący zarówno bogatą historię, która przejawia się chociażby w licznych zabytkach, tradycje związane z rybactwem i kulturą. Ponadto na obszarze działają aktywnie lokalne stowarzyszenia integrujące lokalną społeczność i promujące region, co jest również dużym potencjałem. Dlatego wybrano do realizacji cel główny 3 *Promowanie i rozwijanie dziedzictwa kulturowego i tradycji obszarów rybackich, w tym promowanie zawodów branży rybackiej*, który jest spójny z potrzebami obszaru i przyczyni się do promowania tradycji rybackich oraz lokalnej kultury wśród mieszkańców i turystów. Dodatkowo realizacja celu przyczyni się do zwiększenia dostępności infrastruktury edukacyjnej związanej z dziedzictwem kulturowym, co również jest spójne z potrzebami mieszkańców. Analiza wykazała też braki w ogólnodostępnej infrastrukturze publicznej i przestrzeniach publicznych. Ogranicza to możliwości mieszkańców w zakresie spędzania czasu wolnego oraz podejmowania aktywności, rekreacji oraz integracji. Ponadto braki w infrastrukturze powodują zmniejszenie zainteresowania obszarem przez turystów. Dlatego zaplanowano do realizacji cel główny 4. *Podnoszenie poziomu życia na obszarach rybackich*, który pozwoli również wykorzystać potencjały obszaru związane z walorami przyrodniczymi i ukształtowaniem terenu, sprzyjającemu aktywnemu wypoczynkowi.

Istotnym problemem obszaru jest niewystarczający rozwój gospodarczy, w tym brak atrakcyjnych miejsc pracy oraz niska przedsiębiorczość mieszkańców. Analiza wykazała, iż podmioty sektora rybackiego mierzą się z problemami związanymi z niewystarczającymi dochodami, co wpływa na brak inwestycji w rozwój gospodarstw w kierunku zwiększenia dochodów i ich dywersyfikacji, co również przekłada się na sezonowość w branży i zatrudnianie pracowników czasowych. W związku z powyższym zdecydowano o realizacji celu głównego 5. *Rozwój zrównoważonej niebieskiej gospodarki lub gospodarki obiegu zamkniętego przez wspieranie lokalnej przedsiębiorczości*, w ramach którego będą wspierani lokalni przedsiębiorcy z branży rybackiej oraz spoza niej. Realizacja celu wpłynie na zwiększenie dywersyfikacji źródeł dochodu branży rybackiej oraz na wzmocnienie lokalnych przedsiębiorców, którzy będą mogli inwestować w rozwój działalności w taki sposób, aby wzmocnić konkurencyjność swoich przedsiębiorstw. Ponadto analiza wykazała potencjały, które będą wykorzystywane do realizacji celu, związane z tradycjami rybackimi obszaru, występowaniem licznych stawów, doświadczeniem lokalnych gospodarstw w pozyskiwaniu środków zewnętrznych, a także potencjał rekreacyjny, przyrodniczy i kulturowy, który wpływa na zainteresowanie turystów regionem.

Ostatni cel główny 6. *Współpraca międzyterytorialna i międzynarodowa, która wspiera realizację przez RLGD celów, o których mowa w pkt 1–5, przez wymianę wiedzy i doświadczeń oraz budowanie sieci kontaktów o charakterze międzyterytorialnym lub międzynarodowym (wsparcie celu 3. promowanie i rozwijanie dziedzictwa kulturowego)*, będzie realizowany ze względu na wykazanie w analizie potrzeb związanych z zdobywaniem nowej wiedzy, która przyczyni się do promocji rybackości obszaru w kraju i za granicą, RLGD ma doświadczenie w realizacji tego typu projektów, co stanowi mocną stronę obszaru. Cel ten jest powiązany z celem głównym 3.

VII. Proces wyboru operacji oraz stosowane kryteria wyboru

W celu zapewnienia odpowiedniej realizacji celów LSR, stosowane w poprzedniej perspektywie finansowej obiektywne reguły i zasady funkcjonowania partnerstwa, w tym zasady wyboru operacji zostaną zaktualizowane i dostosowane do obecnej LSR. Reguły te, w tym kryteria wyboru w dalszym ciągu będą niedyskryminujące i przejrzyste dla wszystkich beneficjentów i członków Stowarzyszenia w celu uniknięcia konfliktu interesów. W dalszym ciągu procedury będą zapewniały brak kontroli pojedynczej grupy interesu przy wyborze operacji, co jest zgodne z zapisami określonymi w art. 33 ust. 3 lit. b *Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej*. Zapewnienie transparentności RLGD w tym zakresie zarówno dla jej członków i partnerów, jak i potencjalnych beneficjentów już na etapie opracowania LSR było jedną z ważniejszych kwestii, z jaką musiano zmierzyć się w pracach nad Lokalną Strategią Rozwoju na lata 2021–2027.

1. Tworzenie procedur

W celu sprawnego wdrożenia Lokalnej Strategii Rozwoju, RLGD opracowała i stosowała w perspektywie 2014–2020 zestaw procedur oceny i wyboru operacji, odnoszących się do wszelkich operacji realizowanych w ramach LSR. Będą one stosowane również przy wdrażaniu tej LSR, po dostosowaniu do obowiązujących przepisów. Przez cały okres wdrażania Strategii będą one udostępniane do wiadomości publicznej w Biurze, na stronie internetowej RLGD oraz omawiane w trakcie spotkań informacyjnych i szkoleń dla potencjalnych wnioskodawców. Kryteria wyboru grantobiorców i procedura ich ustalania/zmiany stanowi wspólny dokument z procedurą wyboru i oceny grantobiorców.

Procedury tworzone są w celu jak najlepszego wyboru operacji i rozdysponowywania funduszy przeznaczonych na realizację projektów. Pozwalają w sposób przejrzysty dokonywać oceny wniosków oraz skutecznie realizować wdrażanie kolejnych LSR.

Dokumenty regulujące szczegółowe rozwiązania to: procedura oceny i wyboru operacji, kryteria oceny i wyboru operacji oraz regulamin organu decyzyjnego.

Dokument *Procedura oceny i wyboru operacji* określa na jakich zasadach RLGD dokonuje wyboru operacji. Dokument określa sposób ogłaszania naborów, przyjmowania i wycofywania wniosków oraz wytyczne dotyczące weryfikacji operacji pod względem formalnym, ich zgodności z LSR oraz oceny wniosków pod względem kryteriów lokalnych. W dokumencie uregulowano również kwestie dotyczące bezstronności osób dokonujących oceny wniosków. Procedury oceny i wyboru operacji tworzone są celem oceny wniosków w sposób niedyskryminujący, przejrzysty i niebudzący wątpliwości ze strony wnioskodawców, grantobiorców oraz wszelkich instytucji zaangażowanych w proces wdrażania LSR. Dokument zawiera również załączniki niezbędne do przeprowadzenia oceny operacji.

Dokument *Kryteria oceny i wyboru operacji* określa wytyczne dotyczące kryteriów wyboru dla poszczególnych przedsięwzięć wraz z liczbą punktów możliwych do przyznania.

Po rozstrzygnięciu konkursu na wybór LSR procedury istniejące zostaną dostosowane do realizacji LSR na lata 2021–2027. Procedury wyboru operacji będą przygotowywane z uwzględnieniem potrzeb mieszkańców obszaru i każdorazowa ich zmiana będzie się odbywała poprzez konsultacje społeczne. Przygotowane zostaną procedury wyboru dla poszczególnych operacji przewidzianych do realizacji, w tym konkursów, projektów grantowych i operacji własnych. Procedury będą zgodne z dokumentami programowymi i wytycznymi zawartymi w rozporządzeniach. Procedury mają zastosowanie przy wyborze operacji realizowanych przez podmioty inne niż RLGD.

Regulamin organu decyzyjnego jest dokumentem zawierającym szczegółowe wytyczne dotyczące funkcjonowania Rady oraz zadań, jakie należą do niej.

2. Proces wyboru operacji

Procedurę wyboru i oceny operacji oraz jej zmiany przyjmuje Zarząd LGR. Zgodnie ze Statutem Stowarzyszenia, organem decyzyjnym w RLGD odpowiedzialnym za wybór i ocenę operacji, a także ustalenie kwoty wsparcia jest Rada, dokonująca tych czynności zgodnie z Regulaminem Rady oraz zgodnie z procedurą oceny i wyboru operacji w ramach LSR. W organie decyzyjnym żadna pojedyncza grupa interesu nie kontroluje procesu podejmowania decyzji. Obsługę Rady i przygotowanie niezbędnych dokumentów zapewnia Biuro RLGD. Wybór operacji przez Radę poprzedzony jest podpisaniem deklaracji bezstronności, zaś w samym procesie wyboru nie uczestniczą członkowie Rady, których bezstronność budzi wątpliwości.

W celu jak najlepszej efektywności wykorzystania środków finansowych, pracownicy Biura świadczą doradztwo w zakresie przygotowania wniosku o przyznanie pomocy. Nabory wniosków ogłaszane są na stronie RLGD po wcześniejszym uzgodnieniu terminu naboru z Instytucją Zarządzającą, o którego ustalenie występuje Zarząd RLGD nie później niż 30 dni przed planowanym terminem rozpoczęcia naboru. Wraz z ogłoszeniem zawierającym informacje o zakresie wsparcia oraz czasie trwania naboru i limicie środków, publikowane są załączniki do ogłoszenia, które obejmują wszystkie niezbędne informacje potrzebne do prawidłowego złożenia wniosków. Każdy złożony wniosek jest potwierdzany na jego kopii przez Biuro. Ocena wniosków rozpoczyna się niezwłocznie po zakończeniu naboru i odbywa się podczas posiedzenia Rady zwołanej przez Przewodniczącego. Posiedzenie Rady rozpoczyna się od stwierdzenia quorum oraz od stworzenia na podstawie oświadczeń rejestru interesów zatwierdzonego Uchwałą. W przypadku, gdy nie ma spełnionego warunku dotyczącego braku kontroli pojedynczej grupy interesu przy wyborze operacji, zarządza się zmniejszenie składu Rady dokonującej oceny, tak aby warunek ten został spełniony. Po dokonaniu wszystkich formalności Dyrektor Biura zleca pracownikowi Biura zreferowanie opracowanego streszczenia złożonych wniosków. Następnie Rada w podziale na grupy przypisane do oceny poszczególnych wniosków dokonuje oceny zgodności wniosków z LSR na kartach oceny. Karty oceny następnie są weryfikowane przez wyznaczoną Osobę Monitorującą pod względem prawidłowości wypełnienia. W przypadku ujawnienia błędów, Członek Rady może dokonać korekty błędów bądź uzupełnienia na karcie oceny. Operacje zgodne z LSR podlegają dalszej ocenie, zgodnie z lokalnymi kryteriami wyboru operacji poprzez przyznanie punktów i ich uzasadnienie. Ocena jest dokonywana na kartach oceny. Wynik głosowania według kryteriów przyznaje się poprzez podzielenie sumy uzyskanych punktów przez liczbę oddanych głosów i jest podawany do dwóch miejsc po przecinku. Operacje, które uzyskały minimalną liczbę punktów niezbędną do wyboru operacji, uznaje się za wybrane do dofinansowania. Następnie Rada dokonuje głosowania odnośnie przyznania wysokości wsparcia danemu beneficjentowi. Kolejno podejmowane są uchwały o wyborze operacji i o niewybraniu operacji, na podstawie których tworzone są dwie listy – jedna z operacjami wybranymi, a druga z operacjami odrzuconymi. W przypadku stwierdzenia braków we wniosku, Beneficjent jest wzywany do uzupełnień bądź wyjaśnień, co wpływa na przesunięcie terminu oceny wniosków. Po dokonaniu wyboru operacji, w ciągu 7 dni RLGD umieszcza na stronie internetowej protokół z posiedzenia oraz listę operacji zgodnych i niezgodnych z LSR, a także listę operacji wybranych i odrzuconych oraz przekazuje wnioski wybrane do dofinansowania Zarządowi Województwa Świętokrzyskiego. Ponadto RLGD informuje wnioskodawcę za pomocą pisma o wyborze operacji do dofinansowania. Wnioskodawca ma również możliwość wniesienia protestu, jeśli przyznano mu mniejszą kwotę wsparcia niż wnioskował, o czym również zostaje poinformowany pisemnie. Również wnioskodawcy, których operacje nie zostały wybrane, są o tym fakcie informowani pisemnie i mają prawo do wniesienia protestu. W przypadku wniesienia protestu IZ zostaje o tym poinformowany.

3. Kryteria wyboru operacji

Zmiana kryteriów może mieć miejsce w trakcie realizacji LSR. Projekt zmiany kryteriów przygotowuje Zarząd. Przygotowaną treść projektu zmiany Zarząd konsultuje z Radą (przesyłając Przewodniczącemu Rady projekt zmiany kryteriów oraz wyznaczenie terminu na ustosunkowanie się do tego projektu) i członkami RLGD oraz lokalną społecznością (drogą publikacji na stronie internetowej RLGD projektu zmiany kryteriów wraz z uzasadnieniem wprowadzonych zmian, jak również poprzez przeprowadzenie co najmniej jednego otwartego spotkania informacyjno-konsultacyjnego dotyczącego zmiany kryteriów). Każdorazowo należy wykazać również

powiązanie kryteriów z diagnozą obszaru LSR oraz ich wpływ na osiągnięcie wszystkich typów wskaźników określonych w LSR. Po przeprowadzeniu analizy uwag zgłoszonych drogą konsultacji i ewentualnym wprowadzeniu zmian w projekcie zmiany kryteriów, Zarząd zwołuje Walne Zebranie Członków w celu podjęcia uchwały zatwierdzającej proponowane zmiany. Walne zebranie Członków podejmuje warunkową uchwałę w przedmiocie zmiany kryteriów, która wchodzi w życie po akceptacji przez Instytucję Zarządzającą. Walne Zebranie Członków może upoważnić Zarząd do zmiany kryteriów drogą odrębnej uchwały.

Analiza lokalnych potrzeb obszaru pozwalała zdefiniować strategiczne cele, a dzięki opracowanym lokalnym kryteriom wyboru adekwatnym do celów i wskaźników będzie możliwa realizacja założeń LSR poprzez wybór tych operacji, które faktycznie przyczynią się do realizacji strategii.

Projektowane kryteria odpowiadają na potrzeby i problemy lokalnej społeczności szczególnie uwzględniające sektor rybacki, wynikające wprost z diagnozy, zgłaszane w trakcie spotkań z mieszkańcami.

W LSR zaplanowano realizację operacji poprzez konkursy, granty, operacje własne oraz projekt współpracy. Do oceny i wyboru poszczególnych operacji będą stosowane kryteria wyboru, które w sposób szczegółowy zostaną opracowane na późniejszym etapie, po przyznaniu dofinansowania na realizację LSR. Poniżej przedstawiono kluczowe kryteria, które będą stosowane przy ocenie operacji konkursowych:

- Operacje realizowane przez podmioty z sektora rybackiego;

Kryterium będzie zastosowane w operacjach realizowanych w ramach celu 3 *Promowanie i rozwijanie dziedzictwa kulturowego i tradycji obszarów rybackich, w tym promowanie zawodów branży rybackiej* (1.1 oraz 1.2) oraz w ramach celu 5. *Rozwój zrównoważonej niebieskiej gospodarki lub gospodarki obiegu zamkniętego przez wspieranie lokalnej przedsiębiorczości* (3.1). Zastosowane kryterium powiązane jest z zdiagnozowanymi podczas konsultacji potrzebami mieszkańców oraz problemami obszaru związanymi m.in. z skierowaniem środków finansowych do sektora rybackiego w celu zwiększenia możliwości dywersyfikacji źródeł dochodu poprzez rozwój działalności. Kryterium to wiąże się również z niewystarczającą ilością działań skierowaną na promocję dziedzictwa lokalnego, a także z zdiagnozowanymi podczas spotkań brakami w infrastrukturze edukacyjnej związanej z dziedzictwem lokalnym. Kryterium jest powiązane z następującymi wskaźnikami: *liczba operacji, utrzymane miejsca pracy, osoby czerpiące korzyści*.

- generujące nowe miejsca pracy;

Kryterium będzie zastosowane w operacjach realizowanych w ramach celu 5. *Rozwój zrównoważonej niebieskiej gospodarki lub gospodarki obiegu zamkniętego przez wspieranie lokalnej przedsiębiorczości* (3.1 oraz 3.2). Zastosowane kryterium powiązane jest z zdiagnozowanymi podczas konsultacji potrzebami mieszkańców oraz problemami obszaru związanymi m.in. z pobudzeniem lokalnej przedsiębiorczości, zwiększeniem zatrudnienia w sektorze rybackim oraz w lokalnych przedsiębiorstwach działających poza sektorem rybackim. Kryterium jest powiązane z następującymi wskaźnikami: *liczba operacji, utrzymane miejsca pracy*.

- promujące lokalne zasoby rybackie;

Kryterium będzie zastosowane w operacjach realizowanych w ramach celu 3 *Promowanie i rozwijanie dziedzictwa kulturowego i tradycji obszarów rybackich, w tym promowanie zawodów branży rybackiej* (1.1 oraz 1.2). Zastosowane kryterium powiązane jest z zdiagnozowanymi podczas konsultacji potrzebami mieszkańców oraz problemami obszaru związanymi m.in. z niewystarczającą ilością podejmowanych działań promujących tradycje lokalne, a także z brakami w infrastrukturze edukacyjnej związanej z dziedzictwem lokalnym. Kryterium jest powiązane z następującymi wskaźnikami: *liczba operacji, osoby czerpiące korzyści*.

- zapewniające dostępność do infrastruktury publicznej;

Kryterium będzie zastosowane w operacjach realizowanych w ramach celu 4 *Podnoszenie poziomu życia na obszarach rybackich* (2.1) oraz w ramach celu 3 *Promowanie i rozwijanie dziedzictwa kulturowego i tradycji obszarów rybackich, w tym promowanie zawodów branży rybackiej* (1.1). Zastosowane kryterium powiązane jest z zdiagnozowanymi podczas konsultacji potrzebami mieszkańców oraz problemami obszaru związanymi m.in. z brakami w ogólnodostępnej infrastrukturze oraz przestrzeniach publicznych, a także z brakami w infrastrukturze

edukacyjnej. Infrastruktura publiczna oraz zagospodarowane przestrzenie będą wykorzystywane przez mieszkańców do spotkań, integracji oraz organizacji wydarzeń lokalnych, co jest związane z potrzebą promocji dziedzictwa lokalnego związanego z rybackimi tradycjami regionu poprzez organizację wydarzeń i warsztatów edukacyjnych dla mieszkańców. Kryterium jest powiązane z następującymi wskaźnikami: *liczba operacji, osoby czerpiące korzyści*.

- posiadające na dzień złożenia wniosku gotowość inwestycyjną;

Kryterium będzie zastosowane w operacjach realizowanych w ramach celu 4 *Podnoszenie poziomu życia na obszarach rybackich* (2.1) w ramach celu 3 *Promowanie i rozwijanie dziedzictwa kulturowego i tradycji obszarów rybackich, w tym promowanie zawodów branży rybackiej* (1.1). Zastosowane kryterium powiązane jest z zdiagnozowanymi podczas konsultacji potrzebami mieszkańców oraz problemami obszaru związanymi m.in. z brakami w ogólnodostępnej infrastrukturze oraz przestrzeniach publicznych, a także w infrastrukturze edukacyjnej. Kryterium jest powiązane z następującymi wskaźnikami: *liczba operacji, osoby czerpiące korzyści*.

Zdefiniowane kryteria wyboru są opracowane indywidualnie dla każdej operacji, mają charakter punktowy oceniony zero-jedynkowo. Każde kryterium zawiera szczegółowy opis wyjaśniający sposób oceny, jakie wymagania/dokumenty są konieczne do uzyskania punktów. W przypadku kryteriów ocenianych subiektywnie wymagane będzie uzasadnienie dokonanego wyboru przez członka Rady

4. Kwalifikowanie operacji jako realizowanych w interesie zbiorowym

Każdorazowo przy wyborze operacji zostanie przeanalizowane czy spełnia ona kryterium opisane w Załączniku III pn. *Szczegółowe Stawki Maksymalnej Intensywności Pomocy W Ramach Zarządzania Dzielonego do Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady UE 2021/1139 z dnia 7 lipca 2021 r. ustanawiającego Europejski Fundusz Morski, Rybacki i Akwakultury oraz zmieniającego rozporządzenie (UE) 2017/1004*, wiersz 13 ppkt (i), które mówi, iż: *Operacje wspierane na mocy art. 30, które spełniają co najmniej jedno z następujących kryteriów są w interesie zbiorowym* mogą otrzymać 100% dofinansowania na realizację operacji. Weryfikacja spełnienia tego kryterium będzie następowała przy wyborze operacji przez Radę na podstawie oświadczenia wnioskodawcy i jego uzasadnienia, iż projekt jest realizowany w interesie zbiorowym.

VIII. Proces realizacji LSR i zdolność RLGD do jej realizacji

1. Proces realizacji LSR

W ramach realizacji LSR pierwsze nabory zostaną przeprowadzone w III i IV kwartale 2025 roku, kolejne w roku 2026.

W pierwszej kolejności RLGD ogłosi nabory konkursowe na operacje związane z ogólnodostępną infrastrukturą, które będą realizowane w ramach celu głównego 4. oraz z infrastrukturą edukacyjną realizowane w ramach celu 3. W IV kwartale 2025 r. zostaną ogłoszone konkursy na wybór operacji w ramach celu 3., dotyczące promocji dziedzictwa rybackiego, w tym także operacje w ramach celu 6. W II kwartale 2026 r. zostaną przeprowadzone konkursy w ramach celu głównego 5., dotyczące wspierania przedsiębiorczości sektora rybackiego oraz mieszkańców obszaru. Pierwsze efekty wdrażania realizacji LSR będą w I kwartale 2026 roku.

RLGD w celu efektywnej realizacji LSR zaplanowała szereg działań aktywizujących mieszkańców. RLGD na etapie wdrażania LSR. Aktywizacja w sposób szczególny będzie skierowana do przedstawicieli sektora rybackiego oraz członków ich rodzin, tak aby zachęcić ich do uczestnictwa w życiu społecznym i promocji niebieskiej gospodarki na obszarze. RLGD przewidziała przeznaczenie 15% środków całego dostępnego budżetu (działanie 3.3) na zarządzanie wdrażaniem LSR, którego jednym z elementów są działania informacyjne i aktywizujące skierowane do lokalnej społeczności.

Działania informacyjne zaplanowane przez RLGD:

- Konferencja otwierająca realizację LSR;
- Publikacje dotyczące naborów oraz bieżącej działalności stowarzyszenia na stronie RLGD i w mediach społecznościowych, a także na stronach gmin stowarzyszenia;
- Publikacje dotyczące naborów oraz bieżącej działalności stowarzyszenia na tablicach ogłoszeń w budynkach gmin i obiektach kulturalnych;
- Spotkania informacyjne przy naborze wniosków;
- Konferencja kończąca realizację LSR.

Działania aktywizacyjne zaplanowane przez RLGD:

- Organizacja szkoleń dla poszczególnych grup beneficjentów przed każdym naborem wniosków;
- Organizacja raz w roku spotkań dla przedstawicieli sektora rybackiego oraz członków ich rodzin zachęcających do aktywnego uczestnictwa w wdrażaniu LSR;
- Organizacja raz w roku w ramach warsztatu refleksyjnego spotkań międzysektorowych w celu zwiększenia współpracy lokalnych środowisk.

Jedną z metod aktywizujących przewidziana w ramach wdrażania LSR jest również projekt współpracy, w którym będzie uczestniczyć lokalna społeczność.

Na etapie realizacji będą uwzględnione zasady horyzontalne określone w art. 9 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r., w tym:

- poszanowanie i przestrzeganie praw podstawowych zapisanych w Karcie praw podstawowych Unii Europejskiej;
- zasady równości kobiet i mężczyzn;
- zasady równości szans i niedyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną, w tym zasadę dostępności dla osób z niepełnosprawnościami;
- zgodności działań z celem wspierania zrównoważonego rozwoju określonego w art. 11 TFUE oraz z uwzględnieniem celów ONZ dotyczących zrównoważonego rozwoju, a także porozumienia paryskiego i zasady „nie czyni poważnych szkód”.

2. Zdolność RLGD do realizacji LSR

W strukturze RLGD funkcjonuje Biuro Stowarzyszenia, którego pracę reguluje Regulamin biura zawierający opis struktury organizacyjnej oraz sposób prowadzenia doradztwa. Biuro powołane jest w celu realizacji zadań Zarządu. W Biurze są zatrudnione 3 osoby na stanowisku: Dyrektora Biura oraz Specjalisty ds. Administracji i Doradztwa oraz Specjalisty ds. Realizacji LSR.

Biuro ma siedzibę w Jędrzejowie przy ul. 11 Listopada 30 i jest czynne od poniedziałku do piątku od godz. 8.00 do godz. 16.00 oraz we Włoszczowie przy ul. Jana Brożka 3, gdzie również jest czynne w godzinach 8.00–16.00, mieszkańcy mogą uzyskać informacje również mailowo bądź telefonicznie. Wszystkie powyższe informacje są dostępne na stronie internetowej RLGD. Również na stronie Stowarzyszenia publikowane są wszystkie informacje odnośnie naborów i działalności RLGD. Stowarzyszenie prowadzi również konto w mediach społecznościowych, gdzie na bieżąco udostępnia wszystkie informacje.

Dyrektor Biura odpowiada za prawidłowe zarządzanie sprawami RLGD oraz Biura, w tym m.in.: wykonywanie uchwał organów RLGD, prowadzenie spraw bieżących, przygotowanie materiałów na posiedzenia organów, obsługę posiedzeń i spotkań organów, realizację działań w zakresie animacji lokalnej, koordynowanie projektów i wydarzeń realizowanych przez RLGD.

Specjalista ds. Realizacji LSR odpowiada m.in. za przygotowanie projektów uchwał, przygotowanie dokumentacji do posiedzeń Rady oraz z posiedzeń Rady (w tym: projektów uchwał, sporządzanie rejestru interesów), obsługę wnioskodawców (bezpośrednią, telefoniczną i mailową), prowadzenie dzienników wniosków, sporządzanie wniosków o płatność, sporządzanie wniosków o dofinansowanie, prowadzenie spotkań w gminach z terenu objętego LSR, ankietowanie uczestników spotkań oraz za realizację planu komunikacji. Ponadto odpowiada również za prowadzenie doradztwa projektowego w biurze oraz telefonicznie, a także za aktualizację informacji zawartych w kartach doradztwa.

Specjalista ds. administracyjnych i doradztwa odpowiada m.in. za sporządzanie i wysyłanie zaproszeń na posiedzenia Zarządu, przygotowanie protokołów z posiedzeń Zarządu, przygotowanie dokumentacji do posiedzeń Rady oraz z posiedzeń Rady (w tym: sporządzanie kart głosowań – zgodność z LSR, weryfikację poprawności kart głosowań), obsługę wnioskodawców (bezpośrednią, telefoniczną i mailową), prowadzenie dzienników wniosków. Ponadto odpowiada również za weryfikację płatności oraz wysyłkę dokumentacji księgowej, przygotowanie dokumentacji do biura rachunkowego, a także tworzenie zaproszeń i plakatów na spotkania gminne, prowadzenie rejestru kart doradztwa (biurowego i telefonicznego) i prowadzenie dziennika korespondencyjnego.

IX. Plan finansowy (budżet) LSR

Lokalna Strategia Rozwoju RLGD to strategia monofunduszowa, której jedynym źródłem finansowania jest Program *Fundusze Europejskie dla Rybactwa na lata 2021–2027*.

1. Opis finansowania działalności RLGD

Budżet LSR oszacowano na podstawie *Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 20 lutego 2024 r. w sprawie punktacji kryteriów oceny strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność oraz sposobu podziału środków przeznaczonych na realizację tych strategii w ramach Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury na lata 2021–2027* (Dz. U. z 2024 r. poz. 270). Całkowita kwota przeznaczona na realizację LSR wynosi 2 300 000 € i wynika z:

1. Kwota 1 800 000 € została założona zgodnie z § 2. ust. 1. pkt 1 ww. Rozporządzenia.
2. Kwota z punktu 1 została powiększona o 500 000 € zgodnie z § 2. ust. 1. pkt 3 ppkt a) ww. Rozporządzenia, który mówi, iż w przypadku, gdy wartość produkcji sektora rybackiego na obszarze objętym realizacją LSR wynosi co najmniej 10 mln zł i nie więcej niż 20 mln zł (wartość produkcji sektora rybackiego na obszarze objętym realizacją LSR wynosi 13 209 226) kwotę 1 800 000 € powiększa się o 500 000 €.

Na funkcjonowanie RLGD (Działanie 3.3) przeznaczono 15% całości środków zaplanowanych na realizację LSR, zaś 85% przeznaczono na realizację LSR (Działanie 3.1). Podział środków został przedstawiony w poniższej tabeli.

Tabela 16 Podział środków w ramach realizacji LSR na lata 2021–2027

Zakres wsparcia	Procentowy udział w całościowym budżecie (%)	Środki ogółem (EURO)
Działanie 3.1	85	1 955 000
Działanie 3.3	15	345 000
Razem	100	2 300 000

Źródło: Opracowanie własne

2. Powiązanie budżetu z celami LSR

Przewidziane źródła finansowania oraz plan działania są w bezpośredni sposób powiązane z celami i przedsięwzięciami. Budżet w kwocie 2 300 000 € został podzielony na dwa działania, które obejmują realizację LSR oraz funkcjonowanie RLGD. Na funkcjonowanie RLGD – działanie 3.3 przewidziano 15% całego budżetu tj. 345 000 €, zaś na realizację LSR – działanie 3.1 przewidziano 85% całego budżetu, tj. 1 955 000 €. Kwotę przeznaczoną na działanie 3.1 podzielono między cztery cele główne w następujący sposób:

1. Cel główny 3. *Promowanie i rozwijanie dziedzictwa kulturowego i tradycji obszarów rybackich, w tym promowanie zawodów branży rybackiej* – łączna kwota przeznaczona na ten cel wynosi 255 000 €, co stanowi 13% budżetu LRS (realizacja). Kwota ta zostanie przeznaczona na realizację dwóch operacji, które przyczynią się do wzmocnienia dziedzictwa kulturowego i rybackiego obszaru, w tym do inwestycji w infrastrukturę edukacyjną promującą dziedzictwo lokalne.
2. Cel główny 4. *Podnoszenie poziomu życia na obszarach rybackich* – łączna kwota budżetu na realizację operacji w ramach tego celu wynosi 700 000 €, co stanowi 36% budżetu LRS. Kwota ta jest zgodna ze wskazaniami mieszkańców obszaru i ma przyczynić się do poprawy warunków życia poprzez rozwój ogólnodostępnej infrastruktury i przestrzeni publicznych.
3. Cel główny 5. *Rozwój zrównoważonej niebieskiej gospodarki lub gospodarki obiegu zamkniętego przez wspieranie lokalnej przedsiębiorczości* – łączna kwota budżetu na realizację operacji w ramach celu wynosi 900 000 € i stanowi 46% budżetu LRS. Kwota ta jest zgodna ze wskazaniami mieszkańców obszaru – wpłynie na rozwój gospodarczy obszaru poprzez inwestycje w przedsiębiorczość

mieszkańców (22% kwoty przeznaczonej na cel) oraz dywersyfikację źródeł dochodów rybaków (78% kwoty przeznaczonej na cel).

4. Cel główny 6. *Współpraca międzyterytorialna i międzynarodowa, która wspiera realizację przez RLGD celów, o których mowa w pkt 1–5, przez wymianę wiedzy i doświadczeń oraz budowanie sieci kontaktów o charakterze międzyterytorialnym lub międzynarodowym (wsparcie celu 3. promowanie i rozwijanie dziedzictwa kulturowego)* – łączna kwota budżetu na realizację operacji w ramach celu wynosi 100 000 € i stanowi 5% całego budżetu realizacji LRS. Kwota ta jest zgodna ze wskazaniami mieszkańców obszaru oraz nie przekracza 5% całkowitej kwoty środków finansowych¹⁹. Realizacja celu przyczyni się do wymiany doświadczeń z zakresu promocji rybackości obszaru.

3. Plan realizacji budżetu

Po wyborze LSR do realizacji i zatwierdzeniu kwoty wsparcia oraz podpisaniu Umowy, RLGD przystąpi do działań zmierzających do realizacji pierwszych naborów w ramach ogłaszanych konkursów. Biorąc pod uwagę procedury wyboru operacji i termin ogłoszenia pierwszych konkursów, w 2026 r. RLGD planuje rozdysponować 54% budżetu, w roku kolejnym pozostałe 46% budżetu.

---

¹⁹ Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 4 grudnia 2023 r. w sprawie szczegółowych warunków przyznawania i wypłaty pomocy finansowej na realizację operacji w ramach Priorytetu 3. Sprzyjanie zrównoważonej niebieskiej gospodarce na obszarach przybrzeżnych, wyspiarskich i śródlądowych oraz wspieranie rozwoju społeczności rybackich i sektora akwakultury objętego programem Fundusze Europejskie dla Rybactwa na lata 2021–2027 (Dz. U. z 2023 r. poz. 2655).

Tabela 17 Plan realizacji budżetu LSR

fundusz	Środki na operacje wybrane do realizacji (w euro)											
	31.12.2024		31.12.2025		31.12.2026		31.12.2027		31.12.2028		31.12.2029	
	Kwota ogółem (euro)	% wykorzystania budżetu LSR	Kwota ogółem (euro)	% wykorzystania budżetu LSR	Kwota ogółem (euro)	% wykorzystania budżetu LSR	Kwota ogółem (euro)	% wykorzystania budżetu LSR	Kwota ogółem (euro)	% wykorzystania budżetu LSR	Kwota ogółem (euro)	% wykorzystania budżetu LSR
1. Operacje w ramach celu 3. <i>Promowanie i rozwijanie dziedzictwa kulturowego i tradycji obszarów rybackich, w tym promowanie zawodów branży rybackiej</i>	0	0%	0	0%	255 000	13%	0	13%	0	13%	0	13%
2. Operacje w ramach celu 4. <i>Podnoszenie poziomu życia na obszarach rybackich</i>	0	0%	0	0%	700 000	36%	0	36%	0	36%	0	36%
3. Operacje w ramach celu 5. <i>Rozwój zrównoważonej niebieskiej gospodarki lub gospodarki obiegu zamkniętego przez wspieranie lokalnej przedsiębiorczości</i>	0	0%	0	0%	0	0%	900 000	46%	0	46%	0	46%
4. Operacje w ramach celu 6. <i>Współpraca międzyterytorialna i międzynarodowa, która wspiera realizację przez RLGD celów, o których mowa w pkt 1–5, przez wymianę wiedzy i doświadczeń oraz budowanie sieci kontaktów o charakterze międzyterytorialnym lub międzynarodowym (wsparcie celu 3. promowanie i rozwijanie dziedzictwa kulturowego)</i>	0	0%	0	0%	100 000	5%	0	5%	0	5%	0	5%
RAZEM	0	0%	0	0%	1 055 000	54%	1 955 000	100%	1 955 000	100%	1 955 000	100%

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 18 Harmonogram planowanych naborów wniosków o dofinansowanie

lp.	Typ operacji	Wnioskodawcy	Planowany termin naboru	Limit środków finansowych na dany nabór wniosków o dofinansowanie (euro)
1.1.	granty	podmioty sektora rybackiego, organizacje pozarządowe, JST	wrzesień 2025	€ 140 000
1.2.	własna	podmioty sektora rybackiego, organizacje pozarządowe, JST, RLGD	listopad 2025	€ 115 000
2.1.	konkurs	JST	wrzesień 2025	€ 700 000
3.1.	konkurs	podmioty sektora rybackiego	czerwiec 2026	€ 700 000
3.2.	konkurs	przedsiębiorcy	czerwiec 2026	€ 200 000
4.1.	Projekt współpracy	podmioty sektora rybackiego, organizacje pozarządowe, RLGD	listopad 2025	€ 100 000

Źródło: Opracowanie własne

X. Wskaźniki realizacji LSR

W celu prawidłowego monitorowania realizacji LSR określono wskaźniki produktu oraz rezultatu przypisane do konkretnych celów. Wszystkie wskaźniki są mierzalne i określone w jednostkach. Do każdej operacji zaplanowano min. po jednym wskaźniku rezultatu oraz wskaźniku produktu. Użyto wskaźników obligatoryjnych, zgodnych z programem w operacjach, które były powiązane z tymi wskaźnikami. Wskaźniki dostosowano do rodzaju działań planowanych w ramach operacji. Za ustalenie wskaźników odpowiedzialny był Zespół ds. LSR. Wartość końcowa wskaźników została oszacowana na podstawie kwot, które RLGD zamierza przeznaczyć na poszczególne operacje.

Wskaźniki dostosowano do rodzaju działań planowanych w ramach operacji, a ich monitoring pozwoli na sprawdzenie czy zakładane cele zostały odpowiednio dobrane, a ich realizacja przyniosła oczekiwane efekty. Zastosowany wskaźnik produktu *liczba operacji* pozwoli na monitorowanie ilości działań, które zostały podjęte w ramach każdego zaplanowanego celu. Wskaźnik rezultatu *osoby czerpiące korzyści*, został przypisany do celu głównego 3 oraz celu głównego 4 aby monitorować skuteczność działań wdrażanych na rzecz promocji dziedzictwa lokalnego, zwiększenia ilości infrastruktury edukacyjnej na obszarze związanej z dziedzictwem kulturowym, a także na rzecz rozwoju ogólnodostępnej infrastruktury publicznej podnoszącej jakość życia mieszkańców obszaru, osiągnięcie wskaźnika pokaże ile osób skorzystało z efektów wdrażanego celu poprzez uczestnictwo w wydarzeniach kulturalnych i edukacyjnych, a także ile osób korzysta z nowopowstałej lub zmodernizowanej infrastruktury publicznej i edukacyjnej. Cel główny 5 ma przyczynić się do pobudzenia lokalnej przedsiębiorczości w związku z tym do monitorowania efektów jego wdrażania zastosowano wskaźnik rezultatu *utrzymane miejsca pracy*, który zobrazuje ile osób na obszarze pracuje na etacie w wyniku realizacji operacji planowanych w ramach ww. celu. Ostatni z zaplanowanych celów ma przyczynić się do pogłębienia wiedzy na temat promocji lokalnego dziedzictwa, w tym tradycji rybackich poprzez wymianę doświadczeń dlatego dla monitorowania skuteczności celu zastosowano wskaźnik rezultatu *współpraca między zainteresowanymi stronami*, ile operacji w zakresie współpracy z innymi RLGD podjęła Świętokrzyska RLGD. Za ustalenie wskaźników odpowiedzialny był Zespół ds. LSR

Podział wskaźników znajduje się w tabeli 19.

Tabela 19 Wskaźniki monitorowania realizacji LSR przypisane do operacji

Lp.	Nazwa operacji	Wnioskodawcy/ beneficjenci	Typ operacji	Nazwa wskaźnika produktu/ wskaźnika rezultatu	Typ wskaźnika produktu/ wskaźnika rezultatu	Jednostka miary wskaźnika produktu/ wskaźnika rezultatu	Wartość początkowa wskaźnika produktu/ wskaźnika rezultatu	Wartość końcowa wskaźnika produktu/ wskaźnika rezultatu	Źródło danych/sposób pomiaru wskaźnika produktu/ wskaźnika rezultatu
1.1	<i>Rozwój infrastruktury wspierającej edukację z zakresu dziedzictwa kulturowego</i>	podmioty sektora rybackiego, organizacje pozarządowe, JST	granty	Osoby czerpiące korzyści	wskaźnik rezultatu	osoby	0	20 000	Sprawozdania beneficjentów, dane RLGD
				Liczba operacji	wskaźnik produktu	operacja	0	18	Sprawozdania beneficjentów, dane RLGD
1.2	<i>Promowanie lokalnych tradycji rybackich</i>	podmioty sektora rybackiego, organizacje pozarządowe, JST, RLGD	własny	Osoby czerpiące korzyści	wskaźnik rezultatu	osoby	0	20 000	Sprawozdania beneficjentów, dane RLGD
				Liczba operacji	wskaźnik produktu	operacja	0	10	Sprawozdania beneficjentów, dane RLGD
2.1	<i>Rozwój ogólnodostępnej infrastruktury lokalnej</i>	JST	konkurs	Osoby czerpiące korzyści	wskaźnik rezultatu	osoby	0	20 000	Sprawozdania beneficjentów, dane RLGD
				Liczba operacji	wskaźnik produktu	operacja	0	18	Sprawozdania beneficjentów, dane RLGD
3.1	<i>Wspieranie aktywności sektora rybackiego w kierunku różnicowania działalności gospodarczej</i>	podmioty sektora rybackiego, przedsiębiorcy	konkurs	Utrzymane miejsca pracy	wskaźnik rezultatu	osoby	0	9	Sprawozdania beneficjentów, dane RLGD
				Liczba operacji	wskaźnik produktu	operacja	0	9	Sprawozdania beneficjentów, dane RLGD
3.2	<i>Wspieranie rozwoju lokalnych przedsiębiorców</i>	przedsiębiorcy,	konkurs	Utrzymane miejsca pracy	wskaźnik rezultatu	osoby	0	3	Sprawozdania beneficjentów, dane RLGD

				Liczba operacji	wskaźnik produktu	operacja	0	3	Sprawozdania beneficjentów, dane RLGD
4.1	<i>Wzmocnienie dziedzictwa rybackiego poprzez wymianę doświadczeń</i>	podmioty sektora rybackiego, organizacje pozarządowe, RLGD	projekt współpracy	Współpraca między zainteresowanymi stronami	wskaźnik rezultatu	operacja	0	4	Sprawozdania beneficjentów, dane RLGD
				Liczba operacji	wskaźnik produktu	operacja	0	4	Sprawozdania beneficjentów, dane RLGD

Źródło: Opracowanie własne

XI. Monitoring i ewaluacja realizacji LSR

W celu poprawnego i efektywnego wdrażania założeń LSR, niezbędne jest prowadzenie działań, które mają na celu weryfikację sposobu jej realizacji. W związku z tym niezbędne jest prowadzenie bieżącego monitoringu oraz przeprowadzanie badań ewaluacyjnych, które umożliwią w razie konieczności aktualizację dokumentu. Wszystkie podejmowane działania powinny być prowadzone w sposób zadowalający społeczność lokalną zamieszkującą obszar RLGD. Ponadto metody monitoringu i badań ewaluacyjnych zostały tak przygotowane, aby dotrzeć do jak najszerszego grona odbiorców, również do osób do tej pory niezainteresowanych działalnością RLGD.

1. Zasady i procedury monitorowania

Monitoring LSR prowadzony będzie na bieżąco przez pracowników Biura RLGD, zaś organem odpowiedzialnym za monitoring jest Zarząd Stowarzyszenia.

Monitoring obejmuje:

- a) zebranie danych na temat: wskaźników realizacji LSR, harmonogramu ogłaszanych konkursów, budżetu RLGD, liczby osób odwiedzających stronę internetową;
- b) ocenę zebranych informacji w stosunku do założonych wartości;

Charakterystyka źródeł danych oraz sposobu pomiaru i oceny danych:

- Dane własne RLGD – informacje gromadzone w toku normalnej działalności RLGD, w szczególności w ramach obowiązkowej sprawozdawczości. Dane własne obejmują:
  - dane ilościowe dotyczące doradztwa w Biurze,
  - dane gromadzone w trakcie naborów (m.in. terminy naborów, ilość złożonych wniosków, środki finansowe przypisane do naborów),
  - wskaźniki LSR,
  - realizację budżetu LSR,
  - dane dotyczące pracy organów RLGD,
  - informacje o szkoleniach dla pracowników Biura i członków organów RLGD.
- Badania własne:
  - ankieta monitorująca dla beneficjentów – badanie pozwoli na zbieranie istotnych informacji dotyczących postępu rzeczowo-finansowego. Pozwoli także pogłębić informacje uzyskane z wniosków o dofinansowanie operacji – ankieta będzie wypełniana przez beneficjentów w roku, w którym rozliczyli oni operację;
  - badanie ankietowe osób korzystających z doradztwa – badanie realizowane na bieżąco, w których jednostką analizy będą udzielone porady. O wypełnienie ankiety będą proszone osoby korzystające z doradztwa w Biurze RLGD;
  - badanie ankietowe uczestników spotkań informacyjno-konsultacyjnych lub szkoleń organizowanych przez RLGD – realizowane w czasie każdego tego typu wydarzenia zorganizowanego przez RLGD;
  - badanie ankietowe dla mieszkańców, oceniające podjęte działania.

Istotną częścią monitoringu, która zasługuje na osobne omówienie, będzie monitoring realizacji projektów grantowych. RLGD będzie ponosić bowiem szczególną odpowiedzialność za efekty przedsięwzięć realizowanych przez grantobiorców. Monitorowanie przedsięwzięć w ramach projektów grantowych powinno być przy tym traktowane nie jako kontrola, ale jako wsparcie dla osób je realizujących. W przypadku projektów grantowych zastosowany zostanie również monitoring operacyjny, polegający na osobistych kontaktach między pracownikami RLGD a osobami realizującymi granty. Dopuszcza się możliwość kontaktu telefonicznego z grantobiorcami bądź osobiste spotkania w Biurze RLGD lub w miejscu realizacji operacji.

2. Zasady i procedury ewaluacji

Ewaluacja LSR realizowana będzie w następujących etapach, które będą różniły się celami w zależności od etapu realizacji Strategii:

1. Ewaluacja *on-going* – corocznie w latach 2025–2029, dokonywana w pierwszym kwartale roku kolejnego.
2. Ewaluacja *ex-post* (końcowa ewaluacja).

Ewaluacja będzie dotyczyć:

a. Wdrażania LSR, w tym:

- harmonogramu rzeczowo-finansowego LSR;
- stopnia realizacji celów;
- stopień realizacji wskaźników;
- budżetu LSR;
- jakości stosowanych kryteriów wyboru i operacji procedur.

b. Funkcjonowania RLGD, w tym:

- oceny działalności RLGD;
- pracowników i funkcjonowania Biura;
- skuteczności promocji i aktywizacji społeczności lokalnej;
- przebieg konkursów;
- komunikacji zewnętrznej i wewnętrznej (w tym Plan komunikacji);
- efektywności współpracy międzyregionalnej i międzynarodowej pomiędzy RLGD.

Coroczna ewaluacja wewnętrzna prowadzona będzie w ramach warsztatów refleksyjnych w ramach ewaluacji *on-going*.

Raport z ewaluacji LSR obejmuje przede wszystkim:

- a) Ocenę funkcjonowania RLGD, w tym: działalność Zarządu, działalność Komisji Rewizyjnej, sprawność przeprowadzania naborów, wizerunek RLGD wśród mieszkańców obszaru, działalność informacyjną, promocyjną oraz edukacyjną, procedury związane z wyborem przedsięwzięć oraz kompetencje pracowników, efektywność doradztwa w Biurze RLGD, liczbę porad i charakter doradztwa w Biurze, częstotliwość, regularność i frekwencję spotkań organów RLGD.
- b) Ocenę realizacji Planu działania.
- c) Ocenę stopnia wdrażania celów LSR, w tym stopnia osiągnięcia wskaźników, stopnia wykorzystania funduszy, realizacji budżetu.
- d) Podsumowanie działalności RLGD w badanym okresie, wnioski i rekomendacje.

Ewaluacja prowadzona będzie w oparciu o kryteria ewaluacji, tj.: trafności, efektywności i wydajności, skuteczności, trwałości, użyteczności. Źródła danych są tożsame ze źródłami dla monitoringu (dane własne, badania własne).

Zatwierdzenia Raportu z ewaluacji Strategii dokonuje się uchwałą Zarządu. Raport następnie jest publikowany na stronie internetowej LGR-u do zapoznania się dla wszystkich zainteresowanych

Zalecenia z kontroli, oceny, monitoringu i/lub ewaluacji mogą być podstawą do aktualizacji LSR, podobnie jak zmiana przepisów dotyczących LSR czy zmiana danych dotyczących LSR.

Aktualizacja Lokalnej Strategii Rozwoju może nastąpić w związku z:

- zmianą danych dotyczących obszaru LSR,
- zmianą przepisów dotyczących LSR,
- potrzebą zastosowania zaleceń z kontroli, oceny, monitoringu i/lub ewaluacji LSR/RLGD,
- rocznymi wynikami ciągłego naboru propozycji projektów do realizacji.

Aktualizacja LSR może nastąpić na wniosek:

- Rady RLGD,
- Komisji Rewizyjnej RLGD,
- Zarządu RLGD,
- grupy liczącej powyżej 10% wszystkich członków RLGD.

Wniosek o aktualizację LSR będzie składany do Zarządu RLGD. Projekt zmiany LSR musi zostać poddany konsultacjom społecznym poprzez zamieszczenie zmienianych części LSR wraz z uzasadnieniem na stronie internetowej RLGD na co najmniej 14 dni.

3. Wykorzystanie wyników ewaluacji i monitoringu

W wyniku monitoringu i ewaluacji wdrażania LSR możliwe będzie wprowadzenie działań w postaci: zmian w harmonogramie naborów (np. przyspieszenie tempa ogłaszania naborów wniosków na poszczególne zakresy wsparcia), zmiany budżetu, form realizacji wniosków, kryteriów oceny, procedur stosowanych w RLGD, zwiększenie tempa prac związanych z obsługą konkursów, zmian intensywności usług doradczych i szkoleniowych, kontaktowania się z Biurem w celu identyfikacji zagrożeń związanych z opóźnieniami we wdrażaniu projektów. Natomiast efekty monitoringu i ewaluacji funkcjonowania RLGD pozwolą na zmiany: w Planie Komunikacji, planie szkoleń (dla Biura i organów RLGD), intensywności usług doradczych i szkoleniowych, w sposobach motywowania pracowników, usprawnienia przepływu informacji pomiędzy organami RLGD, w dokumentach regulujących pracę RLGD (np.: LSR, procedury, regulaminy), aktualizację LSR.

W przypadku identyfikacji problemów we wdrażaniu LSR, RLGD podejmie natychmiastowe kroki w celu ich zniwelowania. Zidentyfikowane problemy mogą dotyczyć kryteriów wyboru operacji, w takim przypadku RLGD przystąpi do ich zmiany, w celu ułatwienia aplikowania o fundusze.

RLGD w celu prawidłowego wdrażania LSR będzie regularnie spotykać się z członkami oraz potencjalnymi partnerami z obszaru, planuje się również wspierać współpracę z innymi podmiotami, czyli animować podmioty z obszaru LSR do współpracy z innymi podmiotami poprzez szkolenia i spotkania aktywizacyjne. W LSR przewidziano także aktywizowanie społeczności poprzez projekty konkursowe i projekt współpracy.

Ponadto RLGD będzie otwarte na przyjmowanie nowych członków, w celu lepszej realizacji LSR. Informacje o możliwości przystąpienia nowych członków do Stowarzyszenia będą również umieszczane na stronie internetowej RLGD oraz w mediach społecznościowych.

Spis schematów

Schemat 1 Logika powiązań głównych założeń LSR z analizą SWOT obszaru realizacji LSR i wnioskami z konsultacji społecznych	39
--	----

Spis map

Mapa 1 Gminy objęte partnerstwem Świętokrzyska RLGD	9
Mapa 2 Formy ochrony przyrody na obszarze gmin RLGD	17

Spis wykresów

Wykres 1 Dynamika wzrostu wartości wskaźników gospodarczych obszaru RLGD, województwa i kraju – wzrost/spadek procentowy w 2022 r. w stosunku do 2018 r.	10
Wykres 2 Liczba fundacji, stowarzyszeń, organizacji społecznych na 10 tys. mieszkańców na obszarze RLGD w porównaniu do województwa i kraju w 2022 r.	12
Wykres 3 Procentowy udział bezrobotnych według płci na obszarze RLGD w porównaniu do województwa i kraju w 2022 r.	13
Wykres 4 Udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w liczbie mieszkańców ogółem na obszarze RLGD w porównaniu do województwa i kraju w 2021 r.	14
Wykres 5 Udział % korzystających z instalacji w ogóle ludności na obszarze RLGD w porównaniu do województwa i kraju w 2021 r.	18
Wykres 6 Liczba ludności ogółem na obszarze RLGD w latach 2018–2022.	23
Wykres 7 Piramida płci i wieku dla obszaru RLGD w 2022 r.	23
Wykres 8 Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem na obszarze RLGD w porównaniu do dla województwa i kraju w 2022 r.	24
Wykres 9 Przyrost naturalny na 1 000 ludności na obszarze RLGD w latach 2018–2022	25
Wykres 10 Saldo migracji na 1 000 ludności na obszarze RLGD w latach 2018–2022	25
Wykres 11 Saldo migracji na 1 000 ludności na obszarze RLGD w porównaniu do województwa i kraju w 2022 r.	26
Wykres 12 Pozwolenia wydane na budowę i zgłoszenia budowy z projektem budowlanym w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców na obszarze RLGD w porównaniu do województwa i kraju w 2022 r.	26

Spis tabel

Tabela 1 Liczba członków stowarzyszenia w podziale na sektory	6
Tabela 2 Podstawowe dane o gminach z obszaru Świętokrzyska RLGD wg. stanu na dzień 31.12.2020 r.	8
Tabela 3 Wskaźniki gospodarcze – porównanie średniej obszaru RLGD do województwa i kraju w latach 2018–2022	10
Tabela 4 Wskaźniki świadczące o kondycji przedsiębiorstw – porównanie średniej obszaru RLGD do województwa i kraju w latach 2018–2022	10
Tabela 5 Udział przedsiębiorstw zatrudniających mniej niż 50 pracowników w liczbie mieszkańców ogółem – porównanie średniej obszaru RLGD do województwa i kraju w latach 2018–2022.	11
Tabela 6 Udział % podmiotów gospodarczych według grup rodzajów działalności (PKD 2007) – porównanie średniej obszaru RLGD do województwa i kraju w 2022 r.	11
Tabela 7 Wskaźniki bezrobocia – porównanie średniej obszaru RLGD do województwa i kraju w latach 2018–2022	13
Tabela 8 Gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej wg kryterium dochodowego ogółem na 10 tys. mieszkańców – porównanie średniej obszaru RLGD do województwa i kraju w latach 2017–2021	14
Tabela 9 Rodziny otrzymujące zasiłki rodzinne na dzieci w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców ogółem oraz udział % dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku – porównanie średniej obszaru RLGD do województwa i kraju w latach 2017–2021	14
Tabela 10 Ludność poszczególnych gmin RLGD w 2022 r.	23

Tabela 11 Powierzchnia napełnianych stawów rybnych oraz ilość wody zużytej do napełniania i uzupełniania stawów rybnych na obszarze RLGD w porównaniu do województwa i kraju w 2022 r.	27
Tabela 12 Dane obrazujące sektor rybacki na obszarze RLGD, porównanie do województwa i kraju na koniec 2021 r. na podstawie formularzy RRW-22.....	27
Tabela 13 Schemat analizy SWOT.....	36
Tabela 14 Analiza SWOT.....	36
Tabela 15 Operacje – typ operacji, budżet, poziom dofinansowania, grupa docelowa.....	46
Tabela 16 Podział środków w ramach realizacji LSR na lata 2021–2027.....	56
Tabela 17 Plan realizacji budżetu LSR.....	58
Tabela 18 Harmonogram planowanych naborów wniosków o dofinansowanie	59
Tabela 19 Wskaźniki monitorowania realizacji LSR przypisane do operacji	61

Wykaz wykorzystanej literatury

1. *Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azyłu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej;*
2. *Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1380/2013 z dnia 11 grudnia 2013 r. w sprawie wspólnej polityki rybołówstwa, zmieniające rozporządzenia Rady (WE) nr 1954/2003 i (WE) nr 1224/2009 oraz uchylające rozporządzenia Rady (WE) nr 2371/2002 i (WE) nr 639/2004 oraz decyzję Rady 2004/585/WE;*
3. *Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 4 grudnia 2023 r. w sprawie szczegółowych warunków przyznawania i wypłaty pomocy finansowej na realizację operacji w ramach Priorytetu 3. Sprzyjanie zrównoważonej niebieskiej gospodarce na obszarach przybrzeżnych, wyspiarskich i śródlądowych oraz wspieranie rozwoju społeczności rybackich i sektora akwakultury objętego programem Fundusze Europejskie dla Rybactwa na lata 2021–2027 (Dz. U. z 2023 r. poz. 2655);*
4. *Ustawa z dnia 26 maja 2023 r. o wspieraniu zrównoważonego rozwoju sektora rybackiego z udziałem Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury na lata 2021–2027 (Dz. U. z 2023 r. poz. 1273);*
5. *Europejski Fundusz Morski, Rybacki i Akwakultury – Program dla Polski (Fundusze Europejskie dla Rybactwa);*
6. *Ustawa z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach (Dz. U. z 2020 r. poz. 2261);*
7. *Ustawa z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021–2027 (Dz. U. z 2022 r. poz. 1079);*
8. *Ewaluacja zewnętrzna Lokalnej Strategii Rozwoju Świętokrzyska Rybacka Lokalna Grupa Działania, Kraków 2022;*
9. *Lokalna Strategia Rozwoju Stowarzyszenie Świętokrzyska Rybacka Lokalna Grupa Działania, 2021;*
10. *Analiza sektora rybackiego na potrzeby realizacji rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność w ramach Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybołówstwa i Akwakultury na lata 2021–2027, Olsztyn 2023;*
11. *Kondracki J., Geografia regionalna Polski, PWN, Warszawa 2013.*

Niniejsza Lokalna Strategia Działania została przyjęta w dniu 3 września 2024 roku przez Walne Zebranie Członków Świętokrzyskiej Rybackiej Lokalnej Grupy Działania

.....
(Sekretarz Zebrania)

.....
(Przewodniczący zebrania)